

Jaardocument 2017

Stichting Haaglanden Medisch Centrum

Inhoudsopgave

1.	Voorwoord	4
2.	Verslag raad van toezicht	7
	2.1 Samenstelling	7
	2.2 Taken en werkwijze	7
	2.3 Commissies	7
	2.4 Vergaderingen	8
	2.5 Bespreekpunten	8
	2.6 Overleg met het stafbestuur	9
	2.7 Overleg met de ondernemingsraad	9
	2.8 Overleg met de cliëntenraad	9
	2.9 Overleg met de afdeling Klacht- en Gezondheidsrecht	9
	2.10 Evaluatie raad van toezicht	9
	2.11 Governance	10
3.	Strategie en beleid	11
	3.1 Missie, strategie en kernwaarden	11
	3.2 Strategievorming	11
	3.3 Topzorg dichtbij	11
	3.4 Profiel ziekenhuislocaties	11
	3.5 Speerpunten	12
	3.6 Werkgebied en samenwerking	12
	3.7 Kwaliteit en veiligheid	13
	3.8 Opleiding en onderzoek	16
4.	Bedrijfsvoering	17
	4.1 Besturingsmodel, managementinformatie en personeel	17
	4.2 Managementinformatie	17
	4.3 Risicomanagement	18
	4.4 Personeel	20
	4.5 Bestuur en medezeggenschap	20
	4.6 Raad van bestuur	20
	4.7 Medezeggenschapsstructuur	214
	4.8 Gedragscodes	23
5.	Financieel beleid	26
	5.1 Ontwikkelingen 2017	26
	5.2 Jaarverantwoording	27
	5.3 Resultatenrekening	27
	5.4 Balans	28
	5.5 Financiële instrumenten	29
	5.6 Administratieve organisatie en interne controle	29
	5.7 Het Huis Nebo	30
	5.8 Risico's	30
6.	Jaarrekening	31

Maatschappelijk jaarverslag 2017

Stichting Haaglanden Medisch Centrum

Voorwoord

HMC (Haaglanden Medisch Centrum) is een topklinisch ziekenhuis in de Haagse regio met drie locaties en een verpleeghuis: Het Huis Nebo. Wij organiseren de zorg vanuit het perspectief van de patiënt en zijn omgeving en investeren in samenwerkingsinitiatieven met de eerste lijn. Wij onderscheiden ons door kwaliteit en een innovatieve aanpak.

Innovatie

Samen met verwijzers zoekt HMC naar nieuwe manieren om de zorg te organiseren. Zo begonnen we in 2017 met een digitaal consult bij een internist voor huisartsen met een vraag over een diabetespatiënt. Dit maakt doorverwijzen minder snel nodig. Ook deden we een proef met een gezamenlijk consult van orthopeed en huisarts in de huisartsenpraktijk. Uit de resultaten blijkt dat dit leidt tot kostenbesparing en minder ziekenhuisbezoek. Ook onze cardiologen zoeken uitdrukkelijk de samenwerking met huisartsen. Sinds oktober 2017 bezoeken zij maandelijks huisartsen voor patiëntbesprekingen met als doel laagrisico patiënten te detecteren en verwijzing naar het ziekenhuis te voorkomen. Voor de vernieuwing van onze zorg zijn de principes van door patiënten waarde gedreven zorg (*value based health care*) steeds meer leidend.

Acute zorg

HMC ontwikkelt zich tot hét acute centrum van de regio. Spoedzorg is, net als oncologie, een van de speerpunten van ons ziekenhuis. Ook in 2017 zochten we de samenwerking op in de keten van spoedzorg.

HMC wil een '30-minuten ziekenhuis' zijn. Dit is een ziekenhuis waar iedere SEH-patiënt in één keer op de juiste locatie bij de juiste zorgverlener terecht komt en binnen een half uur weet waar hij aan toe is. In 2017 werkten we aan verschillende projecten om deze ambitie waar te maken. Om patiënten met een acute zorgvraag snel en goed te helpen, zet HMC bij de poort meer deskundigheid en ervaring in. Ook wordt de samenwerking met huisartsen(posten), ambulancediensten andere afdelingen in het ziekenhuis geïntensiveerd. Samenwerking tussen HMC en de crisisdienst van GGZ-organisatie Parnassia moet er toe leiden dat psychiatrische patiënten sneller geholpen worden op de SEH.

In 2017 stonden we met gepaste trots stil bij het tienjarig bestaan van het Neurovasculair Centrum, inmiddels het enige centrum in de regio Haaglanden dat alle mogelijke neurovasculaire zorg aanbiedt. In de afgelopen tien jaar is veel bereikt waaronder de toepassing van een nieuwe succesvolle behandeling en de verbetering van de nazorg van patiënten thuis.

Oncologische zorg

De oncologische zorg werd in 2017 verder geconcentreerd in HMC Antoniushove. Deze concentratie leidt tot betere patiëntenzorg en biedt nieuwe kansen voor innovatie, onderzoek en opleiding.

Sinds begin 2017 behandelen wij ook alle neuro-oncologische patiënten en vrouwen die oncologisch-gynaecologische zorg nodig hebben in HMC Antoniushove waar ook het nieuwe radiotherapeutische centrum gevestigd is. Dat is prettig voor de patiënt: vrijwel alle zorg en behandeling zijn op één plek beschikbaar en behandelaars kunnen makkelijk en snel met elkaar overleggen.

HMC Antoniushove huisvest ook het Universitair Kanker Centrum Leiden | Den Haag (UKC). In dit centrum bundelen het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC) en HMC hun krachten voor betere kankerzorg in de regio.

In het najaar van 2017 werd het Informatieplein Oncologie in HMC Antoniushove in gebruik genomen. Patiënten met kanker en hun partners en familieleden kunnen hier terecht voor informatie over onder meer de effecten van hun ziekte op werk, sport, sociaal leven of seksualiteit.

In maart 2017 verlengde de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport de erkenning van HMC als landelijk expertisecentrum voor gliomen (een zeldzame vorm van hersenkanker) tot april 2022. Ook kreeg HMC toestemming om immunotherapie te geven aan een bepaalde groep patiënten met long- of nierkanker. Deze ontwikkelingen maken het mogelijk de kwaliteit van leven van patiënten te verbeteren.

Huisvesting

Om de komende jaren de juiste zorg te kunnen blijven bieden en nog beter tegemoet te komen aan de wensen van patiënten blijft HMC investeren in uitstekende faciliteiten. In december 2017 namen we de nieuwe SEH van HMC Westeinde in gebruik. Deze patiëntvriendelijke, compacte en efficiënt ingerichte SEH is duurzaam en op de groei gebouwd. De nieuwe SEH werkt nauw samen met de huisartsenpost die ook in de SEH is gevestigd. Dat bespaart kosten en zorgt ervoor dat de patiënt sneller op de juiste plek wordt geholpen. In HMC Bronovo openden we een patiëntvriendelijke, nieuwe polikliniek van de Focuskliniek Orthopedie én namen we twee *hightech* orthopedische operatiekamers in gebruik.

Financiën

Over 2017 heeft HMC een daling gezien van het financieel resultaat. Deze had te maken met niet vergoedde zorgproductie vanwege overschrijdingen van contracten met zorgverzekeraars en het op één contract substantieel onderschrijden van het plafond. Ook stegen de loonkosten harder dan voorzien vanwege de nieuwe CAO en leidde krapte op de arbeidsmarkt tot extra hoge personeelskosten. HMC heeft een aantal ingrijpende maatregelen moeten treffen. Wij kozen er voor om in principe niet te bezuinigen op de kosten voor de directe patiëntenzorg, maar verminderden de personele formatie bij de staf en management en bespaarden op materiaalkosten. De inhaalslag in 2017 van ICT heeft geleid tot meer investeringen en hogere exploitatiekosten.

Toekomst

Er verandert veel in de zorg. Dankzij nieuwe (medische) technologieën en nieuwe behandelingen krijgen steeds meer patiënten zorg thuis en vindt verdere concentratie van hoog complexe zorg plaats. Om ook in de toekomst goede en toegankelijke zorg te kunnen bieden, kiest HMC voor een vernieuwende aanpak samen met onze partners in de regio. In 2017 legden we de basis voor een aantal belangrijke keuzes in de toekomst. Maatschappelijk verantwoord ondernemen blijft daarbij een drijfveer. Verbeteringen op het gebied van duurzaamheid in deze brede betekenis van het woord leiden niet alleen tot kostenbesparingen, maar ook tot meer kwaliteit van zorg en dus tevredenheid onder patiënten en medewerkers.

- Eind 2017 kozen wij ervoor de samenwerking met het LUMC te intensiveren met als doel het verder verbeteren van toegankelijke en innovatieve zorg voor patiënten in de regio Den Haag-Leiden, nu en in de toekomst. HMC werkt al jaren nauw samen met

het LUMC op verschillende onderdelen in de patiëntenzorg zoals oncologische zorg, multitraumazorg en ouderengeneeskunde. Intensievere samenwerking beoogt verdere verbetering van die patiëntenzorg. Ook in onderwijs en onderzoek bestaat een succesvolle samenwerking. De ontwikkelingen in de samenwerking tussen HMC en het LUMC zullen in goede samenspraak gaan met onze andere partners in de regio.

- Met verzekeraars hebben wij de contouren van een meerjarenovereenkomst afgesloten. Kwalitatief hoogwaardige, toegankelijke en betaalbare zorg staan daarbij centraal. HMC krijgt dan een aanneemsom voor acute zorg en chronische zorg om daarbinnen ruimte te maken voor innovatie. Daarnaast komen er meer mogelijkheden om te investeren in kwalitatief goede zorg voor de oncologie volgens de eerder genoemde principes van *value based healthcare*. Voor de geplande zorg komen passende afspraken waarbij kwaliteit en doelmatigheid leidend zijn. De afspraken worden gemaakt met de zorgverzekeraars CZ en Menzis en het is de bedoeling dat andere zorgverzekeraars in de loop van 2018 aansluiten.

Tot slot

In dit jaardocument leest u onze bestuurlijke en financiële verantwoording over 2017. Achter alle woorden en cijfers gaan de verhalen schuil van onze patiënten en onze medewerkers. Verdriet, blijdschap, vertrouwen, dankbaarheid, wederzijds respect, betrokkenheid: alle denkbare emoties komen langs. Zorg is en blijft mensenwerk. Wij bedanken alle medewerkers van ons ziekenhuis voor hun steun en inzet en de inwoners van de regio voor het vertrouwen.

raad van bestuur

Paul Doop (voorzitter)

Renée Barge

2. Verslag raad van toezicht

De raad van toezicht houdt integraal toezicht op het beleid van de raad van bestuur en toetst of er in beleid en uitvoering evenwicht bestaat tussen het organisatiebelang en de maatschappelijke functie van de zorginstelling.

2.1 Samenstelling

Statutair heeft de raad van toezicht maximaal negen leden. Per 31 december 2017 bestond de raad van toezicht uit zeven leden:

- drs. W.J. Deetman (voorzitter)
- mr. G.R.J. de Groot
- prof. dr. C.J.H.M. van Laarhoven
- P.A. van der Linden
- drs. R.N. van der Plank
- drs. E.M.J. Schoenmaker
- mevrouw prof. dr. I.D. de Beaufort

Voor de raad van toezicht is een generieke profielschets opgesteld waar de raad in zijn geheel aan moet voldoen. Daarnaast wordt per vacature een specifieke aanvulling gemaakt op de profielschets. Eén lid wordt benoemd op voordracht van de cliëntenraad. In de huidige samenstelling is dat mevrouw prof. dr. I.D. de Beaufort.

Alle nevenfuncties worden gemeld en beoordeeld, evenals een mogelijk tegenstrijdig belang dat het onbelemmerd en onafhankelijk uitoefenen van de taken kan verhinderen.

De actuele samenstelling van de raad van toezicht en (neven)functies van de leden staan op www.haaglandenmc.nl/over-ons.

2.2 Taken en werkwijze

De taken en bevoegdheden van de raad van toezicht zijn vastgelegd in de statuten. Deze zijn gewijzigd op 12 december 2017 (onder andere wijziging aantal leden raad van toezicht). De werkwijze is nader uitgewerkt in het reglement raad van toezicht. Dit reglement omschrijft de toezichthoudende rol van de raad en de wijze van verantwoording afleggen. Het reglement bevat verder het profiel van de leden, de overlegstructuur, benoemingsprocedures en zittingstermijnen, informatievoorziening, onafhankelijkheid, vergoedingen en de verhouding met de raad van bestuur. Daarnaast heeft de raad van toezicht een reglement raad van bestuur vastgesteld. De raad van toezicht evalueert jaarlijks zijn functioneren.

Statuten, reglementen en rooster van aftreden staat op www.haaglandenmc.nl/over-ons.

2.3 Commissies

Om de raad van toezicht te ondersteunen en besluitvorming voor te bereiden, zijn uit het midden van de raad van toezicht een aantal vaste commissies ingesteld.

Remuneratiecommissie

De remuneratiecommissie komt ten minste eenmaal per jaar bij elkaar.

Auditcommissie

De auditcommissie vergadert ten minste viermaal per jaar. In 2017 kwam de commissie acht keer bij elkaar. Daarbij nodigt zij het lid van de raad van bestuur met aandachtsgebied financiën uit. In beginsel is de externe accountant aanwezig bij de vergaderingen waarin de jaarrekening, de (interim) managementletter, het accountantsverslag en de begroting worden besproken.

Commissie Kwaliteit en Veiligheid

De commissie houdt toezicht op de kwaliteit en veiligheid van de zorg en dienstverlening van HMC. Deze commissie vergadert ten minste viermaal per jaar. De vergaderingen worden bijgewoond door het lid van de raad van bestuur met de portefeuille kwaliteit en veiligheid. De leden overleggen eenmaal per jaar met de cliëntenraad.

De commissie heeft in het bijzonder aandacht voor het functioneren van het kwaliteits- en veiligheidssysteem van HMC, de behaalde resultaten en de voortuitgang hiervan. De commissie bespreekt de jaarverslagen gericht op Klachten en gezondheidsrecht, incidenten en dossieronderzoek. Tevens worden de rapportages besproken van externe toetsende organen, als de IGJ, MediRisk en NIAZ. Zij wordt actief geïnformeerd door betrokken zorgprofessionals over projecten gericht op de medisch specialistische zorg en instellingsbrede projecten op het gebied van kwaliteit en veiligheid. In 2017 is tevens aandacht besteed aan Veiligheid medische technologie, medicatieveiligheid, teamklimaat en cultuur en kwaliteitsindicatoren.

De actuele samenstelling van de commissies staat op www.haaglandenmc.nl/over-ons.

2.4 Vergaderingen

In het verslagjaar kwam de raad van toezicht negenmaal bijeen in aanwezigheid van de raad van bestuur. Voorafgaand aan het overleg van de raad van toezicht vond overleg plaats over de agenda tussen de voorzitter van de raad van bestuur en de voorzitter van de raad van toezicht. Daarnaast kwam de raad van toezicht in het verslagjaar tenminste vijfmaal bijeen buiten de aanwezigheid van de raad van bestuur.

2.5 Bespreekpunten

Voor elke vergadering worden in ieder geval de volgende onderwerpen geagendeerd: strategie, financiën, kwaliteit en veiligheid, organisatie, vastgoed, samenwerking met andere zorgaanbieders en mededelingen van de raad van bestuur.

De mededelingen bevatten de actuele ontwikkelingen van de organisatie op uiteenlopende gebieden en ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving. Over belangrijke zaken wordt de voorzitter en/of de voltallige raad van toezicht tussentijds geïnformeerd.

Tijdens de reguliere vergaderingen in 2017 heeft de raad van toezicht goedkeuring gegeven aan, of een besluit genomen over, de volgende onderwerpen:

- jaardocument 2016 (maatschappelijk jaarverslag en jaarrekening)
- jaarplan 2017
- borgstelling Apotheek Haagse Ziekenhuizen (AHZ) van € 1.125.000 naar € 2.175.000
- beëindiging Bronovo Martha Flora BV
- wijziging statuten als gevolg van uitbreiding aantal zetels raad van toezicht en governancecode 2017

- begroting 2018

Daarnaast kwamen in de vergaderingen onder meer de volgende onderwerpen aan de orde:

- risicomanagement
- werving derde lid raad van bestuur
- MoederKind Centrum
- verkenning concentratiestrategie HMC
- universitaire trauma unit LUMC/HMC
- toekomst het Huis Nebo
- toekomst AHZ
- toekomst LabWest
- data security
- samenwerking LUMC en HagaZiekenhuis
- meerjarenafspraken zorgverzekeraars
- governancecode

2.6 Overleg met het stafbestuur

Overleg tussen de voltallige raad van toezicht en het stafbestuur vond plaats in april en in oktober 2017. In dit overleg kwamen aan de orde: de ontwikkelingen in de acute zorg, samenwerkingsproject eerste lijn en visie op de toekomst van HMC vanuit perspectief van de Vereniging Medische Staf (VMS), raad van bestuur en raad van toezicht en de consequenties daarvan voor onder meer huisvesting en samenwerking met het LUMC.

2.7 Overleg met de ondernemingsraad

Een vertegenwoordiging van de raad van toezicht heeft in het verslagjaar tweemaal de vergadering van de raad van bestuur met de ondernemingsraad bijgewoond. Er is gesproken over het algemene beleid.

2.8 Overleg met de cliëntenraad

In 2017 heeft tussen de cliëntenraad en raad van toezicht overleg plaatsgevonden over de werving van een lid voor de raad van toezicht op voordracht van de cliëntenraad. Dit nieuwe lid heeft zitting genomen in de commissie kwaliteit en veiligheid van de raad van toezicht en is tweemaal per jaar aanwezig op de vergaderingen van de cliëntenraad.

2.9 Overleg met de afdeling Klacht- en Gezondheidsrecht

De commissie Kwaliteit en Veiligheid heeft, samen met een lid van de raad van bestuur, met de manager van de afdeling Kwaliteit en Veiligheid gesproken over het jaarverslag van de afdeling Klachten en Gezondheidsrecht. In dit overleg is daarnaast met de voorzitter en secretaris van de Meldingscommissie Incidenten Patiëntenzorg (MIP) gesproken over het jaarverslag van deze commissie.

2.10 Evaluatie raad van toezicht

Over het jaar 2017 heeft de raad van toezicht zijn functioneren niet geëvalueerd. De raad van toezicht heeft besloten om de honorering van de raad niet aan te passen; deze past binnen de Wet normering topinkomens (WNT).

2.11 Governance

De raad van toezicht en raad van bestuur onderschrijven de uitgangspunten van de zorgbrede governancecode en passen deze code toe.

Een gedetailleerd overzicht van alle punten uit de code staat op www.haaglandenmc.nl/over-ons.

3. Strategie en beleid

3.1 *Missie, strategie en kernwaarden*

HMC is een ziekenhuis met liefde en lef. Dit geven we vorm door zaken écht anders te organiseren, vanuit het perspectief van de patiënt die met aandacht geholpen wordt. Passende (topklinische) zorg bieden is de kern van onze strategie. Vernieuwing is een middel om onze doelstellingen te realiseren. We laten dit tot uitdrukking komen in de drie kernpunten van onze visie:

- zorg zoals de patiënt wil;
- samen met verwijzers, verpleging, verzorging en thuiszorg;
- topklinische zorg dichtbij.

We werken daarbij vanuit onze kernwaarden:

- wat we doen, doen we met liefde en lef;
- we zijn toegankelijk en betrouwbaar;
- we zijn trots op wat we doen.

3.2 *Strategievorming*

In 2017 is hard gewerkt aan de realisatie van de strategische ambities uit het strategisch plan 'Ziekenhuis met liefde en lef'. Om ook in de toekomst goede en toegankelijke zorg te kunnen bieden, kiest HMC voor een vernieuwende aanpak samen met onze partners in de regio. In 2017 legden we de basis voor een aantal belangrijke keuzes in de toekomst. Leidend daarbij is kwalitatief goede en toegankelijke en doelmatige zorgverlening. Daarbij zijn de lijnen naar de toekomst meer zorg thuis en een scherper profiel voor de acute zorg en de oncologische zorg. Het strategisch plan loopt tot 2019 en zal in 2018 herijkt worden.

3.3 *Topzorg dichtbij*

Vanuit de drie ziekenhuislocaties bieden we uitstekende en toegankelijke medische zorg voor inwoners in de Haagse regio. Bijna alle specialismen zijn bij ons vertegenwoordigd. HMC kent bovendien een groot aantal topklinische functies. Dit betekent dat ook patiënten van buiten de Haagse regio bij ons terecht kunnen.

Als topklinisch ziekenhuis:

- leiden we specialisten, verpleegkundigen en andere zorgprofessionals op;
- doen we klinisch wetenschappelijk onderzoek;
- hebben we een belangrijke rol in de afstemming over de concentratie en spreiding van zorg met andere ziekenhuizen uit de regio.

3.4 *Profiel ziekenhuislocaties*

Elke ziekenhuislocatie heeft een eigen profiel. Zo bevindt zich in HMC Antoniushove onder meer het oncologisch centrum, heeft HMC Bronovo bijzondere expertise op het gebied van geplande zorg en ouderenzorg en biedt HMC Westeinde hooggespecialiseerde acute zorg. Alle drie locaties bieden poliklinische zorg over het gehele zorgpalet van HMC.

3.5 *Speerpunten*

Binnen de topklinische zorg zijn de acute zorg en de oncologische zorg onze speerpunten. Daarnaast zijn vrouw- en kindzorg, ouderenzorg en infectieziekten belangrijke thema-gebieden voor ons ziekenhuis.

Acute zorg

HMC Westeinde heeft een van de grootste SEH's in Nederland met gespecialiseerde traumazorg en 24/7 een SEH-arts op de afdeling. Eind 2017 openden we in HMC Westeinde een nieuwe, patiëntvriendelijke, efficiënt ingerichte en toekomstbestendige SEH. Begin 2017 namen we de vernieuwde SEH bij HMC Bronovo in gebruik met speciale faciliteiten voor mensen met sportblessures en ouderen. De SEH in HMC Antoniushove werd in april 2017 gesloten. Voor deze locatie bieden wij nu Acute Service voor patiënten die op de polikliniek onwel worden en voor patiënten die op deze locatie behandeld worden en die met spoed medische zorg nodig hebben. Dit zijn bijvoorbeeld patiënten die onder behandeling zijn vanwege oncologische aandoeningen of patiënten die bij HMC Antoniushove geopereerd zijn en thuis complicaties krijgen.

Oncologie

In HMC Antoniushove bieden we een groot aantal oncologische behandelingen, specifieke oncologische diagnostiek en nazorg. We werken hierbij nauw samen met het LUMC in het Universitair Kankercentrum Leiden|Den Haag (UKC). Onder andere ontwikkelen we een nieuw zorgconcept, waarbij we een hoog serviceniveau combineren met een omgeving waar research en innovatie de basis vormen voor het toepassen van nieuwe diagnostiek, therapieën en geneesmiddelen.

3.6 *Werkgebied en samenwerking*

De regio Haaglanden is ons verzorgingsgebied voor de basiszorg. Voor de topklinische zorg en derdelijns verwijzingen strekt het verzorgingsgebied zich uit van regionaal tot landelijk.

In het belang van de kwaliteit van de zorg maakt HMC zich sterk voor goede verbindingen met de eerste- en de derdelijnszorg. Zo kunnen we patiënten zonder onnodige obstakels de zorg geven die hij verwacht. We investeren in onze bereikbaarheid voor patiënten én verwijzers en ondersteunen diverse samenwerkingsinitiatieven die de ketenzorg beter stroomlijnen.

Het LUMC is onze strategische partner. Daarnaast werken we samen met de Reinier Haga Groep binnen onder andere de Apotheek Haagse Ziekenhuizen en Lab West BV, met het Alrijne Ziekenhuis voor de medische microbiologie en met het Groene Hart Ziekenhuis in het Landsteiner Instituut en voor de inkoop.

Het Huis Nebo

HMC heeft de keuze gemaakt om zich te concentreren op de medisch specialistische zorg en afstand te doen van het zelf aanbieden van de langdurige zorg en geriatrische revalidatiezorg. Sinds langere tijd lopen hierover gesprekken met Saffier; een instelling voor verpleeghuiszorg in de regio. Momenteel lopen hiervoor de benodigde voorbereidingen en adviesprocedures. Na afronding hiervan zal een voorgenomen overdracht worden voorgelegd aan de NZa en de ACM.

3.7 Kwaliteit en veiligheid

HMC wil patiënten hoogwaardige, toegankelijke en patiëntgerichte zorg bieden zonder de betaalbaarheid uit het oog te verliezen. Het kwaliteitsbeleid van HMC is erop gericht om vanuit verschillende perspectieven te onderzoeken in hoeverre we hierin slagen en onze zorg te verbeteren waar dit nodig is.

Patiëntervaringen

HMC gebruikt verschillende methodieken om bij patiënten te toetsen hoe zij de zorg ervaren. In 2017 is hiervoor een systeem ingericht waarmee ziekenhuisbreed onderzoek wordt uitgevoerd. Patiënten worden mondeling en schriftelijk uitgenodigd om hun ervaringen via dit systeem te delen. De resultaten van dit patiëntervaringsonderzoek worden direct teruggekoppeld aan de afdelingen, zodat zij kunnen zien waar patiënten tevreden over zijn en wat er beter kan.

Daarnaast vonden zeven verdiepingsonderzoeken plaats, bijvoorbeeld op de SEH en de dialyse-afdeling. Ook onderzochten we specifieke thema's, bijvoorbeeld antistolling en borstvoeding. De afdelingen Cardiologie, Revalidatie en Heelkunde gebruikten ook het Positive Perception Program (PPP) waarbij patiënten direct na hun bezoek een aantal vragen op iPads beantwoordden. In 2017 organiseerden we negen spiegelbijeenkomsten, onder andere op de HIV-poli, de afdeling Oncologie en het wondcentrum.

Soms uit de patiënt zijn mening over de zorg in de vorm van een klacht. De onafhankelijke klachtenfunctionarissen van HMC behandelden in 2017 ruim 1.200 klachtmeldingen. Klachten zijn belangrijke signalen over waar patiënten tegenaan lopen. Zo is het aantal klachten over de telefonische bereikbaarheid van HMC mede de aanleiding geweest om hiervoor in 2017 een verbetertraject te starten.

Zorginhoudelijke resultaten

Om vast te stellen hoe de zorginhoudelijke resultaten van HMC zijn, maken we gebruik van diverse kwaliteitsregistraties en indicatoren. Op administratief gebied zijn het afgelopen jaar verbeteringen doorgevoerd, bijvoorbeeld in de zogenaamde 'batchaanleveringen' en in het kwaliteitsdashboard dat dagelijks de resultaten op een aantal belangrijke, ziekenhuisbrede indicatoren op intranet weergeeft. Deze indicatoren zijn een onderdeel van de kwartaalrapportages Kwaliteit waarmee intern op resultaten en voortgang van het kwaliteitsbeleid wordt gestuurd. Belangrijke thema's daarbij zijn onder andere medicatieverificatie, medische technologie en risicoscreening kwetsbare ouderen. Extern worden de resultaten op indicatoren gebruikt bij het toekennen van bepaalde keurmerken en voor diverse ranglijsten. De lintjes en keurmerken die HMC heeft, zijn weergegeven op de website.

Protocollair werken

Kwalitatief hoogwaardige zorg bieden houdt ook in dat we werken volgens protocollen die zijn afgestemd op actuele veldnormen en (inter)nationale richtlijnen. Ook zorgpaden helpen om zorgprocessen soepel, voorspelbaar, gestroomlijnd en volgens de meest recente wetenschappelijke inzichten te laten verlopen.

In 2017 is de harmonisatie van (behandel)protocollen over de verschillende locaties heen verder doorgezet en zijn diverse systeemtechnische verbeteringen doorgevoerd in het documentbeheersysteem. In 2017 is daarnaast een zakkaartjes app ontwikkeld ter vervanging van een aantal belangrijke afspraken die voorheen als papieren 'zakkaartjes'

beschikbaar werden gesteld. Honderden verpleegkundigen en medisch specialisten maken inmiddels al gebruik van deze app.

Leren van wat niet goed is gegaan: incidenten en calamiteiten

Natuurlijk lukt het niet altijd om alles goed te doen. Door het melden en analyseren van incidenten en calamiteiten wordt onderzocht welke factoren daaraan hebben bijgedragen en welke maatregelen genomen moeten worden om herhaling zoveel mogelijk te voorkomen. Ook door middel van structureel dossieronderzoek wordt mogelijk vermijdbare schade onderzocht.

Binnen HMC worden (bijna-)incidenten gemeld in het meldsysteem iProva. Ingeval van (mogelijke) calamiteiten wordt ook vaak direct contact gezocht met de raad van bestuur. Wanneer de calamiteitencommissie op basis van een *quickscan* of vooronderzoek (maximaal zes weken) vaststelt dat een melding inderdaad mogelijk een calamiteit betreft volgens de Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg (Wkkgz), volgt een melding bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ). Vanuit de calamiteitencommissie wordt per casus een onderzoeksteam samengesteld bestaande uit een of twee medisch specialisten, een verpleegkundige en een adviseur kwaliteit en veiligheid.

Alle leden van de calamiteitencommissie zijn geschoold in de PRISMA+ analysemethodiek. In 2017 zijn nieuwe leden van de commissie hierin geschoold. Daarnaast kregen alle leden een verdiepende training met onder andere aandacht voor technieken om gesprekken in een veilige en prettige sfeer te laten verlopen, zodat de ruimte ontstaat om samen met de betrokken zorgprofessionals de basisoorzaken van de gebeurtenissen helder te krijgen. Indien de patiënt en/of de familie dat wil, worden zij ook gehoord in het onderzoek en krijgen zij een mondelinge terugkoppeling van de bevindingen vanuit de analyse.

Een overzicht van de calamiteitenmeldingen in 2017 is hieronder weergegeven.

Aantal meldingen bij IGJ	Aantal daadwerkelijke calamiteiten (conclusie na analyse)	Aantal keer patiënt / familie betrokken in het onderzoek	Aantal terugkoppelingen aan patiënt / familie
15	9	6	7

De basisoorzaken die uit de onderzoeken naar voren kwamen hebben in 2017 geleid tot tachtig verbetermaatregelen, aansluitend op de classificatie volgens het model dat HMC hiervoor gebruikt. De top 5 van meest gevonden basisoorzaken in 2017 was¹:

- Operatieve procedures (5): de beschikbaarheid en kwaliteit van regelgeving (voorschriften, procedures, werkinstructies, handleidingen enzovoorts), de bekendheid hiervan en het gebruik.
- Organisatie (6): de kwaliteit en geschiktheid van de organisatiestructuur met betrekking tot verantwoordelijkheden, bevoegdheden en de planning en

¹ Tussen haakjes is het aantal (mogelijke) calamiteiten weergegeven waarbij de genoemde basisoorzaak heeft bijgedragen aan het ontstaan van de calamiteit.

beschikbaarheid van mensen en middelen. Het effect hiervan op het leiden (managen) van de arbeidsorganisatie.

- Ontwerp (8): de bedienbaarheid en geschiktheid voor gebruik van materieel en installaties.
- Team gebonden/sociaal (4): de rol van het team, het sociaal belang om bepaald gedrag te vertonen en de mate waarop een veiligheidscultuur aanwezig is waarin het risico voor de patiënt centraal staat.
- Training en opleiding (2): de juiste training/opleiding/ervaring (niet te veel en ook niet te weinig) voor medewerkers passend bij hun werk.

Prospectieve risico-inventarisaties

Naast achteraf leren van wat niet goed is gegaan, voeren we in HMC ook zogenaamde prospectieve risico-inventarisaties (PRI's) uit, bijvoorbeeld bij aanpassingen in het zorgproces of bij organisatorische veranderingen. Ook bij aanschaf van nieuwe medische technologie worden de risico's vooraf in beeld gebracht, zodat de technologie veilig kan worden ingevoerd. In het afgelopen jaar werden vijftien medewerkers opgeleid in het begeleiden van een PRI.

Ondersteunende cultuur

Het iedere dag opnieuw leveren van hoogwaardige zorg waar patiënten tevreden over zijn, vraagt ook om een organisatiecultuur waarin het prettig werken en samenwerken is, waarin we elkaar stimuleren om te werken volgens afgesproken veiligheidsprocedures, waarin we oog hebben voor wat beter, veiliger of efficiënter kan en dit vervolgens ook oppakken. Aandacht voor kwaliteit en veiligheid in de interne ziekenhuisbrede communicatie draagt hieraan bij en is daarom onderdeel van het kwaliteitsbeleid van HMC. Leidinggevend en andere sleutelfiguren kregen in 2017 een training in het helpen creëren van een veiligheidsbevorderende cultuur in het eigen team.

Interne audits

Onderdeel van een op verbetering gerichte cultuur is ook het onderling toetsen in de vorm van interne audits. In 2017 voerden interne auditoren meer dan vijftig interne audits uit op diverse afdelingen en specifiek op een aantal patiëntprocessen, onder andere valpreventie. De centraal georganiseerde interne audits maken gebruik van de normen van het NIAZ (Nederlands Instituut voor Accreditatie van Ziekenhuizen). Het laboratorium en de apotheek voeren zelf aanvullend nog eigen interne audits uit aan de hand van specifieke normen die voor deze afdelingen gelden.

NIAZ-accreditatie

Het NIAZ toetst ziekenhuizen aan de hand van het systeem Qmentum. Als HMC zijn we trots op onze NIAZ-accreditatie die eind 2016 met succes werd verlengd. Het werken volgens de NIAZ-systematiek houdt ons scherp. Ook laten we ermee aan de buitenwereld zien dat onze organisatie voldoet aan een internationaal programma van kwaliteitsnormen.

De verbeterpunten die HMC meekreeg bij de laatste NIAZ-audit lagen onder andere op het gebied van medische technologie, valpreventie en *informed consent*. De voortgang wordt systematisch opgevolgd en gerapporteerd aan het NIAZ.

3.8 Opleiding en onderzoek

De wetenschappelijke doelstellingen zijn vastgelegd in het beleidsplan van de wetenschapscommissie 2016-2018. Medisch specialisten en (gespecialiseerd) verpleegkundigen werken mee aan trials en toegepast klinisch wetenschappelijke onderzoeken daarbij ondersteund door het Landsteiner Instituut.

In 2017 is door de Centrale Opleidingscommissies (COC) veel werk verzet om processen en procedures te updaten conform de eisen van Scherpbier 2.0 ten aanzien van de bewaking van het opleidingsklimaat.

HMC heeft zich bij de Registratiecommissie Geneeskundig Specialisten (RGS) aangemeld om als een van de eerste vier ziekenhuizen deel te nemen aan de nieuwe instellingsvisitatie begin 2018. Met name in het laatste kwartaal hebben COC en Landsteiner Instituut zich intensief bezig gehouden met de voorbereiding hiervan.

In navolging van de afdeling Heelkunde zijn in 2017 ook de afdelingen Interne Geneeskunde en Gynaecologie & Obstetrie gevisiteerd als een opleiding op drie locaties. Tot dan waren het officieel nog twee aparte opleidingen. Beide afdelingen hebben daarvoor de erkenning gekregen.

In 2017 kreeg de afdeling Longgeneeskunde de erkenning voor de stage interstitiële longziekten en sloot de afdeling Urologie een overeenkomst met het LUMC voor stageplaatsen. Daarmee hebben nu bijna alle specialismen arts-assistenten in opleiding (aios).

HMC participeert in Extra Strong, een vervolg op het Strong project. Samen met andere care/cure-instellingen, het ROC Mondriaan en de Haagse Hogeschool worden nieuwe eisen aan toekomstige zorgmedewerkers ingebed in de opleidingen en stages op de werkvloer.

4 Bedrijfsvoering

4.1 Besturingsmodel, managementinformatie en personeel

Voor een toekomstbestendige ziekenhuisorganisatie is het inrichten van de zorg rondom patiëntprocessen essentieel. Hiervoor is een duidelijke en solide basis nodig waarin de bedrijfsmatige processen goed geregeld zijn. Deze basis is georganiseerd in zorgclusters die zijn gevormd rondom specialismen en afdelingen. In het besturingsmodel zijn bevoegdheden en verantwoordelijkheden zoveel mogelijk ondergebracht op het niveau waar patiëntenzorg en onderwijs plaatsvinden. Medisch specialisten participeren in het clustermanagement en zijn daarmee medeverantwoordelijk voor management en organisatie. De clustermanagers hebben een integrale managementverantwoordelijkheid.

Om HMC doelmatiger te organiseren werden in 2017 de voorbereidingen getroffen voor een herinrichting van de clusterindeling die begin 2018 werd gerealiseerd. Hierbij onderscheiden we de volgende zorgclusters:

- Snijdend
- Beschouwend
- Oncologie
- Vrouw en Kind
- Acut
- Medisch Ondersteunend

Naast de zorgclusters zijn er vijf stafclusters, te weten financiën, service & huisvesting, informatisering & automatisering, kwaliteit & communicatie, personeel & organisatie en Landsteiner Instituut.

De multidisciplinaire patiëntprocessen zijn cluster overstijgend georganiseerd omdat er diverse specialismen en afdelingen bij betrokkenen zijn. In vervolg op en voortvloeiend uit de fusie is in 2017 vanuit het oogpunt van kwaliteit en organisatie een aantal behandelingen geconcentreerd op één of twee locaties. Deze ontwikkeling zullen wij in 2018 voortzetten. Concentratieplannen worden altijd kritisch beoordeeld vanuit het perspectief van kwaliteit en doelmatigheid van de zorg.

Zowel de vrijgevestigd specialisten van het medisch specialistisch bedrijf (MSB) als de specialisten in loondienstverband met een overeenkomst voor onbepaalde tijd zijn lid van de Vereniging Medische Staf (VMS). De VMS wordt vertegenwoordigd door het stafbestuur.

4.2 Managementinformatie

De planning- en controlcyclus start met het opstellen van de jaarlijkse kaderbrief met de uitgangspunten voor de exploitatie- en investeringsbegroting en eindigt met de goedkeuring van de jaarrekening door de raad van toezicht.

De clustermanagers hebben met de raad van bestuur maandelijks overleg over de managementrapportages. Tijdens dit overleg komen aan de orde: kwaliteitsindicatoren, klachten en incidenten, productie, financiën, personeel, procesverbetering en projecten. Elk kwartaal wordt een ziekenhuisbrede managementrapportage verspreid. Daarnaast informeren de raad van bestuur en het stafbestuur de organisatie maandelijks over de onderwerpen op de bestuursagenda en de besluiten die zijn genomen.

4.3 Risicomanagement

Integraal risicomanagement is een gestructureerd en organisatiebreed proces om de relevante risico's te identificeren, analyseren en beheersen. Bij het onderkennen en beheersen van risico's heeft het voorkomen van schade aan patiënten steeds de hoogste prioriteit. Inzicht in risico's is een essentieel onderdeel van ons kwaliteitssysteem. Het draagt bij aan het nemen van verantwoorde besluiten voor het realiseren van de lange termijn doelen van het ziekenhuis. HMC hanteert een uniforme aanpak van risicomanagement, gericht op het identificeren van actuele risico's en integratie van de risicobenadering in de reguliere planning- en controlcyclus.

In 2017 is een vervolgstap gezet in het risicomanagementsysteem door de jaarlijkse herijking van de risico's uit te laten voeren door verschillende multidisciplinaire expertgroepen. Per risicodomein hebben deze expertgroepen in een aantal sessies de belangrijkste risico's in beeld gebracht. Deze zijn gewogen op kans en impact, leidend tot een classificatie in groen, geel, oranje of rood en voorzien van een aantal beheersmaatregelen. De expertgroepen hebben de geleverde input deels gebaseerd op feitelijke informatie (bijvoorbeeld vanuit VIM, NIAZ-verbeterpunten of infectiecijfers), deels op hun eigen specifieke expertise.

De belangrijkste risico's en onzekerheden waarvoor HMC zich geplaatst ziet zijn de volgende (specifieke financiële risico's zijn beschreven in hoofdstuk 5):

Risico	Beheersmaatregelen
Risicodomein Patiëntveiligheid	
Risico's op het gebied van risicobewustzijn, aanspreekcultuur en spanningsveld professionele autonomie versus grote hoeveelheid regels	Programma Leidinggeven aan patiëntveiligheid / permanente aandacht voor veiligheidscultuur en interne communicatie m.b.t. kwaliteit en veiligheid
Risico's op het gebied van kennis en regie in antistollingsbeleid	Vaststellen en uitvoeren maatregelen en opleidingsplan Antistollingscommissie
Risico's op het gebied van infectiepreventie	Quickscans op naleving en uitvoering ziekenhuisbreed Scholingsplan Infectiepreventie
Risico's op het gebied van borging bevoegdheid / bekwaamheid medische technologie	Uitvoeren scholingsplan medische technologie
Risicodomein Organisatie & Bedrijfsvoering	
Risico's op het gebied van kostenbeheersing	Monitoring in maandrapportages en bijsturing
Risico's op het gebied van onvolledige / niet tijdige registratie zorgproducten	Training (nieuwe) medisch specialisten, passende ondersteuning zorgadministratie en controle maatregelen
Risicodomein Personeel	
Arbeidsmarktkrapte i.r.t. werving specifiek personeel	Uitvoeren plan voor arbeidsmarkt benadering aangevuld met werving per vacature; uitvoeren opleidingsplan volgens regionale afspraak gebaseerd op raming capaciteitsorgaan.
Risicodomein ICT en Informatieveiligheid	
Risico's op het gebied van kwetsbaarheden / uitval / datalekken bij instrumentarium met ICT-component	Uitvoeren maatregelen i.h.k.v. Convenant Medische Technologie (o.a. aanschaftraject en registratie)

Risico's op het gebied van Cybercrime	Vaststellen en uitvoeren beleidskader patchmanagement medische technologie, Meet- en toetsplan informatieveiligheid, Implementatie Security Operations Center (SOC) voor permanente monitoring
---------------------------------------	--

HMC voert ook een actief beleid gericht op prospectief risicomanagement in het operationele (zorg)proces. Zo vinden prospectieve risico-inventarisaties (PRI's) plaats bij aanpassingen in werkprocessen en bij aanschaf van nieuwe medische technologie. Daarnaast vindt ook retrospectief risicomanagement al jarenlang systematisch plaats. Het is inmiddels gemeengoed dat incidenten door medewerkers actief worden gemeld, multidisciplinair worden besproken en waar nodig leiden tot verbetermaatregelen.

4.4 Personeel

Kerngegevens personeel (inclusief het Huis Nebo)	per 31-12-2017	per 31-12-2016
Aantal medewerkers in loondienst • waarvan patiëntgebonden functies • waarvan medisch specialisten	4.146 2.636 138	4.203 2.702 122
Aantal fte medewerkers in loondienst • waarvan patiëntgebonden functies • waarvan medisch specialisten	3.398 2.107 114	3.438 2.209 106
Aantal medewerkers niet in loondienst (medisch specialisten, uitzendkrachten, aios en anios) • waarvan patiëntgebonden functies • waarvan medisch specialisten	535 278 229	507 276 231
Vrijwilligers	428	441

4.5 Bestuur en medezeggenschap

HMC werkt volgens:

- de zorgbrede governancecode van de Brancheorganisaties Zorg (BOZ);
- de statuten van de stichting en de reglementen van de raad van bestuur en de raad van toezicht (inclusief het informatieprotocol en de reglementen van de commissies binnen de raad van toezicht);
- het informatie- en samenwerkingsprotocol raad van bestuur-stafbestuur.

4.6 Raad van bestuur

Portefeuilleverdeling

De raad van bestuur bestond in 2017 uit twee leden: de heer P.W. Doop (voorzitter) en mevrouw R.M.Y. Barge. Bij ieder aandachtsgebied is de portefeuillehouder als eerste aanspreekbaar. Bij afwezigheid is het andere bestuurslid waarnemer. Zij zijn samen verantwoordelijk voor het gehele ziekenhuisbeleid.

De nevenfuncties van de bestuurders zijn te vinden op www.haaglandenmc.nl/over-ons.

Vergoeding

De WNT is van kracht. De arbeidsvoorwaarden zijn in lijn met de WNT zoals die gold op het moment van benoeming van de raad van bestuur. De gegevens over de bezoldiging van de raad van bestuur en raad van toezicht zijn opgenomen in het jaarrekeningdeel van dit verslag. Additioneel zijn de declaraties van de raad van bestuur toegevoegd.

Declaraties raad van bestuur

Omschrijving	P.W. Doop	R.M.Y. Barge
Reiskosten (vergoeding km privé auto of OV)	€ 896	€ 1.645
Representatievergoeding	€ 418	€ 40
Geschenken		€ 53
Totaal	€ 1.314	€ 1.738

4.7 Medezeggenschapsstructuur

Conform de eisen van de Wet op de ondernemingsraden (WOR) en de Wet medezeggenschap cliënten zorginstellingen (Wmcz) kent HMC evenals Het Huis Nebo een ondernemingsraad en een cliëntenraad. Daarnaast is de Vereniging Medische Staf (VMS) een adviesorgaan van de raad van bestuur.

De verschillende adviesorganen zijn in 2017 betrokken geweest bij de besluitvormingstrajecten over onder meer het strategisch plan, de verplaatsing van zorg en de organisatiestructuur en -inrichting.

Vereniging Medische Staf

De VMS bevordert de optimale medische verzorging en behandeling van patiënten binnen de doelstellingen van het ziekenhuis met inachtneming van de individuele professionele verantwoordelijkheid van de medisch specialisten. Daarnaast behartigt de VMS de belangen van de stafleden. De vereniging wordt bestuurd door het stafbestuur. Tussen het stafbestuur en de raad van bestuur vindt wekelijks overleg plaats, primair gericht op het strategische beleid van het ziekenhuis.

Verpleegkundige Adviesraad

De Verpleegkundige Adviesraad (VAR) adviseert de raad van bestuur gevraagd en ongevraagd over de ontwikkeling van beleid dat betrekking heeft op verpleging. Daarnaast volgt en verspreidt de VAR verpleegkundige beroepsinhoudelijke ontwikkelingen. Doelstelling hiervan is het mede bewaken en bevorderen van de kwaliteit van de zorg en de verpleegkundige beroepsontwikkeling.

In 2017 gaf de VAR:

- gevraagd advies op het voorgenomen besluit moeder- en kindzorg;
- ongevraagd advies over het verloop van verpleegkundigen;
- ongevraagd advies over beleid Verzorgenden in de Individuele Gezondheidszorg (VIGGERS).

Verdere activiteiten van de VAR waren:

- het aanpassen van visie en missie 2017- 2020;
- het ontwikkelen van een beslisboom als hulpmiddel voor toetsing van verpleegkundige onderwerpen;

- de start van de deelname aan de stuurgroep Toekomstbestendige Verpleegkundige (TOV).

Cliëntenraad HMC

De cliëntenraad HMC behartigt de belangen van zowel klinische als poliklinische patiënten. De cliëntenraad gaat bij het uitbrengen van gevraagde en ongevraagde adviezen aan de raad van bestuur uit van de belangen van deze patiënten. Zo leveren de leden van de cliëntenraad gezamenlijk een bijdrage aan het verbeteren van de kwaliteit van de zorg en het leefklimaat in het ziekenhuis.

Bij de behartiging van de belangen gaat de aandacht uit naar structureel voorkomende aandachtspunten en actuele ontwikkelingen die gevolgen hebben voor de kwaliteit van zorg. Onder de belangen van de patiënten verstaat de cliëntenraad onder andere een deskundige behandeling in een goed georganiseerd ziekenhuis, een persoonlijke en correcte benadering, een veilige omgeving en een open communicatie met allen die bij de zorg van de patiënten betrokken zijn.

De cliëntenraad adviseert geen individuele patiënten en behandelt geen individuele klachten. Daarvoor heeft HMC een aparte klachtenregeling. Wel kan de cliëntenraad een luisterend oor bieden en een signaalfunctie hebben. Ook fungeert de cliëntenraad als klankbord voor zowel de raad van bestuur als bij patiëntgerelateerde projecten binnen HMC. De uitgangspunten, taken (conform de Wmcz) en werkwijze zijn beschreven in de samenwerkingsovereenkomst met de raad van bestuur en in het huishoudelijk reglement van de cliëntenraad.

In 2017 heeft de cliëntenraad onder andere advies gegeven over de nieuwe klachtenregeling van HMC, de concentratie van Moeder- en Kindzorg en de wijziging van de parkeertarieven.

Cliëntenraad Het Huis Nebo

De cliëntenraad Het Huis Nebo behartigt de korte en lange termijn belangen van de cliënten van het Huis Nebo. De raad onderschrijft de doelstelling van de organisatie: het leveren van optimale zorg en het bieden van een veilig en zinvol bestaan aan kwetsbare ouderen. De cliëntenraad draagt aan dat doel bij door als vertegenwoordiger van de cliënten erover te waken dat elke dag bij het Huis Nebo een invulling krijgt waarin welzijn en zingeving centraal staan. "Vandaag heeft waarde" moet waargemaakt worden.

Voortbestaan, basiszorg, respect en liefdevol en tenslotte *familie* zijn belangrijke ijkpunten waarop de cliëntenraad zijn adviezen en oordelen baseert.

Het jaar 2017 stond voor de cliëntenraad in het teken van de continuïteit van de organisatie.

De raad staat positief tegenover een overgang van Het Huis Nebo naar een derde organisatie. Tegelijkertijd verbindt de raad aan die overgang voorwaarden voor wat betreft continuïteit van behuizing, stabiliteit van financiering en zekerstelling van voortgaande kwaliteitsverbetering. De raad doet datgene wat in zijn macht ligt om de voortgang van dat overname proces te bespoedigen. Want hoe langer dat proces duurt des te meer wordt de organisatie verhinderd om met kracht aan verdere verbetering van kwaliteit van zorg aan de cliënten te werken.

Daarnaast heeft de cliëntenraad zijn visie op de toekomst van Het Huis Nebo op papier gezet. Deze visie is een belangrijk onderdeel van de plannen die moeten leiden tot de overgang van Het Huis Nebo naar een derde organisatie.

In 2017 is het Kwaliteitskader verpleeghuiszorg van kracht geworden. In het kader van deze landelijke regeling dient er een kwaliteitsplan voor Het Huis Nebo te worden ontwikkeld. De cliëntenraad heeft aan de ontwikkeling van dat kwaliteitsplan bijgedragen en zal dat ook de komende tijd gaan doen.

Ondernemingsraad HMC

De ondernemingsraad HMC adviseert de raad van bestuur gevraagd en ongevraagd over de ontwikkelingen binnen het ziekenhuis.

Advies

De ondernemingsraad HMC heeft het recht te adviseren over voorgenomen besluiten van financieel-economische en organisatorische aard. In 2017 heeft de ondernemingsraad HMC geadviseerd over:

- herinrichting afdeling Inkoop en Logistiek
- concentratie Moeder en Kindzorg
- herschikking cluster Commerciële Zaken
- herinrichting tweede en derde lijnorganisatie
- opheffen afdeling Medische Fotografie
- opheffen Postkamer

Instemmingsrecht

De ondernemingsraad HMC heeft instemmingsrecht wanneer de raad van bestuur regelingen wil vaststellen, intrekken of wijzigen die betrekking hebben op medewerkers. In 2017 waren dat:

- wijziging diensttijden afdeling Pathologie, poliklinieken, het Klinisch Chemisch Hematologisch Laboratorium (KCHL) en Centrale Sterilisatie Afdeling (CSA)
- systeem jaargesprekken
- voordracht Interne Bezwarencommissie
- hanteren van agressie tegen HMC-medewerkers
- opvang na een ingrijpende gebeurtenis
- aanstelling nieuwe vertrouwenspersoon Ongewenst Gedrag
- privacyreglement
- sanctiebeleid
- vaccinatiebeleid
- wijziging verzuimbeleid
- salaristoelage voor schaarse functies
- kledingreglement

Overige activiteiten

De Wet op de ondernemingsraden geeft de ondernemingsraad meerdere rechten, waaronder het initiatiefrecht.

In 2017 heeft de ondernemingsraad HMC een initiatiefvoorstel Probeerpas Openbaar Vervoer voorgelegd.

Verder heeft de ondernemingsraad HMC recht op alle informatie, die de raad nodig heeft om zijn werk te kunnen doen.

Onderdeelcommissie Het Huis Nebo

Sinds 1 april 2016 is er door de ondernemingsraad HMC een onderdeelcommissie voor medewerkers van Het Huis Nebo ingesteld. De medewerkers van Het Huis Nebo kiezen rechtstreeks de vijf leden van deze onderdeelcommissie. De voorzitter van de onderdeelcommissie Het Huis Nebo is ook lid van de ondernemingsraad HMC.

De ondernemingsraad HMC heeft bevoegdheden overgedragen (te weten informatierecht, adviesrecht, instemmingsrecht en recht van overleg) over aangelegenheden die betrekking hebben op Het Huis Nebo.

Advies- en instemmingsverzoeken over zaken die betrekking hebben op de interne organisatie van Het Huis Nebo en waartoe de interim-directeur is bevoegd, worden rechtstreeks ingediend en behandeld door de onderdeelcommissie Het Huis Nebo. Een voorbeeld hiervan is het instemmingsverzoek Kanteling werktijden (kaderregeling rooster- en planbeleid in Het Huis Nebo).

Advies- en instemmingsverzoeken over Het Huis Nebo (artikel 25 en artikel 27 WOR), die mede betrekking hebben op en gevolgen kunnen hebben voor de gehele HMC-organisatie, worden door de raad van bestuur via de ondernemingsraad HMC naar de onderdeelcommissie Het Huis Nebo gestuurd. Over deze onderwerpen adviseert de onderdeelcommissie Het Huis Nebo aan de ondernemingsraad HMC over de gevolgen die voorgenomen besluiten kunnen hebben voor de medewerkers van Het Huis Nebo.

Onderwerpen die in 2017 op deze manier zijn behandeld, zijn:

- instemmingsverzoek over het beleidskader verzuimbeleid
- instemmingsverzoek over de regeling jaargesprekken 'Blijvend in gesprek'
- instemmingsverzoek over de klachtenregeling cliënten
- voorgenomen benoeming van de interim-directeur Het Huis Nebo
- adviesaanvraag overname Het Huis Nebo door Saffier (loopt door in 2018)

Meer informatie over de adviesorganen staat op www.haaglandenmc.nl/over-ons.

4.8 Gedragscodes

Op het digitale medewerkersplein InSite staat, voor alle medewerkers toegankelijk, een algemene gedragscode 'Zo zijn onze manieren'. Hierin is toegankelijk en bondig opgenomen wat onze afspraken zijn rondom:

- respectvolle bejegening;
- discriminatie, pesten en ander ongewenst gedrag;
- richtlijnen vaccinatie/screening, hygiëne en infectiepreventie;
- rookvrije werkplek;
- verplichte scholing en naleving protocollen;
- zorgvuldig omgaan met HMC eigendommen;
- zorgvuldig omgaan met ICT-faciliteiten;
- zorgvuldig omgaan met vertrouwelijke gegevens;
- contacten met de pers en social media;
- relatiegeschenken en cadeaus;
- nevenfuncties.

Meer specifiek is in de regeling 'ongewenst gedrag' (gekoppeld aan de eerste twee onderwerpen van 'Zo zijn onze manieren') vastgelegd hoe we hier tegen aankijken. In deze regeling is opgenomen hoe HMC omgaat met vertrouwenspersonen. Ook het reglement van de klachtencommissie medewerkers maakt hier onderdeel van uit.

In 2017 waren op alle drie de locaties vertrouwenspersonen beschikbaar. Het jaarverslag 2017 van de vertrouwenspersonen is beschikbaar.

De klachtencommissie is een interne commissie met een externe voorzitter. In 2017 heeft de klachtencommissie twee klachten behandeld.

Er is een door de raad van toezicht vastgestelde klokkenluidersregeling en er is een voor de toepassing van deze regeling specifieke vertrouwenspersoon. In 2017 zijn geen meldingen geweest in dit kader.

5. Financieel beleid

5.1 Ontwikkelingen 2017

De begroting 2017 is opgesteld rekening houdend met de meerjarenstrategie van het ziekenhuis en de daaraan verbonden hoofdaccenten van de profielen per locatie. Deze keuze heeft tot doel om de kwaliteit te verbeteren en tegelijkertijd doelmatigheid te vergroten. In 2017 is expliciet zichtbaar geworden dat de aanwezigheid op drie locaties *inefficiency* met zich brengt. Bovendien werd in april zichtbaar dat de opbrengsten achter bleven bij de begroting. Het tegelijkertijd optreden van deze effecten gaf een teruglopend financieel resultaat in het tweede kwartaal.

Ondanks verbeterde contractafspraken met zorgverzekeraars vallen de opbrengsten ten opzichte van de begroting lager uit door een ongunstige verzekerdenmutatie en het vervallen van een aanneemsom bij één zorgverzekeraar. Hoewel de productie in 2017 licht is teruggelopen, overschrijden wij in 2017 nog steeds de contracten bij een aantal zorgverzekeraars wat betekent dat wij patiënten behandelen zonder dat daar een vergoeding tegenover staat. Deze scheve situatie blijft een belangrijk aandachtspunt in de onderhandelingen.

In 2017 is de inhaalslag ten aanzien van ICT voortgezet. Dat heeft geleid tot zowel meer investeringen als hogere exploitatiekosten voor ICT. Lopende het jaar bleek hiervoor ook nog additionele ruimte nodig te zijn, bovenop de budgetverruiming. De hogere ICT kosten zijn in lijn met de vereiste inhaalslag alsook in lijn met de benchmarks. Tegelijkertijd betekent dit voor HMC voor de korte termijn een drukkende werking op de exploitatie.

Het teruglopende resultaat heeft geleid tot een start in juni van het zogenaamde Verbeterprogramma. Een programma van ombuigingen teneinde kosten te reduceren bij instandhouding van de productie. Het verbeterprogramma heeft zich in 2017 met name gericht op beheersing van de kosten voor extern personeel niet in loondienst, alsmede *quick wins* in de materiële kosten. Dit programma is voortgezet in het begrotingsproces 2018, en in 2018 zullen de maatregelen die nodig zijn om de begroting te realiseren elke maand worden gemonitord. Daar waar in 2017 het programma zich richtte op korte termijn beheersing van (veelal niet begrote) kosten, zijn de maatregelen 2018 planmatig en structureel. De 2018 maatregelen richten zich op tevens op de overhead.

De omzet 2017 bevat de gefactureerde omzet zorgproducten, de mutaties op de nog te factureren zorgproducten en de mutatie onderhanden werk. Tevens is 1% van de factuurwaarde van de omzet 2017 voorzien voor de afwikkeling van rechtmatigheidscontroles door zorgverzekeraars. Ook is de omzet waar nodig genuanceerd voor de contractafspraken met zorgverzekeraars over de diverse jaren.

In 2017 zijn bij de deelnemingen het 50% belang in Bronovo Martha Flora BV afgestoten en zijn de afspraken voltooid ten behoeve van het integreren van de activiteiten oudergeneeskunde in de organisatorische clusterstructuur van HMC. Dit heeft als gevolg dat in 2017 de Stichting ZBC is beëindigd en dat het Bronovo Behandeladviescentrum Ouderengeneeskunde BV per 1 januari 2018 zal worden beëindigd. Hiertoe zijn wij eind 2017 met de overige aandeelhouders overeengekomen de resterende aandelen van hen over te nemen.

5.2 Jaarverantwoording

In de geconsolideerde jaarrekening zijn de cijfers opgenomen van HMC en de deelnemingen waarin zij een controlerend belang heeft. Voor 2017 zijn dit Express-so BV, Bronovo Participaties BV, West End Facility BV, Apotheek MCH Lijnbaan BV en Lab West BV.

In de onderstaande tabel worden de belangrijkste (geconsolideerde) kengetallen weergegeven uit de jaarrekening 2017.

Financiële kengetallen (x €1.000)	2017	2016 ²
Totale bedrijfsopbrengsten	468.017	473.259
Resultaat	2.607	4.225
Winstmarge	0,6%	0,9%
Eigen vermogen	160.916	136.313
Solvabiliteit (balanstotaal)	41,7%	35,1%
Solvabiliteit (opbrengsten)	34,4%	28,8%
Langlopende schulden ¹	136.446	114.854
Loan to value ²	54,4%	44,7%
Debt Service Coverage Ratio (DSCR) ³	2,4	2,2
Senior Gross Leverage ⁴	3,9	3,2
Cashflow ontwikkeling	6.201	32.406
Liquiditeitsratio (current) ⁵	1,4	1,1

1) Inclusief aflossingsverplichting komend boekjaar.

2) De langlopende schulden worden in deze ratio uitgedrukt als percentage van de materiële vaste activa.

3) Deze ratio, waarbij het resultaat voor rente en afschrijving wordt gedeeld door de rente en aflossingsverplichtingen, geeft weer in hoeverre de instelling aan haar rente en aflossingsverplichtingen kan voldoen.

4) De langlopende schulden worden in deze ratio gedeeld door het resultaat voor rente en afschrijvingen

5) Deze ratio, waarbij de vlottende activa worden gedeeld door de kortlopende schulden, geeft weer in hoeverre de instelling op korte termijn aan haar verplichtingen kan voldoen.

5.3 Resultatenrekening

De bedrijfsopbrengsten 2017 zijn gedaald ten opzichte van 2016 (-€ 5 mln.). De oorzaak van de daling van de bedrijfsopbrengsten bestaat voor een groot deel uit een onderschrijding op een van de contracten met verzekeraars, een daling in de opbrengsten voor eerstelijns verloskunde, dienstverlening voor andere zorginstellingen, sportgeneeskunde en fysiotherapie.

De bedrijfslasten zijn in 2017 gedaald. De honorariumkosten zijn gedaald omdat deze mee bewegen met de opbrengsten. De afschrijvingskosten zijn gestegen door de ingebruikname van Ster 3 op locatie HMC Bronovo en een volledig afschrijvingsjaar voor het Radiotherapiecentrum op locatie HMC Antoniushove. Verder dalen de onderhoudskosten en energiekosten in 2017 en vallen de rentekosten lager uit door renteherzieningen, een dalende restschuld voor leningen met een relatief hoog rentepercentage en het aantrekken

² De cijfers over 2016 betreffen de cijfers zoals daadwerkelijk in de jaarrekening 2016 zijn gerapporteerd. In de jaarrekening 2017 zijn de vergelijkende cijfers aangepast vanwege de stelselwijziging voor groot onderhoud, waardoor het resultaat in de vergelijkende cijfers € 2,9 miljoen bedraagt.

van twee nieuwe leningen tegen zeer gunstige rentepercentages. Ook zijn de kosten bij deelnemingen omlaag gegaan door lagere inkoopkosten voor de Apotheek MCH Lijnbaan BV. Tenslotte blijft er aandacht nodig voor de kosten van personeel niet in loondienst. Door schaarste aan specifiek zorgpersoneel moeten er hoge kosten worden gemaakt voor de inhuur van flexibel personeel om zorg te dragen voor het in stand houden van de behandelcapaciteit. In 2017 is afgezien van het verder toepassen van de arbeidsmarkttoeslag.

5.4 Balans

In 2017 is een stelselwijziging doorgevoerd voor de voorziening Groot Onderhoud. Vanaf 2017 wordt de Componentenbenadering gevolgd en worden de kosten van groot onderhoud in de boekwaarde van de activa verwerkt. De voorziening is daarom toegevoegd aan het eigen vermogen waardoor, ondanks het lage rendement de solvabiliteit is verbeterd naar 41,7% van het balanstotaal.

Vanwege het convenant medische technologie en de wetgeving implantaatregistratie hebben wij de voorraad op de OK in kaart gebracht en gewaardeerd. Hierdoor ontstaat een beter inzicht en kan er beter worden gestuurd op de voorraden.

Het eerder factureren dan in voorgaande jaren heeft een positieve uitwerking op de omvang van de vordering op debiteuren. De vordering op debiteuren is afgenomen van € 76 mln. eind 2016 naar € 67 mln. eind 2017.

In 2017 zijn twee nieuwe leningen aangetrokken. In januari 2017 is € 18 mln. aangetrokken met borging door het Waarborgfonds voor de financiering van het Radiotherapiecentrum op locatie HMC Antoniushove en in mei 2017 is € 15 mln. aangetrokken voor de financiering van Ster 3 op locatie HMC Bronovo. Tevens is besloten om het disagio dat moet worden betaald voor borging door het Waarborgfonds vanaf 2017 te activeren onder de financiële vaste activa en af te schrijven over de looptijd van de geborgde lening.

In 2017 hebben wij ons 50% belang via Bronovo Participaties BV in Bronovo Martha Flora beëindigd. Hierdoor resteert een vordering die is opgenomen onder de Financiële Vaste Activa. Door de overname van de resterende aandelen in Bronovo Behandeladviescentrum Ouderengeneeskunde BV is het belang via Bronovo Participaties BV gestegen naar 100%.

Het onderstaande overzicht toont de resultaten van de deelnemingen:

Rechtstreekse kapitaalbelangen > = 20%

Express-so BV te Den Haag	€	-9.440
West End Facility BV te Den Haag	€	-75.935
Apotheek MCH Lijnbaan BV te Den Haag	€	545.828
Lab West BV te Den Haag	€	2.969

Zeggenschapsbelangen:

Bronovo Participaties BV heeft de volgende belangen:

Bronovo Behandeladviescentrum Ouderengeneeskunde BV (100%) (wordt opgeheven in 2018)	€	103.514
Cardiologie Centrum Voorschoten BV (30%)	€	102.000

5.5 Financiële instrumenten

Ten behoeve van de continuïteit streeft HMC ernaar om de financiële risico's te beheersen en te beperken. Hierbij wordt zo nodig gebruik gemaakt van afgeleide financiële instrumenten, voor zover financiële factoren als renteschommelingen een materiële impact dreigen te hebben op de kasstromen en het resultaat.

De financiering van HMC bestaat voor een aanzienlijk deel uit vreemd vermogen. Sterke rentefluctuaties kunnen dan ook leiden tot sterke schommelingen in de kasstromen en het resultaat. HMC probeert deze fluctuaties op verschillende manieren te ondervangen. Waar mogelijk maken we gebruik van leningen met een vaste rente in plaats van leningen met een variabele rente. Bij de vastrentende leningen streeft HMC naar een evenwichtige spreiding van de rentevervalmomenten en rentelooptijden. Bij leningen met een variabele rente maken we gebruik van rentederivaten om het risico van een stijgende rente te ondervangen. Er is dan ook altijd een relatie tussen een afgesloten lening en de aanwezigheid van een derivaat. HMC waardeert haar derivaten in de jaarrekening tegen kostprijs, met toepassing van kostprijs *hedge-accounting*.

Per balansdatum heeft HMC een renteswap lopen, die gekoppeld is aan lening met een variabele rente. Door de huidige lage marktrente heeft deze renteswap per 31 december een negatieve waarde van € 378.000. Een negatieve waarde leidt niet tot *margin calls*.

5.6 Administratieve organisatie en interne controle

Zelfonderzoek

Het zelfonderzoek 2016 is bij opstelling van de jaarrekening 2017 nog niet definitief afgerond, er is nog overleg met de verzekeraar over controlepunt 10 Parallele zorgtrajecten. Het foutpercentage over 2016 komt uit net boven de 1%. Ook in 2016 werkt nog door dat er in 2015 met twee systemen werd gewerkt. De overgang naar het nieuwe ziekenhuisinformatiesysteem, als ook conversie issues en onjuistheden in de inrichting, hebben aan deze stijging bijgedragen.

Fouten met de meeste financiële impact zijn vergelijkbaar met vorig jaar en betreffen het niet conform wet- en regelgeving registreren van een consult alsmede de paralleliteit in de zorgtrajecten.

De controles op de controlepunten voor het zelfonderzoek 2017 lopen nog. Voor een tweetal controle punten zijn nog geen definitieve controles en lijstwerk vastgesteld, hierdoor kan over de totale impact nog niets worden aangegeven. Wel blijkt dat, hoewel een stuk lager, vergelijkbaar met voorgaande jaren de meeste fouten en impact is op het niet conform wet- en regelgeving registreren van een consult.

De maatregelen voor voorkoming van deze fouten zijn vanaf 2016 in gang gezet, de verbeteringen zijn merkbaar.

Factuurcontrole

Door de afdeling Interne Controle is een steekproef uitgevoerd bij 150 facturen. Deze uitgebreide dossiercontrole op meerdere punten wordt naast het zelfonderzoek 2017 uitgevoerd. De uitkomst van de steekproef heeft een foutpercentage van 0,03%, waarmee de uitkomst onder het intern vastgestelde maximale foutpercentage van 1% is.

5.7 Het Huis Nebo

Doelstelling voor 2017 voor Het Huis Nebo was om *break even* te draaien. Met de aanstelling van een nieuwe interim directeur is in 2017 het resultaat ten opzichte van 2016 verbeterd. Daarbij heeft kostenbeheersing centraal gestaan. Toch is in 2017 een verlies gerealiseerd als gevolg van een lagere bedbezettingen een productiestop in het eerste half jaar voor de Eerste Lijns Verblijf.

Ook Het Huis Nebo heeft extra inhuur van personeel niet in loondienst moeten plegen ten behoeve van de patiëntenzorg in verband met een schaarse arbeidsmarkt en te hoog ziekteverzuim.

5.8 Risico's

Ook in 2017 zijn nog hoge fusiekosten gemaakt die nodig waren voor integratie/verplaatsing van zowel zorg- als ondersteunende afdelingen. De verwachting is dat deze kosten in 2018 nog zullen doorlopen, maar belangrijk is om zorg te dragen voor een afloop eind 2018.

Eind 2016 hebben wij geconstateerd dat de arbeidsmarkt voor zorgpersoneel in hoog tempo verslechterde en in 2017 is doorgezet. Deze schaarste aan zorgpersoneel wordt door tijdelijke inhuur opgelost, maar heeft het risico in zich dat op bepaalde delen van zorg de continuïteit niet kan worden gegarandeerd en er tijdelijk gewerkt moet worden met een lagere bezetting en een verlaagde instroom aan patiënten.

Een derde risico betreft de druk op de marges van de ziekenhuizen door doorgaande prijsverlagingen door zorgverzekeraars. Structureel een te lage compensatie voor loon- en prijsindex gecombineerd met toenemende complexiteit van zorg zonder afdoende prijscompensatie kunnen niet binnen de productiviteitsontwikkeling worden opgevangen.

Jaarrekening 2017

Stichting Haaglanden Medisch Centrum

INHOUDSOPGAVE	Pagina
6.1 Geconsolideerde jaarrekening 2017	33
6.1.1 Geconsolideerde balans per 31 december 2017	34
6.1.2 Geconsolideerde resultatenrekening over 2017	35
6.1.3 Geconsolideerd kasstroomoverzicht	36
6.1.4 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	37
6.1.5 Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2017	46
6.1.6 Mutatieoverzicht immateriële vaste activa	59
6.1.7 Mutatieoverzicht materiële vaste activa	60
6.1.8 Mutatieoverzicht financiële vaste activa	61
6.1.9 Overzicht langlopende schulden ultimo 2017	62
6.1.10 Toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening over 2017	63
6.1.11 Enkelvoudige balans per 31 december 2017	73
6.1.12 Enkelvoudige resultatenrekening over 2017	74
6.1.13 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling enkelvoudige jaarrekening	75
6.1.14 Toelichting op de enkelvoudige balans per 31 december 2017	76
6.1.15 Enkelvoudig mutatieoverzicht immateriële vaste activa	85
6.1.16 Enkelvoudig mutatieoverzicht materiële vaste activa	86
6.1.17 Enkelvoudig mutatieoverzicht financiële vaste activa	87
6.1.18 Enkelvoudig overzicht langlopende schulden ultimo 2017	88
6.1.19 Toelichting op de enkelvoudige resultatenrekening over 2017	89
6.2 Overige gegevens	97
6.2.1 Statutaire regeling resultaatbestemming	98
6.2.2 Nevenvestigingen	98
6.2.3 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	98

6.1 GECONSOLIDEERDE JAARREKENING 2017

6.1 GECONSOLIDEERDE JAARREKENING**6.1.1 GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2017**
(na resultaatbestemming)

	Ref.	31-dec-17	31-dec-16
		€ 1.000	€ 1.000
ACTIVA			
Vaste activa			
Immateriële vaste activa	1	2.168	0
Materiële vaste activa	2	248.655	256.904
Financiële vaste activa	3	4.509	2.623
Totaal vaste activa		255.332	259.527
Vlottende activa			
Vorraden	4	2.875	1.338
Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten	5	19.492	15.388
Vorderingen uit hoofde van financieringstekort	6	130	329
Debiteuren en overige vorderingen	7	66.768	76.469
Liquide middelen	9	41.367	35.166
Totaal vlottende activa		130.632	128.690
Totaal activa		385.964	388.217
PASSIVA			
	Ref.	31-dec-17	31-dec-16
		€ 1.000	€ 1.000
Groepsvermogen	10		
Kapitaal		1.336	1.336
Bestemmingsreserves		355	355
Bestemmingsfondsen		-7.541	-6.951
Algemene en overige reserves		166.234	163.038
Aandeel derden		531	434
Totaal groepsvermogen		160.915	158.212
Voorzieningen	11		
Overige voorzieningen		8.045	7.519
Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)	12	124.122	103.878
Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)			
Overige kortlopende schulden	13	92.882	118.608
Totaal passiva		385.964	388.217

6.1.2 GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017

	Ref.	2017	2016
		€ 1.000	€ 1.000
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:			
Opbrengsten zorgprestaties	16	414.438	417.042
Subsidies	17	24.189	23.395
Overige bedrijfsopbrengsten	18	29.390	32.821
Som der bedrijfsopbrengsten		468.017	473.258
BEDRIJFSLASTEN:			
Personeelskosten	19	250.023	248.690
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	20	29.229	27.889
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	21	0	0
Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten	22	55.352	55.990
Overige bedrijfskosten	23	127.159	133.384
Som der bedrijfslasten		461.763	465.953
BEDRIJFSRESULTAAT		6.254	7.305
Financiële baten en lasten	24	-3.378	-3.925
Resultaat aandeel derden	25	-130	-191
RESULTAAT BOEKJAAR VOOR BELASTINGEN		2.746	3.189
Belastingen	26	-140	-216
RESULTAAT BOEKJAAR NA BELASTINGEN		2.606	2.973

RESULTAATBESTEMMING*Het resultaat is als volgt verdeeld:*

	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Toevoeging/(onttrekking):		
Reserve aanvaardbare kosten	-590	-1.268
Algemene en overige reserves	3.196	4.241
	2.606	2.973

6.1.3 GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT

	Ref.	2017	2016
		€ 1.000	€ 1.000
Kasstroom uit operationele activiteiten			
Bedrijfsresultaat		6.254	7.305
Aanpassingen voor:			
- afschrijvingen en overige waardeverminderingen	20	29.229	27.889
- aandeel derden		97	-5
- mutaties voorzieningen	11	526	-4.950
		29.852	22.934
Veranderingen in vlottende middelen:			
- voorraden	4	-1.537	100
- mutatie onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten	5	-4.104	-11.268
- vorderingen	7	9.900	77.225
- vorderingen/schulden uit hoofde van financieringstekort respectievelijk -overschot	6	0	-270
- kortlopende schulden (excl. schulden aan banken)	13	-25.727	-12.490
		-21.468	53.297
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		14.638	83.536
Ontvangen interest	24	61	36
Betaalde interest	24	-3.439	-3.644
Resultaat aandeel derden	25	-130	-191
Resultaat deelnemingen	24	0	-317
Belastingen	26	-140	-216
		-3.648	-4.332
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten		10.990	79.204
Kasstroom uit investeringsactiviteiten			
Investeringsmateriële vaste activa	2	-20.651	-40.601
Desinvesteringen materiële vaste activa	2	0	0
Investeringsimmateriële vaste activa		-2.497	0
Desinvesteringen immateriële vaste activa		0	0
Verwervingen deelnemingen en/of samenwerkingsverbanden	2	-906	-106
Vervreemdingen deelnemingen en/of samenwerkingsverbanden		0	179
Nieuw opgenomen leningen u/g	3	-667	0
Aflossing leningen u/g	3	170	1.983
Investerings in overige financiële vaste activa	3	-483	-31
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten		-25.034	-38.576
Kasstroom uit financieringsactiviteiten			
Nieuw opgenomen leningen	12	33.000	3.000
Aflossing langlopende schulden	12	-12.755	-11.222
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten		20.245	-8.222
Mutatie geldmiddelen		6.201	32.406
Stand geldmiddelen per 1 januari		35.166	2.760
Stand geldmiddelen per 31 december		41.367	35.166
Mutatie geldmiddelen		6.201	32.406

Toelichting:

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING**6.1.4.1 Algemeen****Algemene gegevens en groepsverhoudingen**

Zorginstelling Stichting Haaglanden Medisch Centrum (HMC) is statutair (en feitelijk) gevestigd te Den Haag.

Vestigingsadres

Naam:	Stichting Haaglanden Medisch Centrum		
Adres:	Lijnbaan 32, 2512 VA	Telefoon:	088 979 7900
Postbus:	Postbus 432, 2501 CK	KvK:	61262935
Plaats:	Den Haag		

De belangrijkste activiteiten van HMC zijn het verlenen en organiseren van de gezondheidszorg in de ruimste zin, het geven van beroepsgericht onderwijs en het meewerken aan opleidingen en het verrichten van wetenschappelijk onderzoek in het kader van de volksgezondheid. Verder worden in verpleeghuis Nebo somatische en psychogeriatrische bewoners behandeld en verzorgd.

Stichting Haaglanden Medisch Centrum is per 1 januari 2015 ontstaan uit de fusie van de Stichting Medisch Centrum Haaglanden en de Stichting Bronovo-Nebo.

De jaarrekening is opgesteld in euro's. In deze jaarrekening zijn alle bedragen x € 1.000 opgenomen, tenzij anders is vermeld.

De Raad van Bestuur van Stichting Haaglanden Medisch Centrum heeft de jaarrekening 2017 vastgesteld in de vergadering van 9 april 2018.

De Raad van Toezicht van de Stichting Haaglanden Medisch Centrum heeft de jaarrekening 2017 goedgekeurd in de vergadering van 24 mei 2018.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2017, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2017.

Grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi, de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder RJ 655 inzake de jaarverslaggeving voor zorginstellingen en Titel 9 Boek 2 BW.

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en het resultaat zijn gebaseerd op historische kosten, tenzij anders vermeld in de verdere grondslagen.

Vergelijking met voorgaand jaar en toegepaste schattings- en stelselwijzigingen

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar, met uitzondering van de toegepaste stelselwijziging per 1-1-2017 voor Groot Onderhoud zoals opgenomen in de desbetreffende paragraaf. De reden voor deze stelselwijziging is gelegen in de verbetering van het inzicht dat de jaarrekening geeft, aangezien de nieuwe waarderingsgrondslag meer in overeenstemming is met de bedrijfseconomische normen. Deze stelselwijziging is verwerkt via een rechtstreekse vermogensmutatie. De effecten van de stelselwijziging op het eigen vermogen per 1 januari 2017 zijn als volgt aan te geven:

x € 1.000	Beginbalans 1-1-2017 Geconsolideerd	Stelselwijziging	Beginbalans 1-1-2017 Geconsolideerd
Materiele vaste activa	256.904	0	256.904
Financiele vaste activa	2.623	0	2.623
Viottende activa	128.690	0	128.690
Totaal activa	388.217	0	388.217
Groepsvermogen	136.313	21.899	158.212
Voorzieningen	29.418	-21.899	7.519
Langlopende schulden	103.878	0	103.878
Kortlopende schulden	118.608	0	118.608
Totaal passiva	388.217	0	388.217

Vergelijkende cijfers

De cijfers voor 2016 zijn, waar nodig, aangepast om vergelijkbaarheid met 2017 mogelijk te maken. Dit betreft de volgende posten:

x € 1.000 Geconsolideerde cijfers	2016 nieuw	2016 oud	mutatie
Overige bedrijfskosten (Onderhoud)	133.384	132.132	1.252
Resultaat	2.973	4.225	-1.252

Continuïteitsveronderstelling

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. Er zijn geen onzekerheden van materieel belang op grond waarvan twijfel zou kunnen bestaan over de continuïteit van het geheel van de werkzaamheden van HMC. De verwachting is dat de cashflow over het boekjaar 2018 zich positief zal ontwikkelen.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Consolidatie

In de consolidatie worden de financiële gegevens van HMC opgenomen, samen met haar groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop zij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft. Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen waarin HMC direct of indirect overheersende zeggenschap kan uitoefenen doordat wordt beschikt over de meerderheid van de stemrechten of op enige andere wijze de financiële en operationele activiteiten kunnen worden beheerst. Hierbij wordt tevens rekening gehouden met potentiële stemrechten die direct kunnen worden uitgeoefend op balansdatum.

De groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop een overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend of waarover de centrale leiding bestaat, worden voor 100% in de consolidatie betrokken. Wanneer er sprake is van een belang in een joint venture, dan wordt het desbetreffende belang proportioneel geconsolideerd. Van een joint venture is sprake indien als gevolg van een overeenkomst tot samenwerking de zeggenschap door de deelnemers gezamenlijk wordt uitgeoefend.

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld met toepassing van de grondslagen voor de waardering en de resultaatbepaling van HMC. Intercompany-transacties, intercompany-winsten en onderlinge vorderingen en schulden tussen groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen worden geëlimineerd, voor zover de resultaten niet door transacties met derden buiten de groep zijn gerealiseerd. Ongerealiseerde verliezen op intercompany-transacties worden ook geëlimineerd tenzij er sprake is van een bijzondere waardevermindering. Waarderingsgrondslagen van groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen zijn waar nodig gewijzigd om aansluiting te krijgen bij de geldende waarderingsgrondslagen voor de Groep.

In de consolidatie zijn de volgende rechtspersonen begrepen:

• *Express-so BV te Den Haag (100%);*

De exploitatie van de restauratieve voorzieningen in de centrale hal van het HMC Westeinde en HMC Antoniusshove en het bedrijfsrestaurant in HMC Antoniusshove wordt door Express-so verzorgd.

• *West End Facility BV te Den Haag (100%);*

In West End Facility zijn schoonmaakwerkzaamheden en -diensten, afvalverwerking, interne verhuizingen en gebouw- en terreingebonden werkzaamheden ondergebracht.

• *Apotheek MCH Lijnbaan BV te Den Haag (51%);*

De activiteiten bestaan uit het exploiteren van een openbare apotheek in HMC Westeinde.

• *Lab West BV te Den Haag (50%);*

De BV exploiteert het Klinisch Chemisch Laboratorium van het HagaZiekenhuis en HMC Westeinde en HMC Antoniusshove.

De aandelen van de vennootschap zijn voor 50% in handen van het HagaZiekenhuis en HMC bezit de andere 50% van de aandelen.

• *Bronovo Participaties BV te Den Haag (100%).*

In Bronovo Participaties BV zijn de deelnemingen in de volgende vennootschappen opgenomen:

- Bronovo Behandeladviescentrum Ouderengeneeskunde BV te Den Haag (100%);
- Cardiologie Centrum Voorschoten BV te Voorschoten (30%);

Op grond van artikel 7, lid 5 en 6 van de Regeling Verslaggeving WTZi zijn de volgende entiteiten buiten de consolidatie gebleven:

- Stichting Vrienden van Bronovo;
- Stichting Vrienden van het Huis Nebo.

Verbonden rechtspersonen

Als verbonden partijen worden aangemerkt alle rechtspersonen waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Ook de statutaire directieleden, andere sleutelfunctionarissen in het management van HMC en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transacties en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

Acquisities en desinvesteringen van groepsmaatschappijen

Vanaf de overnamedatum worden de resultaten en de identificeerbare activa en passiva van de overgenomen vennootschap opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening. De overnamedatum is het moment dat overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend op de desbetreffende vennootschap. De verkrijgingsprijs bestaat uit het geldbedrag of het equivalent hiervan dat is overeengekomen voor de verkrijging van de overgenomen onderneming vermeerderd met eventuele direct toerekenbare kosten. Indien de verkrijgingsprijs hoger is dan het nettobedrag van de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva wordt het meerdere als goodwill geactiveerd onder de immateriële vaste activa. Indien de verkrijgingsprijs lager is dan het nettobedrag van de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva, dan wordt het verschil (negatieve goodwill) als overlopende passiefpost opgenomen.

De maatschappijen die in de consolidatie betrokken zijn, blijven in de consolidatie opgenomen tot het moment dat zij worden verkocht; deconsolidatie vindt plaats op het moment dat de beslissende zeggenschap wordt overgedragen.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat de Raad van Bestuur zich over verschillende zaken een oordeel vormt, en dat de Raad van Bestuur schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. Indien het voor het geven van het in art. 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

Operationele leasing

Bij de stichting kunnen er leasecontracten bestaan waarbij een groot deel van de voor- en nadelen die aan het eigendom verbonden zijn, niet bij de stichting ligt. Deze leasecontracten worden verantwoord als operationele leasing. Verplichtingen uit hoofde van operationele leasing worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de winst- en verliesrekening over de looptijd van het contract.

Grondslagen van segmentering

In de jaarrekening wordt overeenkomstig de Regeling Verslaggeving WTZi een segmentatie van de resultatenrekening gemaakt in de volgende segmenten: Ziekenhuis Haaglanden Medisch Centrum en Verpleeghuis Nebo. Bij de verdeling van de resultatenrekening per segment is aangesloten op de activiteiten van het bedrijfsproces.

6.1.4.2 Grondslagen van waardering van activa en passiva

Activa en passiva

De algemene grondslag voor de waardering van de activa en de passiva is de verkrijgings- of de vervaardigingsprijs. Voor zover niet anders is vermeld zijn de activa en passiva hiertegen gewaardeerd.

Toelichtingen op posten in de balans, resultatenrekening en kasstroomoverzicht zijn in de jaarrekening genummerd.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de stichting zullen toevoelen en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een in de balans opgenomen actief of verplichting blijft op de balans opgenomen als een transactie niet leidt tot een belangrijke verandering in de economische realiteit met betrekking tot het actief of de verplichting. Dergelijke transacties geven evenmin aanleiding tot het verantwoorden van resultaten. Bij de beoordeling of er sprake is van een belangrijke verandering in de economische realiteit wordt uitgegaan van de economische voordelen en risico's die zich waarschijnlijk in de praktijk zullen voordoen, en niet op voordelen en risico's waarvan redelijkerwijze niet te verwachten is dat zij zich voordoen.

Een actief of verplichting wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot het actief of de verplichting aan een derde zijn overgedragen. De resultaten van de transactie worden in dat geval direct in de winst-en-verliesrekening opgenomen, rekening houdend met eventuele voorzieningen die dienen te worden getroffen in samenhang met de transactie. Indien de weergave van de economische realiteit ertoe leidt dat het opnemen van activa waarvan de rechtspersoon niet het juridisch eigendom bezit, wordt dit feit vermeld.

Immateriële en materiële vaste activa

De immateriële en materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs onder aftrek van cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardeverminderingen.

Kosten van immateriële vaste activa anders dan intern gegenereerde activa, waaronder octrooien en licenties, worden lineair afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur die 7 jaar bedraagt.

De vaste activa worden lineair afgeschreven met een restwaarde van € 0. De afschrijvingstermijnen zijn gebaseerd op de geschatte levensduur die per categorie als volgt zijn bepaald:

Terreinvoorzieningen	10 tot 50 jaar
Gebouwen	30 tot 50 jaar
Verbouwingen en installaties	3 tot 20 jaar
Inventarissen en ICT	3 tot 10 jaar

Op de grondwaarde vindt geen afschrijving plaats. Bouwrente wordt niet geactiveerd.

De materiële vaste activa waarvan de instelling krachtens een financiële leaseovereenkomst het economische eigendom heeft, worden geactiveerd. De uit de financiële leaseovereenkomst voortvloeiende verplichting wordt als schuld verantwoord. De in de toekomstige leasetermijnen begrepen interest wordt gedurende de looptijd van de financiële leaseovereenkomst ten laste van het resultaat gebracht.

Voor zover subsidies of daaraan gelijk te stellen vergoedingen zijn ontvangen als eenmalige bijdrage in de afschrijvingskosten, zijn deze als vooruitontvangen bedrag onder de overlopende passiva opgenomen.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Voor de kosten van periodiek groot onderhoud wordt geen voorziening meer gevormd op basis van een horizon van 10 jaar. Voor de verwerking van de kosten van groot onderhoud is gekozen voor de Componentenbenadering. De kosten van groot onderhoud worden verwerkt in de boekwaarde van het actief en afschrijving start vanaf het moment dat het groot onderhoud wordt gepleegd. De termijn van de afschrijving is gebaseerd op de specifieke gebruiksduur van de aanpassing, zijnde 10 jaar.

Bijzondere Waardeverminderingen van vaste activa

HMC beoordeelt op iedere balansdatum of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van het actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Een bijzonder waardeverminderingverlies wordt direct als last verwerkt in de winst-en-verliesrekening onder gelijktijdige verlaging van de boekwaarde van het betreffende actief.

Voor de bepaling van de bedrijfswaarde wordt een inschatting gemaakt van de toekomstige netto kasstromen bij voortgezet gebruik gebruik van het actief / de kasstroomgenererende eenheid; vervolgens worden deze kasstromen contant gemaakt waarbij een disconteringsvoet wordt gehanteerd van 2,41% (2016: 2,76%). Voor Nebo geldt een disconteringsvoet van 4,72% (2016: 4,71%).

De ingeschatte opbrengstwaarde is hoger dan de boekwaarde eind 2017. Aangezien dit saldo positief is, zijn geen aanpassingen gedaan aan de waardering van het vastgoed.

Indien wordt vastgesteld dat een bijzondere waardevermindering die in het verleden verantwoord is, niet meer bestaat of is afgenomen, dan wordt de toegenomen boekwaarde van de desbetreffende activa niet hoger gesteld dan de boekwaarde die bepaald zou zijn indien geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn verantwoord.

Ook voor financiële instrumenten beoordeelt de stichting op iedere balansdatum of er objectieve aanwijzingen zijn voor bijzondere waardeverminderingen van een financieel actief of een groep van financiële activa. Bij objectieve aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen bepaalt de stichting de omvang van het verlies uit hoofde van de bijzondere waardeverminderingen, en verwerkt dit direct in de winst-en-verliesrekening.

Bij financiële activa die gewaardeerd zijn tegen geamortiseerde kostprijs wordt de omvang van de bijzondere waardevermindering bepaald als het verschil tussen de boekwaarde van het actief en de best mogelijke schatting van de toekomstige kasstromen, contant gemaakt tegen de effectieve rentevoet van het financiële actief zoals die is bepaald bij de eerste verwerking van het instrument. Het waardeverminderingverlies dat daarvoor opgenomen was, dient te worden teruggenomen indien de afname van de waardevermindering verband houdt met een objectieve gebeurtenis na afboeking. De terugname wordt beperkt tot maximaal het bedrag dat nodig is om het actief te waarderen op de geamortiseerde kostprijs op het moment van de terugname, als geen sprake geweest zou zijn van een bijzondere waardevermindering. Het teruggenomen verlies wordt in de winst-en-verliesrekening verwerkt.

Financiële vaste activa

Deelnemingen in groepsmaatschappijen en overige deelnemingen waarin invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd volgens de nettovermogenswaardemethode. Invloed van betekenis wordt in ieder geval verondersteld aanwezig te zijn bij het kunnen uitbrengen van 20% of meer van de stemrechten. De nettovermogenswaarde wordt berekend volgens de grondslagen die gelden voor deze jaarrekening; voor deelnemingen waarvan onvoldoende gegevens beschikbaar zijn voor aanpassing aan deze grondslagen, wordt uitgegaan van de waarderingsgrondslagen van de desbetreffende deelneming. Indien de waardering van een deelneming volgens de nettovermogenswaarde negatief is, wordt deze op nihil gewaardeerd. Deelnemingen waarop geen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien sprake is van een duurzame waardevermindering vindt waardering plaats tegen deze lagere waarde; afwaardering vindt plaats ten laste van de resultatenrekening.

De leningen aan niet-geconsolideerde deelnemingen worden initieel gewaardeerd tegen reële waarde en vervolgens opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, verminderd met bijzondere waardeverminderingverliezen. De grondslagen voor overige financiële vaste activa zijn opgenomen onder het kopje Financiële Instrumenten.

Dividenden worden verantwoord in de periode waarin zij betaalbaar worden gesteld. Rentebaten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende post. Eventuele winsten of verliezen worden verantwoord onder de financiële baten en lasten.

Latente belastingvorderingen worden opgenomen voor verrekenbare fiscale verliezen en voor verrekenbare tijdelijke verschillen tussen de waarde van de activa en passiva volgens fiscale voorschriften enerzijds en de in deze jaarrekening gevolgde waarderingsgrondslagen anderzijds, met dien verstande dat latente belastingvorderingen alleen worden opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat er toekomstige fiscale winst zal zijn waarmee de tijdelijke verschillen kunnen worden verrekend en verliezen kunnen worden gecompenseerd. De berekening van de latente belastingvorderingen geschiedt tegen de op het einde van het verslagjaar geldende belastingtarieven of tegen de in komende jaren geldende tarieven, voor zover deze al bij wet zijn vastgesteld. Latente belastingvorderingen worden gewaardeerd op nominale waarde.

Vervreemding van vaste activa

Voor verkoop beschikbare activa worden gewaardeerd tegen boekwaarde of lagere opbrengstwaarde.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Voorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen kostprijs op verkrijgingsprijzen onder toepassing van de VVP-methode of lagere opbrengstwaarde. De opbrengstwaarde is de geschatte verkoopprijs onder aftrek van direct toerekenbare verkoopkosten.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, handelsschulden en overige te betalen posten. Financiële instrumenten omvatten tevens in contracten besloten afgeleide financiële instrumenten (derivaten). Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde, waarbij (dis)agio en de direct toerekenbare transactiekosten niet in de eerste opname worden meegenomen. Indien instrumenten niet zijn gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening, maken eventuele direct toerekenbare transactiekosten geen deel uit van de eerste waardering.

In contracten besloten financiële instrumenten die niet worden gescheiden van het basiscontract, worden verwerkt in overeenstemming met het basiscontract. Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Verstrekte leningen en overige vorderingen

Verstrekte leningen en overige vorderingen worden initieel gewaardeerd tegen reële waarde en vervolgens opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, verminderd met bijzondere waardeverminderingverliezen.

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode.

De aflossingsverplichtingen voor het komend jaar van de langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

Afgeleide financiële instrumenten

HMC documenteert de hedgerelaties in generieke hedgedocumentatie en toetst periodiek de effectiviteit van de hedgerelaties door vast te stellen dat geen sprake is van overhedges. Indien afgeleide instrumenten niet langer voldoen aan de voorwaarden voor 'hedge accounting', aflopen of worden verkocht of wanneer de instelling niet langer kiest voor hedge accounting wordt hedge accounting beëindigd. De tot dat moment in het vermogen verantwoorde resultaten blijven in het eigen vermogen uitgesteld tot het moment dat de toekomstige transactie plaatsvindt. Indien de transactie naar verwachting niet meer plaatsvindt, worden de in het eigen vermogen uitgestelde cumulatieve hedgeresultaten naar de resultatenrekening gebracht.

HMC waardeert de transacties tegen kostprijs onder toepassing van kostprijs-hedge-accounting. Slechts het ineffektieve deel dat in een verlies resulteert wordt verantwoord in de winst- en verliesrekening.

Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten

Het onderhanden werk wordt gewaardeerd op basis van de huidige opbrengstwaarde. Tot het onderhanden werk worden gerekend al die trajecten die nog niet zijn afgesloten per balansdatum. De huidige opbrengstwaarde wordt bepaald door de tussentijds afgeleide Zorgproducten door de OHW Grouper te waarderen tegen de verkoopprijs gecorrigeerd voor eventuele overschrijdingen van de contractwaarden met zorgverzekeraars. Op het onderhanden werk worden de voorschotten in mindering gebracht die zijn ontvangen van zorgverzekeraars.

De reeds gesloten zorgproducten die nog niet zijn gefactureerd zijn ondergebracht in 'Nog te factureren omzet' onder de overige vorderingen.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Handelsvorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering, evenals voorschotten vanwege uitgestelde facturatie.

Vorderingen op patiënten worden als volgt gewaardeerd:

< 60 dagen:	100% inbaar
> 60 dagen en <= 360 dagen:	14% inbaar
> 360 dagen:	0 % inbaar

Vorderingen op instellingen worden als volgt gewaardeerd:

> 91 dagen en < 360 dagen:	50% inbaar
>= 360 dagen:	0 % inbaar

Vorderingen op niet EU-ingezetenen worden als niet inbaar behandeld.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden.

Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Liquide middelen die naar verwachting langer dan 12 maanden niet ter beschikking staan van de onderneming, worden gerubriceerd als financiële vaste activa.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Eigen vermogen

Op de presentatie en classificatie van de onderdelen van het eigen vermogen van HMC is de Ontwerp Richtlijn 655 toegepast. Het aandeel derden als onderdeel van het groepsvermogen wordt gewaardeerd tegen het bedrag van het netto belang in de netto-activa van de desbetreffende groepsmaatschappijen.

Voor zover de desbetreffende groepsmaatschappij een negatieve nettovermogenswaarde heeft, worden de negatieve waarde en de eventuele verdere verliezen niet toegewezen aan het aandeel derden, tenzij de derden-aandeelhouders een feitelijke verplichting hebben en in staat zijn om de verliezen voor hun rekening te nemen. Zodra de nettovermogenswaarde van de groepsmaatschappij weer positief is, worden resultaten toegekend aan het aandeel derden.

Voorzieningen (algemeen)

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

Wanneer verplichtingen naar verwachting door een derde zullen worden vergoed, wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen indien het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting.

Voorziening CAO levensfase (toerekening aan jaren)

De voorziening persoonlijk levensfase budget (PLB) betreft een voorziening uit hoofde van een CAO verplichting in het kader van de overgangsregeling 45+. Het persoonlijk budget levensfase kwalificeert als een beloning met opbouw van rechten. De voorziening betreft de nominale waarde van de in de toekomst eenmalig uit te keren PLB-uren. De berekening is gebaseerd op de CAO-bepalingen, blijfkans, leeftijd en resterende dienstjaren tot het bereiken van de 55-jarige leeftijd.

Voorziening jubilea

De jubileumvoorziening betreft een voorziening voor toekomstige jubileumuitkeringen. De voorziening betreft de nominale waarde van de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. De berekening is gebaseerd op gedane toezeggingen, blijfkans en leeftijd.

Reorganisatievoorziening

Een reorganisatievoorziening wordt getroffen indien op balansdatum een gedetailleerd reorganisatieplan is geformaliseerd en uiterlijk op opmaakdatum van de jaarrekening de gerechtvaardigde verwachting van uitvoering van het plan heeft gewekt bij hen voor wie de reorganisatie gevolgen zal hebben. Van een gerechtvaardigde verwachting is sprake als is gestart met de uitvoering van de reorganisatie, of als de hoofdlijnen bekend zijn gemaakt aan hen voor wie de reorganisatie gevolgen zal hebben. In de reorganisatievoorziening worden de als gevolg van de reorganisatie noodzakelijke kosten opgenomen die niet in verband staan met de doorlopende activiteiten van HMC.

Voorziening MediRisk eigen behoud

De voorziening MediRisk eigen behoud is gevormd voor de verwachte kosten voor eigen rekening met betrekking tot de (medische) aansprakelijkheid. De hoogte van de voorziening wordt gevormd ter hoogte van het maximum van het eigen risico per jaar onder de stop-loss dekking.

Schulden

Langlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden niet meegenomen in de waardering. Schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

De kortlopende schulden hebben een verwachte looptijd van maximaal één jaar. De aflossingsverplichtingen voor het komend jaar van de langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

6.1.4.3 Grondslagen van resultaatbepaling

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de baten en de lasten over het verslagjaar, met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslagen.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben, uitgaande van historische kosten. Verliezen worden verantwoord als deze voorzienbaar zijn; baten worden verantwoord als deze gerealiseerd zijn.

Baten (waaronder nagekomen budgetaanpassingen) en lasten uit voorgaande jaren die in dit boekjaar zijn geconstateerd, worden aan dit boekjaar toegerekend.

Opbrengsten

De met de opbrengsten samenhangende lasten worden toegerekend aan de periode waarin de baten zijn verantwoord.

Bij de bepaling van de opbrengsten zorgverzekeringswet heeft HMC de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling gehanteerd zoals opgenomen in paragraaf 6.1.4.7 van deze jaarrekening. Hierbij is de "Handreiking Omzetverantwoording MSZ 2014" gevolgd, die door het Bestuurlijk Overleg onder voorzitterschap van het Ministerie van VWS is vastgesteld.

De bedragen voor de overige zorgprestaties en subsidies zijn gebaseerd op de algemene beleidsregels en beschikkingen van onder meer de NZa.

De overige bedrijfsopbrengsten bestaan uit diverse opbrengsten als huur, parkeren en doorberekende kosten. Deze opbrengsten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben, in overeenstemming met de inhoud van de overeenkomsten.

Personele kosten

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst- en verliesrekening voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers respectievelijk de belastingautoriteit.

De beloningen van het personeel worden als last in de winst-en-verliesrekening verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Als de reeds betaalde bedragen de verschuldigde beloningen overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als een overlopend actief voor zover er sprake zal zijn van terugbetaling door het personeel of van verrekening met toekomstige betalingen.

Voor de beloningen met opbouw van rechten (sabbatical leave, gratificaties e.d.) worden de verwachte lasten gedurende het dienstverband in aanmerking genomen. Een verwachte vergoeding ten gevolge van gratificaties worden verantwoord indien de verplichting tot betaling van die vergoeding is ontstaan op of vóór balansdatum en een betrouwbare schatting van de verplichtingen kan worden gemaakt. Ontvangen bijdragen voortvloeiend uit levensloopregelingen worden in aanmerking genomen in de periode waarover deze bijdragen zijn verschuldigd.

Toevoegingen aan en vrijval van verplichtingen worden ten laste respectievelijk ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht.

Indien een beloning wordt betaald, waarbij geen rechten worden opgebouwd (bijvoorbeeld doorbetaling in geval van ziekte of arbeidsongeschiktheid) worden de verwachte lasten verantwoord in de periode waarover deze beloning is verschuldigd. Voor op balansdatum bestaande verplichtingen tot het in de toekomst doorbetalen van beloningen (inclusief ontslagvergoedingen) aan personeelsleden die op balansdatum naar verwachting blijvend geheel of gedeeltelijk niet in staat zijn om werkzaamheden te verrichten door ziekte of arbeidsongeschiktheid wordt een voorziening opgenomen. De verantwoorde verplichting betreft de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichting op balansdatum af te wikkelen. De beste schatting is gebaseerd op contractuele afspraken met personeelsleden (CAO en individuele arbeidsovereenkomsten). Toevoegingen aan en vrijval van verplichtingen worden ten laste respectievelijk ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht.

Honoraria medisch specialisten

Ingevolge de invoering van integrale bekostiging per 1 januari 2015 behoren de honorariumvergoedingen voor medisch specialisten tot het opbrengstbegrip van HMC. Baten uit hoofde van integrale bekostiging worden verantwoord wanneer gerealiseerd.

De verdeling van de integrale bekostiging in opbrengsten voor het ziekenhuis en opbrengsten voor vrijgevestigde medisch specialisten vindt plaats op basis van gemaakte afspraken tussen het ziekenhuis en het medisch specialistisch bedrijf. Onder de kosten zijn samenhangend met deze post vergoedingen aan het medisch specialistisch bedrijf verantwoord.

Pensioenen

HMC heeft voor haar werknemers een toegezegde pensioenregeling. Hiervoor in aanmerking komende werknemers hebben op de pensioengerechtigde leeftijd recht op een pensioen dat is gebaseerd op het gemiddeld verdiende loon berekend over de jaren dat de werknemer pensioen heeft opgebouwd bij HMC. De verplichtingen, die voortvloeien uit deze rechten van haar personeel, zijn ondergebracht bij het bedrijfstakpensioenfonds Zorg en Welzijn. HMC betaalt hiervoor premies waarvan de helft door de werkgever wordt betaald en de helft door de werknemer. De pensioenrechten worden jaarlijks geïndexeerd, indien en voor zover de dekkingsgraad van het pensioenfonds (het vermogen van het pensioenfonds gedeeld door haar financiële verplichtingen) dit toelaat. Per 1 januari 2014 diende het pensioenfonds een dekkingsgraad van ten minste 104,5% te hebben. De dekkingsgraad bedroeg toen 109%. Per 1 januari 2015 gelden nieuwe regels voor pensioenfondsen. Daarbij hoort ook een nieuwe berekening van de dekkingsgraad. De 'nieuwe' dekkingsgraad is het gemiddelde van de laatste twaalf dekkingsgraden. Door een gemiddelde te gebruiken zal de dekkingsgraad minder sterk schommelen. De dekkingsgraad bedraagt op 1 januari 2018 98,6%. Op 31 december 2023 moet de dekkingsgraad minimaal 123% zijn. Het pensioenfonds verwacht hieraan te kunnen voldoen en voorziet geen noodzaak voor de aangesloten instellingen om extra stortingen te verrichten of om bijzondere premieverhogingen door te voeren. HMC heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij het pensioenfonds, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. HMC heeft daarom alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar in de resultatenrekening verantwoord.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Financiële baten en lasten

De financiële baten en lasten betreffen van derden en groepsmaatschappijen ontvangen (te ontvangen) en aan derden en groepsmaatschappijen betaalde (te betalen) interest. Tevens is hieronder opgenomen het aandeel van de stichting in het resultaat van de op nettovermogenswaarde gewaardeerde deelnemingen danwel ontvangen dividenden van deelnemingen waarin geen invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid wordt uitgeoefend en waardeveranderingen van financiële vaste activa.

Overheidssubsidies

Overheidssubsidies worden aanvankelijk in de balans opgenomen als vooruitontvangen baten zodra er redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat HMC zal voldoen aan de daaraan verbonden voorwaarden. Subsidies ter compensatie van door HMC gemaakte kosten worden systematisch als opbrengsten in de winst-en-verliesrekening opgenomen in dezelfde periode als die waarin de kosten worden gemaakt. Subsidies ter compensatie van HMC voor de kosten van een actief worden systematisch in de winst-en-verliesrekening opgenomen gedurende de gebruiksduur van het actief.

Belastingen

HMC is vrijgesteld voor de vennootschapsbelasting, op basis van artikel 5.1, onderdeel c, sub1, Wet op de Vennootschapsbelasting 1969. HMC is belastingplichtig voor de omzetbelasting. Met West End Facility BV is een fiscale eenheid gevormd voor de omzetbelasting.

De rechtspersonen waarin wordt deelgenomen in het geplaatste kapitaal door HMC zijn zelfstandig belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting.

De belasting over het resultaat van de deelnemingen wordt berekend over het resultaat voor belastingen in de winst- en verliesrekening, rekening houdend met beschikbare, fiscaal compensabele verliezen uit voorgaande boekjaren (voor zover niet opgenomen in de latente belastingvorderingen) en vrijgestelde winstbestanddelen en na bijtelling van niet-afrekbare kosten.

Tevens wordt rekening gehouden met wijzigingen die optreden in de latente belastingvorderingen en latente belastingschulden uit hoofde van wijzigingen in het te hanteren belastingtarief, welke is vastgesteld op verslagdatum, dan wel waartoe materieel al op verslagdatum is besloten, en eventuele correcties op de over voorgaande jaren verschuldigde belasting.

Het tarief voor de heffing van vennootschapsbelasting voor het jaar 2017 bedraagt 20% voor het belastbare bedrag tot € 200.000. Daarboven bedraagt het vennootschapsbelastingtarief 25%.

6.1.4.4 Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen en beleggingen die zonder beperkingen en zonder materieel risico van waardeverminderingen als gevolg van de transactie kunnen worden omgezet in geldmiddelen.

Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest, ontvangen dividenden en winstbelastingen zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Betaalde dividenden zijn opgenomen onder de kasstroom uit financieringsactiviteiten.

De verkrijgingsprijs van de verworven groepsmaatschappij is opgenomen onder de kasstroom uit investeringsactiviteiten, voor zover betaling in geld heeft plaatsgevonden. De in de verworven groepsmaatschappij aanwezige geldmiddelen zijn van de aankoopprijs in aftrek gebracht.

Transacties waarbij geen ruil van kasmiddelen plaatsvindt, waaronder financiële leasing, zijn niet in het kasstroomoverzicht opgenomen. De betaling van de leasetermijnen uit hoofde van het financiële leasecontract zijn voor het gedeelte dat betrekking heeft op de aflossing als een uitgave uit financieringsactiviteiten aangemerkt en voor het gedeelte dat betrekking heeft op de interest als een uitgave uit operationele activiteiten.

Kasstromen uit financiële afgeleide instrumenten die worden verantwoord als reële waarde-hedges of kasstroom-hedges worden in dezelfde categorie ingedeeld als de kasstromen uit de afgedekte balansposten. Kasstromen uit financiële derivaten waarbij hedge accounting niet langer wordt toegepast, worden consistent met de aard van het instrument ingedeeld, vanaf de datum waarop de hedge accounting is beëindigd.

Betalingen welke voortvloeien uit langlopende leningen worden voor het gedeelte dat betrekking heeft op de rente opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten en voor het gedeelte dat betrekking heeft op de aflossing als kasstroom uit financieringsactiviteiten. In deze opstelling is de mutatie van de kortlopende schulden aan de kredietinstellingen begrepen in de mutatie van de liquide middelen.

Onder de investeringen zijn alleen opgenomen de investeringen waarvoor geldmiddelen zijn opgeofferd.

6.1.4.5 Grondslagen voor gebeurtenissen na balansdatum

Gebeurtenissen die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum en die blijken tot aan de datum van het opmaken van de jaarrekening worden verwerkt in de jaarrekening. Gebeurtenissen die geen nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum worden niet in de jaarrekening verwerkt. Als dergelijke gebeurtenissen van belang zijn voor de oordeelsvorming van de gebruikers van de jaarrekening, worden de aard en de geschatte financiële gevolgen ervan toegelicht in de jaarrekening. In 2017 zijn er geen gebeurtenissen na balansdatum met belangrijke financiële gevolgen voor HMC.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

6.1.4.6 Waarderingsgrondslagen WNT

Voor de uitvoering van de Wet normering topinkomens (WNT) heeft de instelling zich gehouden aan de wet- en regelgeving inzake de WNT, waaronder de instellingsspecifieke (sectorale) regels.

6.1.4.7 Specifieke aandachtspunten jaarrekening 2017

Inleiding

De landelijke onzekerheden waarmee HMC tot en met 2016 geconfronteerd werd zijn in 2017 verder afgenomen. De resterende in de jaarrekening 2017 van toepassing zijnde (landelijke) aandachtspunten voor HMC hebben betrekking op:

1. Afwikkeling rechtmatigheidscontroles MSZ 2016;
2. Rechtmatigheidscontroles MSZ 2017;
3. Toerekening van de contractafspraken met de zorgverzekeraars op schadejaar aan het boekjaar;

Bij de omzetsbepaling van de DBC zorgproducten en overige zorgproducten heeft HMC de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling gehanteerd zoals opgenomen in paragraaf 6.1.4 van deze jaarrekening. Hierbij zijn de uitkomsten van het aanvullend omzetonderzoek 2016 meegenomen en is de "Handreiking Rechtmatigheidsonderzoek 2017 Medisch Specialistische Zorg" gevolgd.

Toelichting (landelijke) onzekerheden jaarrekening 2017

De van toepassing zijnde (landelijke) aandachtspunten in de jaarrekening 2017 zijn (inclusief de status hiervan) hierna toegelicht:

1. Afwikkeling rechtmatigheidscontroles MSZ 2016

De onderhandelingen met de zorgverzekeraars over de finale verrekening van de uitkomsten van het zelfonderzoek 2016 zijn nog onderhanden. De verwachte uitkomsten van deze onderhandelingen zijn nog niet verwerkt in de jaarrekening 2017 maar vallen binnen de getroffen voorziening in 2016 voor rechtmatigheidscontroles. HMC gaat er dan ook van uit dat de voorziening een betrouwbare schatting is van de uiteindelijke uitkomst van de onderhandelingen met de zorgverzekeraars.

2. Rechtmatigheidscontroles MSZ 2017

De NFU, NVZ en ZN hebben eind november 2017 een Handreiking rechtmatigheidscontroles MSZ 2017 gepubliceerd. Door de NZa is de Handreiking getoetst op overeenstemming met publiekrechtelijke regelgeving. Door de NZa is geen uitspraak gedaan over de risicoanalyse of het advies voor controleren.

Deze rechtmatigheidscontroles worden beoordeeld door de representerende zorgverzekeraars. Op basis van dit oordeel zullen alle verzekeraars gezamenlijk over de rechtmatigheid van de facturatie 2017 concluderen.

HMC heeft op basis van een risicoanalyse onderzoek verricht naar de risico's die materieel zijn. In deze risicoanalyse zijn de uitkomsten van eerder uitgevoerde aanvullende omzetonderzoeken en beschikbare overige in- en externe controles betrokken. Ook is een inschatting gemaakt van de DCM-controles over 2017 op basis van eigen tooling.

Daarnaast wordt op basis van deze handreiking een onderzoek inzake 2017 uitgevoerd. De voorlopige uitkomsten zijn betrokken bij het opstellen van deze jaarrekening en het inschatten van de risico's die voortvloeien uit geconstateerde onjuiste registraties en/of declaraties, rekening houdende met de contractafspraken met zorgverzekeraars. Naar verwachting zal HMC de definitieve rapportage in juni 2018 aan de representerende zorgverzekeraars aanleveren en volgt voor eind 2018 uitsluitel over dit onderzoek. Dit kan naar verwachting van de raad van bestuur van HMC leiden tot niet-materiële, nagekomen baten of lasten. Waar nodig zijn nuanceringen geboekt.

Doelmatigheidscontroles over 2017 zullen door de zorgverzekeraars nog uitgevoerd worden. HMC gaat er van uit dat dit geen financieel effect met terugwerkende kracht heeft. De NZa heeft in het landelijk overleg echter niet bevestigd dat dit een terechte aanname is, dus deze onzekerheid blijft vooralsnog bestaan. Privaatrechtelijk heeft HMC geen afspraken terzake gemaakt met verzekeraars, anders dan verwerking van de aandachtspunten zoals opgenomen in het landelijke omzetonderzoek en het bepalen van de toekomstige handelswijze op nieuwe doelmatigheidsaspecten.

De uit de genoemde werkzaamheden en controles voortvloeiende beste inschatting van het financieel effect op de omzet en daarmee samenhangende posten is verwerkt in deze jaarrekening.

3. Toerekening van de contractafspraken met de zorgverzekeraars op schadejaar aan het boekjaar

HMC heeft met de zorgverzekeraars voor 2017 schadelastafspraken op basis van aanneemsommen en plafondafspraken gemaakt. Toerekening van de schadelastafspraken aan het boekjaar 2017 heeft plaatsgevonden op basis van een beste schatting van het voortgangpercentage ultimo 2017 in lijn met de Handreiking Omzetverantwoording en rekening houdend met de verwachte effecten van het rechtmatigheidsonderzoek. Deze correcties zijn conform de Handreiking Omzetverantwoording op de omzet 2017 in mindering gebracht en verwerkt in de voorziening te vorderen uit hoofde van contracten ultimo 2017 onder overige vorderingen. De uiteindelijke uitkomsten zullen later blijken uit de afrekeningen met zorgverzekeraars. In deze jaarrekening is de beste inschatting van het financieel effect op de omzet en daarmee samenhangende posten verwerkt.

Conclusie Raad van Bestuur

De Raad van Bestuur heeft ten behoeve van de bepaling van het resultaat en de financiële positie de best mogelijke schattingen gemaakt op basis van de beschikbare informatie, onder andere met betrekking tot bovenstaande aspecten van de omzetverantwoording. De Raad van Bestuur is van mening dat, met voornoemde toelichting, de jaarrekening het vereiste inzicht geeft in het resultaat en de financiële positie van HMC op basis van de ons nu bekende feiten en omstandigheden.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2017**ACTIVA****1. Immateriële vaste activa***De specificatie is als volgt:*

	31-dec-17	31-dec-16
	€ 1.000	€ 1.000
Kosten oprichting en uitgifte van aandelen	0	0
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	1.974	0
Kosten van concessies, vergunningen en rechten van intellectuele eigendom	0	0
Kosten van goodwill die van derden is verkregen	194	0
Vooruitbetalingen op immateriële activa	0	0
Totaal immateriële vaste activa	2.168	0

Het verloop van de immateriële activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven:

	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Boekwaarde per 1 januari	0	0
Bij: investeringen	2.497	0
Bij: herwaarderings	0	0
Af: afschrijvingen	329	0
Af: bijzondere waardeverminderingen	0	0
Af: terugname geheel afgeschreven activa	0	0
Af: desinvesteringen	0	0
Boekwaarde per 31 december	2.168	0

Toelichting:

De investering in immateriële vaste activa betreft Hix fase 2, ten behoeve van het ziekenhuis EPD. Deze investering wordt in 7 jaar afgeschreven. Kosten van goodwill betreft de overname van de resterende aandelen Bronovo Behandelaadviescentrum Ouderengeneeskunde BV van de overige aandeelhouders.

2. Materiële vaste activa*De specificatie is als volgt:*

	31-dec-17	31-dec-16
	€ 1.000	€ 1.000
Bedrijfsgebouwen en terreinen	160.558	153.791
Machines en installaties	32.068	26.569
Andere vaste bedrijfsmiddelen, technische en administratieve uitrusting	52.515	53.015
Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa	1.692	21.336
Niet aan het bedrijfsproces dienstbare materiële activa	1.822	2.193
Totaal materiële vaste activa	248.655	256.904

Het verloop van de materiële activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven:

	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Boekwaarde per 1 januari	256.904	244.265
Bij: investeringen	20.651	40.741
Bij: herwaarderings	0	0
Af: afschrijvingen	28.900	27.889
Af: bijzondere waardeverminderingen	0	0
Af: terugname geheel afgeschreven activa	0	0
Af: desinvesteringen	0	213
Boekwaarde per 31 december	248.655	256.904

Toelichting:

Voor een nadere specificatie van het verloop van de materiële vaste activa per activagroep wordt verwezen naar het mutatieoverzicht onder 6.1.7.

In april 2017 is Ster 3 op locatie HMC Bronovo in gebruikgenomen met een waarde voor het gebouw van € 15,3 mln.

In december 2017 is de gerenoveerde SEH op locatie Westeinde in gebruik genomen met een renovatiewaarde van € 6,4 mln.

Als gevolg van de stelselwijziging voor groot onderhoud zijn de investeringen in installaties toegenomen. De aanvullende investering in 2017 bedraagt € 2,3 mln. Hierop wordt in 10 jaar afgeschreven.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2017**3. Financiële vaste activa**

De specificatie is als volgt:

	31-dec-17	31-dec-16
	€ 1.000	€ 1.000
Deelnemingen	990	75
Overige vorderingen financiële vaste activa	952	36
Leningen	2.567	2.512
Totaal financiële vaste activa	4.509	2.623

Het verloop van de financiële vaste activa is als volgt:

Specificatie deelnemingen:

x € 1.000	31-12-2016	Mutatie	31-12-2017
MediRisk	1.454	15	1.469
MediRisk (Lab West BV)	10	-10	0
Apotheek Centrum HAP Den Haag BV	65	34	99
Bronovo Behandeladviescentrum Ouderengeneeskunde BV	0	759	759
Cardiologie Centrum Voorschoten BV	0	132	132
Subtotaal	1.529	930	2.459
Waardevermindering MediRisk	-1.454	-15	-1.469
Totaal	75	915	990

Specificatie overige vorderingen financiële vaste activa:

x € 1.000	31-12-2016	Mutatie	31-12-2017
Waarborgsom (Lab West BV)	0	1	1
Latente belastingvorderingen (West End Facility BV, Express-so BV)	36	18	54
Disagio Waarborgfonds	0	449	449
Vordering Martha Flora	0	448	448
Totaal	36	916	952

Specificatie leningen:

x € 1.000	31-12-2016	Aflossing	Verstrekt	31-12-2017
Lening u/g Apotheek Haagse Ziekenhuizen	2.145	0	200	2.345
Lening u/g Apotheek Antoniusshove	150	0	0	150
Lening u/g MediRisk	68	0	0	68
Lening u/g Coöperatie Profportaal Zorg UA	16	-12	0	4
Lening u/g Bronovo Martha Flora BV	133	-133	0	0
Totaal	2.512	-145	200	2.567

Toelichting:

Voor een nadere specificatie van het verloop van de financiële vaste activa per activagroep wordt verwezen naar het mutatieoverzicht onder 6.1.8. Voor een toelichting op de financiële vaste activa wordt verwezen naar hieronder.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2017

Toelichting deelnemingen:

Het door HMC verstrekte kapitaal aan MediRisk bedraagt € 1.469.000. Omdat de kapitaalstorting dient ter dekking van schadeclaims waarden we de inbreng van HMC op € 0.

Het door Lab West BV aan MediRisk verstrekte kapitaal bedraagt ca. € 20.000. Het HMC-aandeel betreft 50%. Het kapitaalbelang is door Lab West BV gewaardeerd op nihil wegens de negatieve resultaten van MediRisk.

Apotheek MCH Lijnbaan BV heeft in 2017 een 100% kapitaalbelang (€ 99.000) in Apotheek Centrum HAP BV te Den Haag.

Toelichting overige vorderingen financiële vaste activa:

In 2017 heeft Lab West BV een waarborgsom van € 2.838 verstrekt. Het HMC-aandeel betreft 50%. (€ 1.419).

In 2016 hebben West End Facility BV en Express-so BV een latente belastingvordering opgenomen die gewaardeerd is tegen het nominale belastingtarief van 20%. Dit in het kader om verliezen te verrekenen met toekomstige winsten. In 2017 bedraagt de latentie € 54.111.

In 2017 is een langlopende lening onder borging van het Waarborgfonds aangetrokken. Door een stijging van het disagio naar 0,25% activeren wij per heden deze kosten onder Financiële Vaste Activa en schrijven deze af over de looptijd van de geborgde lening. Dit zal naar de toekomst als consistente gedragslijn worden gehanteerd.

In 2017 is het belang in Bronovo Martha Flora BV door Bronovo Participaties verkocht. HMC heeft haar openstaande vorderingen als gevolg van de verkoop afgewaardeerd naar € 448.000. Afhankelijk van de financiële resultaten van Martha Flora zal deze vordering binnen 10 jaar afgelost worden.

Toelichting leningen:

De kapitaalstructuur van de Apotheek Haagse Ziekenhuizen (AHZ) voorziet niet in voldoende liquiditeit om de levering van geneesmiddelen aan HMC voor te financieren. Afhankelijk van de omzet wordt middels leningen, door de instellingen, voorzien in voldoende liquiditeit. De lening aan de AHZ bedraagt € 2.345.000.

HMC heeft aan de apotheken, Apotheek Antoniusshove BV en Apotheek MCH Lijnbaan BV, in totaal een bevoorschotting van € 300.000 verstrekt ter dekking van de voorraadpositie van geneesmiddelen. De bevoorschotting aan de Apotheek MCH Lijnbaan BV is in de geconsolideerde jaarrekening geëlimineerd.

Op 30 juni 2011 is Lab West BV opgericht. HMC heeft ter financiering van de aanloopkosten en overname van activa een lening verstrekt van € 945.000. Jaarlijks vindt een aflossing plaats van € 94.500. De restwaarde van de door HMC verstrekte lening bedraagt ultimo 2017 € 378.000. In de geconsolideerde balans wordt deze lening geëlimineerd.

In 1993 is een lening aan MediRisk verstrekt voor een bedrag van € 68.067, de rente op deze lening bedraagt 1,55%.

In 2015 is aan de Coöperatie Profportaal Zorg UA een lening verstrekt ten behoeve van het ontwikkelen van Leeroplossingen voor het Landsteiner Instituut.

In 2017 heeft het HMC aan Bronovo Participaties BV een lening verstrekt ten behoeve van de aankoop van het resterende aandelenbelang van Bronovo Behandeladviescentrum Ouderengeneeskunde BV, zijnde een bedrag van ca. € 522.000. in de geconsolideerde balans wordt deze lening geëlimineerd.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2017

Toelichting op belangen in andere rechtspersonen of vennootschappen:

Naam en rechtsvorm en woonplaats rechtspersoon	Kernactiviteit	Verschaft kapitaal	Kapitaalbe- lang (in %)	Eigen vermogen	Resultaat
		€		€	€
Rechtstreekse kapitaalbelangen >= 20%:					
Express-so BV, te Den Haag	zie 6.1.4	18.000	100%	467.012	-9.440
West End Facility BV, te Den Haag	zie 6.1.4	18.000	100%	146.144	-75.935
Apotheek MCH Lijnbaan BV, te Den Haag	zie 6.1.4	9.180	51%	1.081.686	545.828
Lab West BV, te Den Haag	zie 6.1.4	9.000	50%	116.148	2.969
Zeggenschapsbelangen:					
Bronovo Participaties BV heeft de volgende belangen:					
Bronovo Behandeladviescentrum	zie 6.1.4	18.000	100,00%	759.115	103.514
Ouderengeneeskunde BV					
Cardiologie Centrum Voorschoten BV	zie 6.1.4	5.400	30%	296.000	102.000

Toelichting:

Zowel het resultaat als het vermogen zijn voor 100% in de bovenstaande tabel weergegeven. Verschillen met het verloopoverzicht zijn te verklaren door mutaties in het resultaat uit voorgaande boekjaren.

4. Voorraden

De specificatie is als volgt:

	31-dec-17	31-dec-16
	€ 1.000	€ 1.000
Medische middelen	2.523	1.051
Leenemballage	45	45
Overige middelen	307	285
Af: incurante voorraden	0	-43
Totaal voorraden	<u>2.875</u>	<u>1.338</u>

Toelichting:

De voorraad medische middelen stijgt door het in kaart brengen en waarderen van de voorraden op de OK vanwege het convenant medische technologie en wetgeving implantaatregistratie en gewenst inzicht in de kosten en sturing op de voorraden. Per 31 december 2017 wordt er geen incurantheid op de voorraden verwacht.

5. Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten

De specificatie is als volgt:

	31-dec-17	31-dec-16
	€ 1.000	€ 1.000
Onderhanden werk DBC's / DBC-zorgproducten	58.973	50.177
Onderhanden werk GRZ	524	360
Af: ontvangen voorschotten	-40.005	-35.149
Totaal onderhanden werk	<u>19.492</u>	<u>15.388</u>

Toelichting:

Het Onderhanden werk DBC's / DBC-zorgproducten is ultimo 2017 gestegen. Omdat een percentage van het onderhanden werk wordt bevoorschot door Zorgverzekeraars is de stijging van het onderhanden werk beperkt.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2017

6. Vorderingen uit hoofde van financieringstekort en schulden uit hoofde van financieringsoverschot

	t/m 2014 € 1.000	2015 € 1.000	2016 € 1.000	2017 € 1.000	totaal € 1.000
Saldo per 1 januari	1.847	-315	-270	329	1.847
Financieringsverschil boekjaar	-71	45	391	-74	291
Correcties voorgaande jaren	0	0	208	-125	83
Betalingen/ontvangsten	-2.091	0	0	0	-2.091
Subtotaal mutatie boekjaar	-2.162	45	599	-199	-1.717
Saldo per 31 december	-315	-270	329	130	130

Stadium van vaststelling (per erkenning):

c

c

b

a

a= interne berekening

b= overeenstemming met zorgverzekeraars

c= definitieve vaststelling NZa

Waarvan gepresenteerd als:

- vorderingen uit hoofde van financieringstekort
- schulden uit hoofde van financieringsoverschot

31-dec-17 € 1.000	31-dec-16 € 1.000
130	329
0	0
130	329

Toelichting:

In het kader van de nacalculatie van het WLZ budget heeft Verpleeghuis Nebo ultimo 2017 een nog te vorderen saldo van € 130.000 met het Zorgkantoor.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2017**7. Debiteuren en overige vorderingen***De specificatie is als volgt:*

	31-dec-17	31-dec-16
	€ 1.000	€ 1.000
Vorderingen op debiteuren	34.628	65.505
Nog te factureren omzet DBC's / DBC-zorgproducten	44.858	18.869
Nog te factureren omzet GRZ	445	226
Af: ontvangen voorschotten NTF	-1.668	-3.287
Af: Te vorderen / betalen uit hoofde van contracten	-21.701	-14.461
Vooruitbetaalde bedragen:		
Vooruitbetaalde bedragen	3.412	4.511
Overige overlopende activa:		
Medische stafleden	0	-34
Vorderingen personeel	0	-60
Te verrekenen met Stafmaatschap	0	-49
Overige vorderingen	6.794	5.249
Totaal overige vorderingen	<u>66.768</u>	<u>76.469</u>

Toelichting:

De post vorderingen op debiteuren en Nog te factureren zijn afgenomen als gevolg van een eerdere facturatie in 2017 richting Zorgverzekeraars.

De omzet is op basis van de handreiking omzetverantwoording afgezet tegen de contractafspraken met zorgverzekeraars. De hoogte van de omzet per schadelastjaar leidt er toe dat er op basis van de afgesproken contractwaarden per saldo teveel is gedeclareerd bij Zorgverzekeraars. Deze bedragen zijn opgenomen onder 'Te vorderen / betalen uit hoofde van contracten'. Het saldo te vorderen uit hoofde van contracten daalt door een uiteindelijk hogere declaratiewaarde over 2016 en door het verwachte resultaat over het schadelastjaar 2017.

De post overige vorderingen bestaat uit een nog te ontvangen bijdrage voor de (medische) vervolgoopleidingen, een nog te ontvangen bedrag van het MSB voor praktijkoverdrachten en een nog te ontvangen bedrag inzake fee's en kortingen m.b.t. dienstverlening overgehevelde geneesmiddelen. Per saldo zien we in 2017, ten opzichte van 2016, een toename in deze post.

Alle vorderingen hebben een looptijd korter dan een jaar.

9. Liquide middelen*De specificatie is als volgt:*

	31-dec-17	31-dec-16
	€ 1.000	€ 1.000
Bankrekeningen	41.337	35.143
Kassen	30	23
Totaal liquide middelen	<u>41.367</u>	<u>35.166</u>

Toelichting:

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. De liquide middelen zijn vrij opneembaar.

Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden.

De liquide middelen stijgen door een eerdere start van de facturatie over het jaar 2017 en het aantrekken van nieuwe financiering.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2017

PASSIVA

10. Groepsvermogen

Het groepsvermogen bestaat uit de volgende componenten:

	31-dec-17	31-dec-16
	€ 1.000	€ 1.000
Kapitaal	1.336	1.336
Bestemmingsreserves	355	355
Bestemmingsfondsen	-7.541	-6.951
Algemene en overige reserves	166.234	163.038
Aandeel derden	531	434
Totaal groepsvermogen	160.915	158.212

Mutatie algemene en overige reserves als gevolg van stelselwijziging:

	31-dec-16
Algemene en overige reserves per 31 december 2016	141.139
Mutatie als gevolg van stelselwijziging Groot Onderhoud	21.899
Algemene en overige reserves per 1 januari 2017	163.038

Kapitaal

Het verloop is als volgt weer te geven:

	Saldo per 1-jan-2017	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-2017
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Kapitaal	1.336	0	0	1.336
Totaal kapitaal	1.336	0	0	1.336

Bestemmingsreserves

Het verloop is als volgt weer te geven:

	Saldo per 1-jan-2017	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-2017
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Bestemmingsreserves:				
Reserve bond medische specialisten	355	0	0	355
Totaal bestemmingsreserves	355	0	0	355

Bestemmingsfondsen

Het verloop is als volgt weer te geven:

	Saldo per 1-jan-2017	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-2017
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Bestemmingsfondsen:				
Egalisatie afschrijvingen	268	0	0	268
Reserve aanvaardbare kosten	-7.219	-590	0	-7.809
Totaal bestemmingsfondsen	-6.951	-590	0	-7.541

Algemene en overige reserves

Het verloop is als volgt weer te geven:

	Saldo per 1-jan-2017	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-2017
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Algemene reserves:				
Algemene reserves	162.744	3.196	0	165.940
Overige reserves:				
Diakonia (voormalig pensioen)	294	0	0	294
Totaal algemene en overige reserves	163.038	3.196	0	166.234

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2017**Toelichting:****Kapitaal:**

Het kapitaal is gevormd vanuit ziekenhuis Bronovo (€ 0,99 mln.) en vanuit Verpleeghuis Nebo (€ 0,35 mln.). In 2017 hebben er geen mutaties plaatsgevonden.

Bestemmingsreserves:**Reserve Bond Medisch Specialisten**

De Bond Medisch Specialisten heeft in 2001 haar activiteiten beëindigd. Het batige saldo heeft de bond in 2008 aan de ziekenhuizen gedoneerd. De gelden dienen te worden aangewend voor opleiding en onderzoek door medisch specialisten en arts-assistenten.

Bestemmingsfondsen:**Reserve aanvaardbare kosten**

In 2014 is, door een wijziging in RJ 655, het eigen vermogen anders gepresenteerd. Hierdoor hebben wij de reserve aanvaardbare kosten van de ziekenhuizen in de beginbalans verdeeld over de bestemmingsfondsen en de algemene reserve. In de jaarrekening 2015 is het bedrag uit het bestemmingsfonds toegevoegd aan de algemene reserve vanwege het ontbreken van een beklemming. Wat resteert is de Reserve Aanvaardbare Kosten voor het Verpleeghuis Nebo. Deze is door verliezen uit het verleden negatief. De mutatie in 2017 bestaat uit een toevoeging in het kader van de resultaatbestemming ad. € -0,60 mln. van Nebo.

Egalisatie afschrijvingen

De egalisatie afschrijvingen bestaat uit het verschil tussen de werkelijke afschrijvingen en de toegekende bedragen voor het verpleeghuis Nebo in het kader van de WLZ. In 2017 zijn er geen onttrekkingen en dotaties geweest.

Algemene en overige reserves:**Algemene Reserve**

De winst wordt toegevoegd aan de algemene reserves. De mutatie in 2017 bestaat uit een toevoeging in het kader van de resultaatbestemming ad. € 3,2 mln.

Als gevolg van de stelselwijziging groot onderhoud is de waarde van deze voorziening per 31-12-2016 toegevoegd aan de algemene reserve. Zie voor een verdere toelichting paragraaf 6.1.4.1 onder de grondslagen van waardering en resultaatbepaling.

Overige reserves

De reserve Diakonia is ten behoeve van de verplichting die de Stichting heeft in het bijdragen aan de uitvaart van verbonden diaconessen. In 2017 zijn er geen onttrekkingen en dotaties geweest.

Overzicht van het totaalresultaat van de instelling

	31-dec-17	31-dec-16
	€ 1.000	€ 1.000
Geconsolideerd netto-resultaat (na belastingen) toekomend aan de instelling	2.606	2.973
Herwaardering materiële vaste activa	0	0
Af: Gerealiseerde herwaardering ten laste van het eigen vermogen	0	0
Totaal van de rechtstreekse mutaties in het eigen vermogen van de instelling als onderdeel van het groepsvermogen	0	0
Totaalresultaat van de instelling	<u>2.606</u>	<u>2.973</u>

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2017**11. Voorzieningen**

<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	Saldo per 1-jan-2017	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Saldo per 31-dec-2017
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Voorzieningen uit hoofde van macrobeheersinstrument	0	0	0	0	0
Overige voorzieningen:					
Jubilea	1.511	0	161	0	1.350
Reorganisatievoorziening	3.238	1.632	340	1.120	3.410
Voorziening CAO Levensfase	1.460	0	230	0	1.230
Giftenfonds	2	0	0	0	2
Vorderingen op verbonden partijen	254	0	0	254	0
Voorziening MediRisk eigen behoud	1.054	999	0	0	2.053
Totaal voorzieningen	7.519	2.631	731	1.374	8.045

Toelichting in welke mate (het totaal van) de voorzieningen als langlopend moeten worden beschouwd:

	31-dec-17
	€ 1.000
Kortlopend deel van de voorzieningen (< 1 jr.)	1.553
Langlopend deel van de voorzieningen (> 1 jr.)	6.492

Toelichting per categorie voorziening:Egalisatierekening groot onderhoud

In 2017 is besloten tot een stelselwijziging voor groot onderhoud om het inzicht in de kosten te verbeteren. De egalisatierekening groot onderhoud is als gevolg van de stelselwijziging overgeheveld naar de algemene reserves per 31-12-2016.

Jubilea

Voor toekomstige jubileumuitkeringen is conform de geldende regelgeving een voorziening gevormd. Per ultimo 2017 bedraagt de voorziening ca. € 1,3 mln. In 2017 heeft Lab West BV een voorziening gevormd van ca. € 86.000 (het HMC-deel bedraagt € 43.000).

Reorganisatievoorziening

De reorganisatievoorziening bedraagt ca. € 3,4 mln. ten behoeve van de ontvlechting van Lab West BV en afvloeiingskosten personeel HMC.

Voorziening CAO Levensfase

De voorziening persoonlijk budget levensfase (PBL) betreft een voorziening uit hoofde van een CAO verplichting in het kader van de overgangsregeling 45+. Het persoonlijk budget levensfase kwalificeert als een beloning met opbouw van rechten. In 2017 is deze voorziening herberekend, hetgeen resulteert in een voorziening van € 1,2 mln.

Voorziening MediRisk eigen behoud

Met ingang van 2016 heeft MediRisk er voor gekozen om de (medische) aansprakelijkheid alleen nog te verzekeren op basis van een stop-loss dekking. Voor HMC betekent dit dat het totaal van alle schaden aangemeld in een jaar tot een bepaald bedrag volledig voor rekening van het HMC komt. Indien het totaal aan schaden boven dit bedrag uit komt is er dekking vanuit de verzekeraar MediRisk. Aangezien pas na een aantal jaren de omvang van het schadebedrag over een jaar is vast te stellen, wordt er een voorziening opgenomen ter hoogte van het maximum van het eigen risico per jaar onder de stop-loss dekking. Ultimo 2017 bedraagt deze voorziening ca. € 2,0 mln.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2017**12. Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)***De specificatie is als volgt:*

	31-dec-17	31-dec-16
	€ 1.000	€ 1.000
Schulden aan banken	123.186	102.885
Overige langlopende schulden	936	993
Totaal langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)	124.122	103.878

Het verloop is als volgt weer te geven:

	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Stand per 1 januari	113.861	123.380
Bij: nieuwe leningen	33.000	3.000
Af: aflossingen	11.351	12.519
Stand per 31 december	135.510	113.861
Af: aflossingsverplichting komend boekjaar	12.324	10.976
Stand langlopende schulden per 31 december	123.186	102.885

Toelichting in welke mate (het totaal van) de langlopende schulden als langlopend moeten worden beschouwd:

	31-dec-17	31-dec-16
	€ 1.000	€ 1.000
Kortlopend deel van de langlopende schulden (< 1 jr.), aflossingsverplichtingen	12.324	10.976
Langlopend deel van de langlopende schulden (> 1 jr.) (balanspost)	123.186	102.885
Hiervan langlopend (> 5 jaar)	78.631	62.457

Toelichting:

Voor een nadere toelichting op de langlopende schulden wordt verwezen naar 6.1.9, het overzicht langlopende schulden.
De aflossingsverplichtingen voor het komende jaar zijn verantwoord onder de kortlopende schulden.

De post overige langlopende schulden betreft de leasecomponent van het met Roche afgesloten contract per 1 maart 2014 voor de duur van 10 jaar voor de inrichting van de laboratoria van Lab West BV.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2017**13. Overige kortlopende schulden***De specificatie is als volgt:*

	31-dec-17	31-dec-16
	€ 1.000	€ 1.000
Schulden aan kredietinstellingen	0	15.900
Crediteuren	18.713	17.202
Aflossingsverplichtingen langlopende leningen	12.483	11.222
Belastingen en sociale premies	11.066	9.937
Schulden terzake pensioenen	275	3.327
Nog te betalen salarissen	1.494	1.870
Vakantiegeld	7.463	7.113
Vakantiedagen	3.676	3.758
CAO levensfase	15.505	14.310
Overige schulden:		
Te verrekenen met Medische Specialisten	4.774	12.785
Vennootschapsbelasting	79	-5
Nog te betalen kosten:		
Interest leningen	960	923
Overige overlopende passiva:		
Overige kortlopende schulden	16.394	20.266
Totaal overige kortlopende schulden	<u>92.882</u>	<u>118.608</u>

Toelichting:

De schulden aan kredietinstellingen dalen door de opname van een langlopende lening in januari 2017 van € 18 mln.

De aflossingsverplichtingen langlopende schulden betreffen leningen van HMC (ca. € 12.324.000) en Lab West BV (ca. € 160.000).

De daling van de post 'schulden terzake pensioenen' is toe te schrijven aan het Uniforme Pensioen Overzicht (UPO). HMC ontving in voorgaande jaren een jaarlijkse eindafrekening achteraf. Per 2017 wordt dit maandelijks afgewikkeld.

De belastingen en sociale premies betreffen de nog te betalen loonheffing en lasten over de periode december 2017.

Het te verrekenen bedrag met Medisch Specialisten daalt door betaling van de bedragen over 2015 en 2016. Per saldo resteert een nog te betalen bedrag 2017.

De afname van de overige kortlopende schulden wordt veroorzaakt door het vrijvallen van diverse opgenomen voorzieningen en reserveringen (waaronder NZa onderzoek dure geneesmiddelen en de afwikkeling van Bronovo Martha Flora). Onder de overige kortlopende schulden is ook een voorziening opgenomen voor de nog te betalen ORT over verlof over de jaren 2013 en 2014 in 2018 respectievelijk 2019 (totaal € 940.000).

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2017

14. Financiële instrumenten

Toelichting:

Algemeen

HMC maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten die de instelling blootstellen aan markt- en/of kredietrisico's. Deze betreffen financiële instrumenten die in de balans zijn opgenomen. Daarnaast maakt HMC gebruik van afgeleide financiële instrumenten om de renterisico's af te dekken.

HMC handelt niet in deze financiële instrumenten en heeft procedures en gedragslijnen om de omvang van het kredietrisico bij elke tegenpartij of markt te beperken. Bij het niet nakomen door een tegenpartij van aan HMC verschuldigde betalingen blijven eventuele daaruit voortvloeiende verliezen beperkt tot de marktwaarde van de desbetreffende instrumenten. De contractwaarde of fictieve hoofdsommen van de financiële instrumenten zijn slechts een indicatie van de mate waarin van dergelijke financiële instrumenten gebruik wordt gemaakt en niet van het bedrag van de krediet- of marktrisico's.

Kredietrisico

De vorderingen uit hoofde van handelsdebiteuren zijn voor circa 84% geconcentreerd bij de zes grote zorgverzekeraars.

Renterisico en kasstroomrisico

HMC loopt renterisico over eventuele veranderingen in de marktwaarde van opgenomen en uitgegeven leningen. Bij enkele leningen is sprake van een vast rentepercentage over de gehele looptijd. Hierdoor is er geen sprake van een renterisico op deze leningen. Andere leningen hebben een vast rentepercentage die tussentijds moet worden herzien. Om het renterisico op deze leningen te beperken hanteert HMC als uitgangspunt dat in enig jaar voor maximaal 20% van de leningenportefeuille de rente opnieuw mag worden vastgesteld. De leningen worden in principe aangehouden tot het einde van de looptijd. Tenslotte heeft HMC leningen met een variabel rentepercentage. Het beleid hierbij is om, afhankelijk van de rentevisie, afgeleide financiële instrumenten te gebruiken om (tussentijdse) rentefluctuaties te beheersen.

Sinds 2006 maakt HMC gebruik van rentederivaten om opwaartse renterisico's af te dekken. Ultimo 2017 heeft HMC één renteswap in portefeuille.

Om het opwaartse renterisico van de 3-maands Euribor af te dekken van de Euroflex lening bij de ING uit december 2008 zijn op 11 december 2008 twee renteswaps afgesloten. De ingangsdatum van beide swaps is 15 december 2008 en zij hebben elk een onderliggende waarde van € 17,5 mln. Ieder kwartaal neemt de onderliggende hoofdsom van de renteswap met € 218.750 af. Eén swap heeft een looptijd van 5 jaar en de andere heeft een looptijd van 10 jaar. Voor de renteswap met een looptijd van 10 jaar geldt dat de variabele 3 maanden Euribor rente is 'ingeruild' voor een vaste rente van 3,665% (exclusief opslag). De renteswap met een looptijd van 5 jaar is per 15 december 2013 afgelopen. Deze swap moet nog opnieuw worden afgesloten, maar dit is mede gelet op de rente ontwikkeling op de geld- en kapitaalmarkt nog niet aan de orde. Ultimo 2017 geldt een rentepercentage voor dit deel van de lening van 1,80%.

De hedge is 100% effectief. Derhalve vindt geen verantwoording van de huidige negatieve waarde van de renteswap van € 378.000 plaats via de resultatenrekening. Er is geen sprake van bijstortverplichtingen.

15. Niet in de balans opgenomen regelingen

Aansprakelijkheid bij een fiscale eenheid

HMC vormt met West End Facility B.V. een fiscale eenheid voor de omzetbelasting en staat aan het hoofd hiervan. Op grond van de Invorderingswet zijn HMC en de met haar gevoegde dochteronderneming ieder hoofdelijk aansprakelijk voor ter zake door de combinatie verschuldigde belasting.

PET/CT scan

De vier ziekenhuizen welke samen de coöperatie vormden, Medisch Centrum Haaglanden, Bronovo ziekenhuis, Groene Hart Ziekenhuis en 't Lange Land Ziekenhuis, hebben gezamenlijk een PET/CT scan aangeschaft. Deze PET/CT scan is de tweede helft van 2010 geplaatst op de Bleulandlocatie van het Groene Hart Ziekenhuis in Gouda. Het HMC heeft een afname garantie verstrekt tot 2019. Ultimo 2017 bedraagt de hieruit voortvloeiende verplichting € 1,4 mln.

St Jacobusstichting

HMC heeft op 23 december 2011 met de St Jacobusstichting een overeenkomst gesloten waarbij de St Jacobusstichting vanaf 2012 neurochirurgische apparatuur om niet ter beschikking stelt aan HMC voor de behandeling van intra-axiale hersentumoren. HMC dient per 2017 jaarlijks 250 patiënten te behandelen. Wanneer dit aantal niet wordt behaald dient HMC de apparatuur tegen de dan geldende boekwaarde van € 726.386 over te nemen van de St Jacobusstichting. HMC verwacht de apparatuur niet te hoeven overnemen.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2017Zekerheden

HMC heeft aan de ING Bank, De Nederlandse Staat en het Waarborgfonds voor de Zorgsector een positieve hypotheekverklaring afgegeven. Aan de ING Bank is daarnaast eveneens een negatieve pledge/pari passu en cross default verklaring afgegeven. Verder zijn de vorderingen verpand aan de ING Bank.

In 2016 is op verzoek van het Waarborgfonds hypotheek gevestigd op het onroerend goed van Westeinde, Antoniushove, Bronovo en Nebo inclusief verpanding van de hierin aanwezige roerende zaken ten behoeve van de ING Bank, de Nederlandse Staat en het Waarborgfonds voor een totaalbedrag van € 167 mln. In de hypotheek is niet betrokken het H-gebouw, kadastraal bekend onder L12091.

De totale kredietfaciliteit bij de ING Bank bedraagt per 31 december 2017 € 78.875.000.

HMC heeft aan ABN AMRO een borgstelling afgegeven van € 2.175.000 ter meerdere zekerheid voor de financiering van de (ver-)nieuwbouw van de Apotheek Haagse Ziekenhuizen.

Obligoverplichtingen Waarborgfonds

In 2017 is één lening toegevoegd aan de geborgde leningen bij het Waarborgfonds. De obligoverplichting van 3% over de geborgde restschuld bedraagt ca. € 2,60 mln. Het obligo wordt slechts ingeroepen in het uitzonderlijke geval dat het waarborgfonds voor de zorgsector over onvoldoende vermogen beschikt.

Huur ruimten derden

Er is sprake van verplichtingen uit hoofde van lopende huurcontracten voor diverse poliklinieken, bedrijfsruimten en een aantal woningen in Hubertustaete. Ultimo boekjaar zijn de verplichtingen als volgt te specificeren:

Bedragen x € 1.000	Te betalen
Binnen één jaar	759
Tussen één en vijf jaar	3.038
Meer dan vijf jaar	673

Met Bronovo Martha Flora was een huurovereenkomst afgesproken tot in ieder geval 2028 waarbij de geïndexeerde huur van Zorgveste (€ 697.000) aan hen wordt doorbelast. Per 12-09-2017 is deze huurovereenkomst beëindigd.

Door deelnemingen worden de volgende ruimten gehuurd van HMC:

- Begane grond in de centrale hal locatie HMC Westeinde door Express-so BV;
- Begane grond in de centrale hal locatie HMC Antoniushove door Express-so BV;
- Begane grond in de centrale hal locatie HMC Westeinde door Apotheek MCH Lijnbaan BV;
- Bedrijfsruimte aan de Bronovolaan 3 locatie Bronovo door Bronovo Behandelaadviescentrum Ouderengeneeskunde BV.

Met de firma ISS Facility Services is een overeenkomst gesloten voor het uitbaten van het restaurant op locatie Bronovo.

Ten behoeve van de magazijnruimte Binckhorst in Den Haag heeft HMC een bankgarantie verstrekt van € 28.759.

Ten behoeve van de magazijnruimte Zinkwerf in Den Haag heeft HMC een bankgarantie verstrekt van € 36.202.

Met betrekking tot het wassen door derden en het gebruik van kopieerfaciliteiten zijn meerjarige overeenkomsten afgesloten. De verplichtingen voor de kopieerfaciliteiten bedragen voor de periode 2017 tot en met 2022 in totaal € 1,7 mln. plus een bedrag per kopie. De verplichtingen voor het wassen door derden zijn gebaseerd op een tarief per te reinigen artikel voor de periode 2017 tot 2021 en zijn in Coöperatie verband overeengekomen.

Verhuur ruimten derden

Er is sprake van verplichtingen uit hoofde van lopende verhuurcontracten voor diverse poliklinieken en bedrijfsruimten.

Ultimo boekjaar zijn de verplichtingen als volgt te specificeren:

Bedragen x € 1.000	Te ontvangen
Binnen één jaar	1.633
Tussen één en vijf jaar	6.869
Meer dan vijf jaar	0

Macrobeheersingsinstrument

Het macrobeheersingsinstrument (MBI) kan door de minister van VWS worden ingezet bij overschrijdingen van het macrokader zorg. Het MBI is uitgewerkt in de Aanwijzing macrobeheersmodel instellingen voor medisch specialistische zorg. Inzet van het MBI betekent een terugvordering bij instellingen voor medisch specialistische zorg. Jaarlijks wordt door de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) ambtshalve een MBI-omzetplafond vastgesteld. Tevens wordt door de NZa jaarlijks een omzetplafond per instelling vastgesteld, die afhankelijk is van de realisatie van het MBI-omzetplafond van alle instellingen gezamenlijk. Deze vaststelling vindt plaats nadat door de Minister van VWS de overschrijding van het MBI-omzetplafond uiterlijk vóór 1 december van het opvolgend jaar is gecommuniceerd. In de afgelopen jaren is gebleken dat deze periode van elf maanden te kort is om de werkelijke realisatie vast te stellen, met als gevolg dat de realisatie voor meerdere voorgaande jaren nog niet is vastgesteld.

Voor de verschillende boekjaren geldt het volgende:

- Voor 2015 is het MBI-omzetplafond door de NZa vastgesteld op € 20.298 mln. (prijsniveau 2014). Bij het opstellen van de jaarrekening 2017 is niet bekend of sprake is van een overschrijding van het MBI-omzetplafond over 2015.
- Voor 2016 is het MBI-omzetplafond door de NZa vastgesteld op € 21.049 mln. (prijsniveau 2015). Bij het opstellen van de jaarrekening 2017 is niet bekend of sprake is van een overschrijding van het MBI-omzetplafond over 2016.
- Voor 2017 is het MBI-omzetplafond door de NZa vastgesteld op € 21.650 mln. (prijsniveau 2017). Bij het opstellen van de jaarrekening 2017 is niet bekend of sprake is van een overschrijding van het MBI-omzetplafond over 2017.

HMC is niet in staat een betrouwbare inschatting te maken of er uiteindelijk sprake zal zijn van een daadwerkelijke verplichting voor de instelling voortkomende uit het MBI. Hierdoor is deze mogelijke verplichting niet tot uitdrukking gebracht in de balans per 31 december 2017.

Mocht het MBI worden ingezet, dan zal de macro-overschrijding worden verhaald op individuele zorginstellingen naar rato van de gerealiseerde omzet (waarop het MBI van toepassing is).

6.1.6 MUTATIEOVERZICHT IMMATERIELE VASTE ACTIVA

	Kosten op- richting en uitgifte van aandelen € 1.000	Kosten van ontwikkeling € 1.000	Kosten van concessies, vergunningen en rechten van intellectuele eigendom € 1.000	Kosten van goodwill die van derden is verkregen € 1.000	Vooruitbe- talingen op immateriële activa € 1.000	Totaal € 1.000
Stand per 1 januari 2017						
- aanschafwaarde	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0	0
Boekwaarde per 1 januari 2017	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Mutaties in het boekjaar						
- investeringen	0	2.303	0	194	0	2.497
- herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
- afschrijvingen	0	329	0	0	0	329
- bijzondere waardeverminderingen	0	0	0	0	0	0
- <i>terugname geheel afgeschreven activa</i>						
.aanschafwaarde	0	0	0	0	0	0
.cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
.cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0	0
- <i>desinvesteringen</i>						
aanschafwaarde	0	0	0	0	0	0
cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
cumulatieve afschrijvingen	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
per saldo	0	0	0	0	0	0
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	<u>0</u>	<u>1.974</u>	<u>0</u>	<u>194</u>	<u>0</u>	<u>2.168</u>
Stand per 31 december 2017						
- aanschafwaarde	0	2.303	0	194	0	2.497
- cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve afschrijvingen	0	329	0	0	0	329
Boekwaarde per 31 december 2017	<u>0</u>	<u>1.974</u>	<u>0</u>	<u>194</u>	<u>0</u>	<u>2.168</u>
<i>Afschrijvingspercentage</i>		14,3%		10,0%		

6.1.7 MUTATIEOVERZICHT MATERIELE VASTE ACTIVA

	Bedrijfs- gebouwen en terreinen € 1.000	Machines en installaties € 1.000	Andere vaste bedrijfs- middelen, technische en administratieve uitrusting € 1.000	Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa € 1.000	Niet aan het bedrijfsproces dienstbare materiële activa € 1.000	Totaal € 1.000	Deel- nemingen € 1.000	Totaal € 1.000
Stand per 1 januari 2017								
- aanschafwaarde	327.741	64.565	148.197	21.336	0	561.839	6.526	568.365
- cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve afschrijvingen	173.950	37.996	95.182	0	0	307.128	4.333	311.461
Boekwaarde per 1 januari 2017	<u>153.791</u>	<u>26.569</u>	<u>53.015</u>	<u>21.336</u>	<u>0</u>	<u>254.711</u>	<u>2.193</u>	<u>256.904</u>
Mutaties in het boekjaar								
- investeringen	18.130	9.392	12.662	-19.644	0	20.540	111	20.651
- herwaarderingen	0	0	0	0	0	0	0	0
- afschrijvingen	11.363	3.893	13.162	0	0	28.418	482	28.900
- bijzondere waardeverminderingen	0	0	0	0	0	0	0	0
- <i>terugname geheel afgeschreven activa</i>								
.aanschafwaarde	28.970	10.087	45.820	0	0	84.877	0	84.877
.cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0	0	0
.cumulatieve afschrijvingen	28.970	10.087	45.820	0	0	84.877	0	84.877
- <i>desinvesteringen</i>								
aanschafwaarde	394	0	0	0	0	394	0	394
cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0	0	0
cumulatieve afschrijvingen	394	0	0	0	0	394	0	394
per saldo	0	0	0	0	0	0	0	0
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	<u>6.767</u>	<u>5.499</u>	<u>-500</u>	<u>-19.644</u>	<u>0</u>	<u>-7.878</u>	<u>-371</u>	<u>-8.249</u>
Stand per 31 december 2017								
- aanschafwaarde	316.507	63.870	115.038	1.692	0	497.108	6.637	503.745
- cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve afschrijvingen	155.949	31.802	62.524	0	0	250.274	4.815	255.089
Boekwaarde per 31 december 2017	<u>160.558</u>	<u>32.068</u>	<u>52.515</u>	<u>1.692</u>	<u>0</u>	<u>246.833</u>	<u>1.822</u>	<u>248.655</u>
<i>Afschrijvingspercentage</i>	2% tot 10%	5% tot 33%	10% tot 33%				7% tot 20%	

6.1.8 MUTATIEOVERZICHT FINANCIËLE VASTE ACTIVA

	Deelnemingen in groepsmaat- schappijen	Overige deelnemingen	Vorderingen op groepsmaat- schappijen	Vorderingen op participanten en op maatschappij- en waarin wordt deelgenomen (overige deelnemingen)	Overige effecten	Vordering op grond van compensa- tieregeling	Overige vorderingen	Totaal
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Boekwaarde per 1 januari 2017	0	75	0	2.512	0	0	36	2.623
Kapitaalstortingen	0	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat deelnemingen	0	906	0	0	0	0	0	906
Ontvangen dividend	0	34	0	0	0	0	0	34
Verstrekke leningen / verkregen effecten	0	0	0	200	0	0	467	667
Ontvangen dividend / aflossing leningen	0	-10	0	-145	0	0	0	-155
(Terugname) waardeverminderingen	0	-15	0	0	0	0	0	-15
Amortisatie (dis)agio	0	0	0	0	0	0	449	449
Boekwaarde per 31 december 2017	<u>0</u>	<u>990</u>	<u>0</u>	<u>2.567</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>952</u>	<u>4.509</u>
Som waardeverminderingen								0

6.1.9 Overzicht langlopende schulden ultimo 2017

Leninggever	Datum	Hoofdsom	Totale loop- tijd	Soort lening	Werk- lijke- rente	Restschuld 31 december 2016	Nieuwe leningen in 2017	Aflossing in 2017	Restschuld 31 december 2017	Restschuld over 5 jaar	Resterende looptijd in jaren eind 2017	Aflos- sings- wijze	Aflos- sing 2018	Gestelde zekerheden
		€ 1.000			%	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000			€ 1.000	
Bank Nederlandse Gemeenten	30-mrt-01	5.445	20	onderhands	0,170%	1.362	0	272	1.090	0	4	lineair	272	2)
Nederlandse Waterschapsbank	30-mrt-01	5.445	20	onderhands	4,320%	1.362	0	272	1.090	0	4	lineair	272	2)
Nederlandse Waterschapsbank	30-mrt-01	5.445	20	onderhands	4,270%	1.362	0	272	1.090	0	4	lineair	272	2)
Nederlandse Waterschapsbank	15-nov-01	5.899	20	onderhands	2,710%	1.475	0	295	1.180	0	4	lineair	295	2)
Nederlandse Waterschapsbank	24-jan-02	5.899	20	onderhands	0,110%	1.770	0	295	1.475	0	5	lineair	295	2)
Nederlandse Waterschapsbank	15-aug-02	7.000	25	onderhands	1,180%	3.080	0	280	2.800	1.400	10	lineair	280	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-aug-02	6.000	25	onderhands	3,640%	2.640	0	240	2.400	1.200	10	lineair	240	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	13-aug-02	7.000	25	onderhands	0,650%	3.080	0	280	2.800	1.400	10	lineair	280	2)
Nederlandse Waterschapsbank	14-nov-03	7.000	20	onderhands	2,340%	2.450	0	350	2.100	350	6	lineair	350	2)
Nederlandse Waterschapsbank	14-nov-03	7.000	20	onderhands	1,110%	2.450	0	350	2.100	350	6	lineair	350	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-jun-04	4.254	15	onderhands	4,025%	850	0	284	566	0	2	lineair	284	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	21-jun-04	3.630	16	onderhands	4,155%	907	0	227	680	0	3	lineair	227	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-aug-04	2.553	15	onderhands	4,475%	511	0	170	341	0	2	lineair	170	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-sep-04	2.553	15	onderhands	4,313%	511	0	170	341	0	2	lineair	170	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-dec-04	2.904	12	onderhands	3,910%	0	0	0	0	0	0	lineair	0	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	2-jan-05	1.453	12	onderhands	3,930%	121	0	121	0	0	0	lineair	0	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	20-jan-05	2.118	14	onderhands	3,950%	454	0	151	303	0	2	lineair	151	1)
Nederlandse Waterschapsbank	20-jan-05	1.059	14	onderhands	3,810%	226	0	76	150	0	2	lineair	76	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-feb-05	3.403	15	onderhands	3,898%	907	0	227	680	0	3	lineair	227	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	16-feb-05	2.178	12	onderhands	3,730%	181	0	181	0	0	0	lineair	0	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	21-feb-05	794	14	onderhands	3,620%	170	0	57	113	0	2	lineair	57	1)
Nederlandse Waterschapsbank	18-sep-06	12.000	20	onderhands	2,990%	6.000	0	600	5.400	2.400	9	lineair	600	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	18-sep-06	14.000	20	onderhands	1,700%	7.000	0	700	6.300	2.800	9	lineair	700	2)
ING Bank	15-dec-08	35.000	20	euroflex	3,797%	21.000	0	1.750	19.250	10.500	11	lineair	1.750	3)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-apr-02	3.491	30	onderhands	3,570%	1.863	0	116	1.747	1.167	15	lineair	116	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	3-jun-02	3.491	30	onderhands	3,160%	1.862	0	116	1.746	1.166	15	lineair	116	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	22-okt-02	3.491	30	onderhands	3,670%	1.860	0	117	1.743	1.158	15	lineair	117	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-dec-02	3.490	30	onderhands	2,670%	1.862	0	116	1.746	1.166	15	lineair	116	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-jul-03	5.236	30	onderhands	3,300%	2.966	0	175	2.791	1.916	16	lineair	175	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	14-mrt-03	3.490	30	onderhands	2,700%	1.979	0	116	1.863	1.283	16	lineair	116	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	19-sep-11	10.000	5	onderhands	1,995%	0	0	0	0	0	0	lineair	0	2)
Nederlandse Waterschapsbank	1-dec-11	15.000	15	onderhands	2,850%	10.000	0	1.000	9.000	4.000	9	lineair	1.000	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-sep-03	10.000	40	onderhands	4,770%	6.750	0	250	6.500	5.250	26	lineair	250	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-sep-03	5.000	20	onderhands	4,495%	1.750	0	250	1.500	250	6	lineair	250	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	30-nov-15	15.000	30	onderhands	1,790%	14.500	0	500	14.000	11.500	28	lineair	500	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	30-nov-15	6.000	15	onderhands	0,430%	5.600	0	400	5.200	3.200	13	lineair	400	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	25-apr-16	3.000	15	onderhands	0,965%	3.000	0	200	2.800	1.800	14	lineair	200	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	25-jan-17	18.000	20	onderhands	1,169%	0	18.000	0	18.000	13.500	20	lineair	900	2)
ING Bank	1-mei-17	15.000	10	onderhands	1,900%	0	15.000	375	14.625	10.875	10	lineair	750	3)
Totaal		269.722				113.861	33.000	11.351	135.510	78.631			12.324	

Gestelde zekerheid:

1) Rijksgarantie

2) Waarborgfonds

3) Hypotheek op het onroerend goed aan de Burgemeester Banninglaan in Leidschendam, aan de Lijnbaan in Den Haag, aan de Bronovolaan in Den Haag, aan het Floris Arntzeniusplantsoen in Den Haag en aan de Hofcampweg in Wassenaar.

Er zijn geen schulden in rang achtergesteld bij andere schulden. Voor de hypotheek hebben het Waarborgfonds voor de Zorgsector, de ING Bank en de Nederlandse Staat een positie die gelijk in rang is.

In 2016 is ter meerdere zekerheid hypotheekrecht op het onroerend goed aan de Burgemeester Banninglaan in Leidschendam, aan de Lijnbaan, aan de Bronovolaan/Hogenhoucklaan en aan het Floris Arntzeniusplantsoen in Den Haag en aan de Hofcampweg in Wassenaar verstrekt aan het Waarborgfonds, de ING Bank en de Nederlandse Staat voor een bedrag van € 167 mln.

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017**6.1.10.1 GESEGMENTEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017****SEGMENT 1 Ziekenhuis Haaglanden Medisch Centrum**

	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:		
Opbrengsten zorgprestaties	404.998	407.537
Subsidies	24.071	23.240
Overige bedrijfsopbrengsten	29.115	32.451
Som der bedrijfsopbrengsten	458.184	463.228
BEDRIJFSLASTEN:		
Personeelskosten	242.453	240.546
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	28.526	27.187
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	0	0
Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten	55.352	55.990
Overige bedrijfskosten	125.501	131.434
Som der bedrijfslasten	451.832	455.157
BEDRIJFSRESULTAAT	6.352	8.071
Financiële baten en lasten	-2.886	-3.422
Resultaat aandeel derden	-130	-191
RESULTAAT BOEKJAAR VOOR BELASTINGEN	3.336	4.457
Belastingen	-140	-216
RESULTAAT BOEKJAAR NA BELASTINGEN	3.196	4.241
RESULTAATBESTEMMING		
<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Toevoeging/(onttrekking):		
Reserve aanvaardbare kosten	0	0
Algemene en overige reserves	3.196	4.241
	3.196	4.241

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017**6.1.10.1 GESEGMENTEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017****SEGMENT 2 Verpleeghuis Nebo**

	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:		
Opbrengsten zorgprestaties	9.440	9.505
Subsidies	117	155
Overige bedrijfsopbrengsten	275	370
Som der bedrijfsopbrengsten	9.832	10.030
BEDRIJFSLASTEN:		
Personeelskosten	7.570	8.144
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	704	702
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	0	0
Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten	0	0
Overige bedrijfskosten	1.656	1.950
Som der bedrijfslasten	9.930	10.796
BEDRIJFSRESULTAAT	-98	-767
Financiële baten en lasten	-492	-501
Resultaat aandeel derden	0	0
RESULTAAT BOEKJAAR VOOR BELASTINGEN	-590	-1.268
Belastingen	0	0
RESULTAAT BOEKJAAR NA BELASTINGEN	-590	-1.268
RESULTAATBESTEMMING		
<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>		
	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Toevoeging/(onttrekking):		
Reserve aanvaardbare kosten	-590	-1.268
Algemene en overige reserves	0	0
	-590	-1.268

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017

6.1.10.2 AANSLUITING TOTAAL RESULTAAT MET RESULTAAT SEGMENTEN

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€ 1.000	€ 1.000
Resultaat volgens gesegmenteerde resultatenrekeningen:		
SEGMENT 1 Ziekenhuis Haaglanden Medisch Centrum	3.196	4.241
SEGMENT 2 Verpleeghuis Nebo	-590	-1.268
	<u>2.606</u>	<u>2.973</u>
Resultaat volgens geconsolideerde resultatenrekening	<u><u>2.606</u></u>	<u><u>2.973</u></u>

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017**BATEN****16. Opbrengsten zorgprestaties**

<i>De specificatie is als volgt:</i>	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Opbrengsten zorgverzekeringswet (exclusief subsidies)	411.754	412.891
Overige zorgprestaties	2.684	4.151
Totaal	414.438	417.042

Toelichting:

De opbrengsten zorgverzekeringswet dalen licht door een iets lagere productie in 2017. De overige zorgprestaties dalen door lagere ODV inkomsten uit werkzaamheden voor andere zorginstellingen en lagere opbrengsten uit de 1e lijns verloskunde.

17. Subsidies

<i>De specificatie is als volgt:</i>	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Beschikbaarheidsbijdragen Opleidingen	18.028	17.606
Overige subsidies, waaronder loonkostensubsidies en EU-subsidies	6.161	5.789
Totaal	24.189	23.395

Toelichting:

De subsidieopbrengsten vanuit de Beschikbaarheidsbijdragen Opleidingen zijn in 2017 toegenomen. Dit is toe te schrijven aan meer medische ondersteunend personeel en gespecialiseerde verpleegkundigen in opleiding.

De stijging van de post 'overige subsidies' is toe te schrijven aan de subsidie 'pilot ziekenhuisartsen in opleiding' en aan de bijdrage 'kwaliteitsimpuls opleidingen 2017'.

18. Overige bedrijfsopbrengsten

<i>De specificatie is als volgt:</i>	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Overige dienstverlening (waaronder 2e-4e geldstroom UMC's voor onderzoek):		
Overige dienstverlening	4.079	5.201
Overige opbrengsten (waaronder vergoeding voor uitgeleend personeel en verhuur onroerend goed):		
Overige opbrengsten	25.311	27.620
Totaal	29.390	32.821

Toelichting:

De afname van de post 'overige dienstverlening' wordt verklaard doordat de opbrengsten voor poliklinische bevallingen, sportgeneeskunde en fysiotherapie zijn gedaald. Daarnaast zijn de huuropbrengsten afgenomen als gevolg van de verkoop van Bronovo Martha Flora (hier staan ook lagere kosten tegenover).

De post 'overige opbrengsten' is in 2017 afgenomen. Deze afname is toe te schrijven aan de afname in opbrengsten van de deelnemingen, van voornamelijk de Apotheek MCH Lijnbaan BV en Lab West BV (per saldo ca. € 2,2 mln).

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017**LASTEN****19. Personeelskosten***De specificatie is als volgt:*

	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Lonen en salarissen	178.497	179.460
Sociale lasten	24.332	25.544
Pensioenpremies	14.619	14.710
Andere personeelskosten:		
Andere persoonsgebonden personeelskosten	11.862	11.233
Subtotaal	229.310	230.947
Personeel niet in loondienst	20.713	17.743
Totaal personeelskosten	<u>250.023</u>	<u>248.690</u>
Specificatie aantal personeelsleden in loondienst (in FTE's) per segment per 31 december:		
SEGMENT 1 Ziekenhuis Haaglanden Medisch Centrum	3.291	3.314
SEGMENT 2 Verpleeghuis Nebo	107	124
Aantal personeelsleden in loondienst	<u>3.398</u>	<u>3.438</u>
Personeel in loondienst deelnemingen (in FTE's) per 31 december	210	256
Totaal aantal personeelsleden op basis van full-time eenheden per 31 december	<u>3.608</u>	<u>3.694</u>
Aantal personeelsleden dat buiten Nederland werkzaam is	0	0

Toelichting:

De kosten van personeel niet in loondienst blijven in 2017 hoog. De stijging in 2017 wordt verklaard door het vanaf 2017 eenduidig registreren van de kosten van personeel niet in loondienst onder de personeelskosten. Tot en met 2016 werden deze kosten ook geboekt onder algemene kosten bij advieskosten en diensten door derden. De inhuur is met name hoog bij de SEH, S&H, ICT en op de verpleegafdelingen. Dit komt ook tot uitdrukking in de stijging van de andere persoonsgebonden personeelskosten.

De premiedruk bij de pensioenpremies is in 2017 ongewijzigd, de afname komt vrijwel geheel voor rekening van de afname van de arbeidskosten. Daarnaast dalen de pensioenpremies ten gevolge van een versoering in de pensioenopbouw.

Eind 2017 is een pensioenafpraak met de specialisten in loondienst getroffen inzake de compensatie voor de pensioenaflossing. In de jaarrekening 2017 is de afwikkeling 2017 van deze post opgenomen.

20. Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa*De specificatie is als volgt:*

	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Afschrijvingen:		
- immateriële vaste activa	329	0
- materiële vaste activa	28.900	27.889
Totaal afschrijvingen	<u>29.229</u>	<u>27.889</u>

Toelichting:

De afschrijvingskosten nemen toe door de investeringen, waaronder Ster 3 op locatie Bronovo, die in 2017 zijn geactiveerd en door een volledig boekjaar voor de afschrijving van het nieuwe Radiotherapiecentrum op locatie Antoniushove.

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017**21. Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa***De specificatie is als volgt:*

	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Bijzondere waardeverminderingen van:		
- immateriële vaste activa	0	0
- materiële vaste activa	0	0
Totaal	0	0

Toelichting:

Er hebben in 2017 geen bijzondere waardeverminderingen plaatsgevonden.

22. Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten*De specificatie is als volgt:*

	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten	55.352	55.990
Totaal	55.352	55.990

Toelichting:

Vanaf 2015 maakt het honorarium onderdeel uit van de omzet zorgverzekeringswet. De honorariumkosten vallen in 2017 lager uit door een iets lagere productie in 2017.

23. Overige bedrijfskosten*De specificatie is als volgt:*

	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Voedingsmiddelen en hotelmatige kosten	10.264	10.403
Algemene kosten	34.742	38.835
Patiënt- en bewonersgebonden kosten	79.072	78.207
Onderhoud en energiekosten:		
- Onderhoud	4.834	8.062
- Energiekosten gas	672	852
- Energiekosten stroom	1.831	2.041
- Energie transport en overig	762	880
Subtotaal	8.099	11.835
Huur en leasing	1.466	1.807
Dotaties dubieuze debiteuren	1.251	1.568
Overige baten en lasten	-7.735	-9.271
Totaal overige bedrijfskosten	127.159	133.384

Toelichting:

De afname van de post 'voedingsmiddelen en hotelmatige kosten' wordt met name veroorzaakt door de daling van de kosten van voeding (o.a. dranken en kruidenierswaren).

De algemene kosten dalen door lagere advieskosten en lagere diensten door derden omdat vanaf 2017 facturen voor personeel niet in loondienst eenduidig worden geregistreerd onder de personeelskosten.

De toename van de post patiënt- en bewonersgebonden kosten wordt met name veroorzaakt door een toename in de kosten van (dure) geneesmiddelen. De toename van deze kosten worden gemaakt als gevolg van enerzijds duurdere behandel- en onderzoeksmethoden en anderzijds door een toename in het aantal patiënten. Per saldo zien we in 2017 een stijging van € 865.000.

De post 'onderhoud en energiekosten' neemt af als gevolg van lagere onderhoudskosten en als gevolg van minder eenmalige kosten (voor onder meer bewegwijzering).

Het saldo van de overige baten en lasten in 2017 is in vergelijking met 2016 afgenomen. Deze afname is het gevolg van mutaties in een aantal voorzieningen en reserveringen. HMC heeft er voor gekozen om de post overige baten en lasten apart te presenteren om daarmee het inzicht in de individuele kostenposten te vergroten.

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017**24. Financiële baten en lasten***De specificatie is als volgt:*

	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Rentebaten	61	36
Resultaat deelnemingen	0	-317
Subtotaal financiële baten	<u>61</u>	<u>-281</u>
Rentelasten	-3.439	-3.644
Subtotaal financiële lasten	<u>-3.439</u>	<u>-3.644</u>
Totaal financiële baten en lasten	<u><u>-3.378</u></u>	<u><u>-3.925</u></u>

Toelichting:

Onder de financiële baten en lasten vallen de kosten voor langlopende rente, bankrente en overige rentekosten en rentebaten.

De rentelasten zijn gedaald door een afnemende restschuld en herziening van het rentepercentage van 2 leningen tegen een lager percentage. In 2017 zijn tevens 2 nieuwe leningen aangetrokken waarvan de rentekosten vanaf 2017 meelopen onder de rentelasten.

In 2017 is een langlopende lening onder borging van het Waarborgfonds aangetrokken. Door een stijging van het disagio naar 0,25% activeren wij per heden deze kosten onder Financiële Vaste Activa en schrijven deze af over de looptijd van de geborgde lening, waarbij de kosten onder de rentelasten worden verantwoord. Dit zal naar de toekomst als consistente gedragslijn worden gehanteerd.

De post 'resultaat deelnemingen' betreft het resultaat van de deelnemingen over het boekjaar 2017. De deelnemingen worden voor 100% geconsolideerd. Het resultaat aandeel derden is onder punt 25 opgenomen.

25. Resultaat aandeel derden*De specificatie is als volgt:*

	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Resultaat aandeel derden	-130	-191
Totaal resultaat aandeel derden	<u><u>-130</u></u>	<u><u>-191</u></u>

Toelichting:

Het resultaat aandeel derden per 31 december 2017 betreft het resultaat aandeel derden van Apotheek MCH Lijnbaan BV en de deelneming Apotheek Centrum HAP BV (onderdeel van Apotheek MCH Lijnbaan BV)

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017**26. Belastingen**

De specificatie is als volgt:

	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Belastingen	140	216
Totaal belastingen	<u>140</u>	<u>216</u>

Toelichting:

De belasting over het resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening ten bedrage van € 140.000 kan als volgt worden toegelicht:

	2017
	€ 1.000
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening vóór belastingen	774
Latente vennootschapsbelasting	0
Acute vennootschapsbelasting huidig boekjaar	161
Vennootschapsbelasting voorgaande boekjaren	-21
Belastingen resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	<u>140</u>

Deze post betreft de berekende vennootschapsbelasting van de deelnemingen.

27. Honoraria onafhankelijke accountant

	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
De honoraria van de onafhankelijke accountant OVER 2017 zijn als volgt:		
1 Controle van de jaarrekening	203	191
2 Overige controlewerkzaamheden (w.o. Regeling AO/IC en Nacalculatie)	19	95
3 Fiscale advisering	0	4
4 Niet-controlediensten	82	40
Totaal honoraria onafhankelijke accountant	<u>304</u>	<u>330</u>

Toelichting:

De honoraria worden verantwoord in het jaar waarop ze betrekking hebben.

28. Transacties met verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen de instelling, haar deelnemingen en hun bestuurders en leidinggevende functionarissen.

Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet-zakelijke grondslag.

De bezoldiging van de bestuurders en toezichhouders is opgenomen onder punt 30.

6.1.11 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017

29. Wet normering topinkomens (WNT) verantwoording

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op HMC. Het HMC is volgens de WNT (zorg- en jeugdhulp), op basis van een berekende totaalscore van 15, ingedeeld in klasse V. Voor topfunctionarissen en overige functionarissen geldt een toepasselijke bezoldigingsnorm van € 181.000 in 2017.

De bezoldiging van de functionarissen die over 2017 in het kader van de WNT verantwoord worden, is als volgt:

1. Leidinggevende topfunctionarissen

bedragen x € 1	P.W. Doop	R.M.Y Barge
Functiegegevens	Voorzitter RvB	Lid RvB
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1	1
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 205.463	€ 205.815
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 11.193	€ 11.193
<i>Subtotaal</i>	€ 216.656	€ 217.008
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	€ 181.000	€ 181.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	€ 0	€ 0
Totale bezoldiging	€ 216.656	€ 217.008
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	Overgangsrecht	Overgangsrecht
Gegevens 2016		
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2016 (in fte)	1	1
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 206.309	€ 205.687
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 10.912	€ 10.912
Totale bezoldiging 2016	€ 217.221	€ 216.599

6.1.11 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017

29. Wet normering topinkomens (WNT) verantwoording

2. Toezichthoudende topfunctionarissen

bedragen x € 1	W.J. Deetman	P.A. van der Linden	C.J.H.M. van Laarhoven	R.N. van der Plank	E.M.J. Schoenmaker	G.R.J. de Groot	I.D. de Beaufort	H.E. van der Horst
Functiegegevens	Voorzitter	Lid	Lid	Lid	Lid	Lid	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/4 - 31/12	
Bezoldiging								
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 12.694	€ 8.462	€ 8.462	€ 8.462	€ 8.462	€ 8.462	€ 6.346	€ 0
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Subtotaal	€ 12.694	€ 8.462	€ 8.462	€ 8.462	€ 8.462	€ 8.462	€ 6.346	€ 0
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	€ 27.150	€ 18.100	€ 18.100	€ 18.100	€ 18.100	€ 18.100	€ 13.637	€ 0
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totale bezoldiging	€ 12.694	€ 8.462	€ 8.462	€ 8.462	€ 8.462	€ 8.462	€ 6.346	€ 0
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2016								
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/3 - 31/12		1/1 - 31/12
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 12.694	€ 8.462	€ 8.462	€ 8.588	€ 8.462	€ 7.052		€ 8.462
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		€ 0
Totale bezoldiging 2016	€ 12.694	€ 8.462	€ 8.462	€ 8.588	€ 8.462	€ 7.052		€ 8.462

3. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

bedragen x € 1	Directiesecretaris
Functiegegevens	
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 177.490
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 11.086
Totale bezoldiging	€ 188.576
Individueel toepasselijk drempelbedrag bezoldiging	€ 181.000
Verplichte motivering	Afrekening PLB uren
Gegevens 2016	
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2016 (in fte)	1
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 153.116
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 10.818
Totale bezoldiging 2016	€ 163.934

6.1.11 ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2017
(na resultaatbestemming)

	Ref.	31-dec-17	31-dec-16
		€ 1.000	€ 1.000
ACTIVA			
Vaste activa			
Immateriële vaste activa	1	1.974	0
Materiële vaste activa	2	246.833	254.711
Financiële vaste activa	3	6.456	4.420
Totaal vaste activa		255.263	259.131
Vlottende activa			
Voorraden	4	2.568	1.056
Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten	5	19.492	15.388
Vorderingen uit hoofde van financieringstekort	6	130	329
Debiteuren en overige vorderingen	7	65.044	76.438
Liquide middelen	9	38.100	32.221
Totaal vlottende activa		125.334	125.432
Totaal activa		380.597	384.563
PASSIVA			
Eigen vermogen	10		
Kapitaal		1.336	1.336
Bestemmingsreserves		355	355
Bestemmingsfondsen		-7.541	-6.951
Algemene en overige reserves		166.234	163.038
Totaal eigen vermogen		160.384	157.778
Voorzieningen	11		
Overige voorzieningen		7.238	6.745
Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)	12	123.188	102.887
Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)			
Overige kortlopende schulden	13	89.787	117.153
Totaal passiva		380.597	384.563

6.1.12 ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2017

	Ref.	2017 € 1.000	2016 € 1.000
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:			
Opbrengsten zorgprestaties	16	414.438	417.042
Subsidies	17	24.189	23.395
Overige bedrijfsopbrengsten	18	16.104	17.431
Som der bedrijfsopbrengsten		<u>454.731</u>	<u>457.868</u>
BEDRIJFSLASTEN:			
Personeelskosten	19	248.443	246.862
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	20	28.747	27.296
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	21	0	0
Honorariumkosten vrijgevestigd medisch specialisten	22	55.352	55.991
Overige bedrijfskosten	23	116.676	121.422
Som der bedrijfslasten		<u>449.218</u>	<u>451.571</u>
BEDRIJFSRESULTAAT		5.513	6.297
Financiële baten en lasten	24	-2.907	-3.324
RESULTAAT BOEKJAAR		<u>2.606</u>	<u>2.973</u>
RESULTAATBESTEMMING			
<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>			
		<u>2017</u> <u>€ 1.000</u>	<u>2016</u> <u>€ 1.000</u>
Toevoeging/(onttrekking):			
Reserve aanvaardbare kosten		-590	-1.268
Algemene en overige reserves		3.196	4.241
		<u>2.606</u>	<u>2.973</u>

6.1.13 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING ENKELVOUDIGE JAARREKENING

6.1.13.1 Algemeen

Voor een toelichting op de specificaties van de enkelvoudige balans en resultatenrekening wordt verwezen naar de toelichting bij de geconsolideerde balans en resultatenrekening.

6.1.13.2 Afwijkingen in waarderingsgrondslagen enkelvoudige jaarrekening

Er zijn geen afwijkingen van de waarderingsgrondslagen in de enkelvoudige jaarrekening ten opzichte van de geconsolideerde jaarrekening. Verwezen wordt derhalve naar de geconsolideerde jaarrekening.

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2017

Voor zover posten uit de enkelvoudige balans niet afwijken van de geconsolideerde balans zijn deze hierna niet nader toegelicht en wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans.

ACTIVA**1. Immateriële vaste activa**

	31-dec-17	31-dec-16
<i>De specificatie is als volgt:</i>	€ 1.000	€ 1.000
Kosten oprichting en uitgifte van aandelen	0	0
Kosten van ontwikkeling	1.974	0
Kosten van concessies, vergunningen en rechten van intellectuele eigendom	0	0
Kosten van goodwill die van derden is verkregen	0	0
Vooruitbetalingen op immateriële activa	0	0
Totaal immateriële vaste activa	1.974	0
<i>Het verloop van de immateriële activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven:</i>	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Boekwaarde per 1 januari	0	0
Bij: investeringen	2.303	0
Bij: herwaarderings	0	0
Af: afschrijvingen	329	0
Af: bijzondere waardeverminderingen	0	0
Af: terugname geheel afgeschreven activa	0	0
Af: desinvesteringen	0	0
Boekwaarde per 31 december	1.974	0

Toelichting:

Voor een nadere specificatie van het verloop van de immateriële vaste activa per activagroep wordt verwezen naar de betreffende toelichting op de geconsolideerde balans.

2. Materiële vaste activa

	31-dec-17	31-dec-16
<i>De specificatie is als volgt:</i>	€ 1.000	€ 1.000
Bedrijfsgebouwen en terreinen	160.558	153.791
Machines en installaties	32.068	26.569
Andere vaste bedrijfsmiddelen, technische en administratieve uitrusting	52.515	53.015
Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa	1.692	21.336
Niet aan het bedrijfsproces dienstbare materiële activa	0	0
Totaal materiële vaste activa	246.833	254.711
<i>Het verloop van de materiële activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven:</i>	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Boekwaarde per 1 januari	254.711	241.406
Bij: investeringen	20.540	40.635
Bij: herwaarderings	0	0
Af: afschrijvingen	28.418	27.296
Af: bijzondere waardeverminderingen	0	0
Af: terugname geheel afgeschreven activa	0	0
Af: desinvesteringen	0	34
Boekwaarde per 31 december	246.833	254.711

Toelichting:

Voor een nadere specificatie van het verloop van de immateriële vaste activa per activagroep wordt verwezen naar de betreffende toelichting op de geconsolideerde balans.

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2017**3. Financiële vaste activa***De specificatie is als volgt:*

	31-dec-17	31-dec-16
	€ 1.000	€ 1.000
Deelnemingen	72	54
Resultaat deelnemingen	1.670	1.140
Overige vorderingen financiële vaste activa	897	0
Leningen	3.817	3.226
Totaal financiële vaste activa	6.456	4.420

*Het verloop van de financiële vaste activa is als volgt:***Specificatie deelnemingen:**

x € 1.000	31-12-2016	Mutatie	31-12-2017
Apotheek MCH Lijnbaan BV	9	0	9
Express-so BV	18	0	18
West End Facility BV	18	0	18
Lab West BV	9	0	9
Bronovo Participaties BV	0	18	18
MediRisk	1.454	15	1.469
Subtotaal	1.508	33	1.541
Waardevermindering Lab West BV	0	0	0
Waardevermindering MediRisk	-1.454	-15	-1.469
Totaal	54	18	72

Specificatie resultaat deelnemingen:

x € 1.000	31-12-2016	Mutatie	Aandeel derden	31-12-2017
Apotheek MCH Lijnbaan BV	442	368	-267	543
Express-so BV	446	3	0	449
West End Facility BV	204	-76	0	128
Lab West BV	48	2	-1	49
Bronovo Participaties BV	-977	1.478	0	501
Subtotaal	163	1.775	-268	1.670
Waardevermindering Lab West BV	0	0	0	0
Waardevermindering Bronovo Participaties BV	977	-977	0	0
Totaal	1.140	798	-268	1.670

Specificatie overige vorderingen:

x € 1.000	31-12-2016	Aflossing	Verstrekt	31-12-2017
Disagio leningen	0	0	449	449
Vordering Martha Flora	0	0	448	448
Totaal	0	0	897	897

Specificatie leningen:

x € 1.000	31-12-2016	Aflossing	Verstrekt	31-12-2017
Lening u/g Apotheek Haagse Ziekenhuizen	2.145	0	200	2.345
Lening u/g Apotheek Antoniusshove	150	0	0	150
Lening u/g Apotheek MCH Lijnbaan BV	150	0	0	150
Lening u/g Lab West BV	472	-94	0	378
Lening u/g MediRisk	68	0	0	68
Lening u/g Coöperatie Profportaal Zorg UA	16	-12	0	4
Lening u/g Bronovo Participaties	0	0	522	522
Lening u/g Express-so BV	225	-25	0	200
Totaal	3.226	-131	722	3.817

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde balans 6.1.5.

In de 'specificatie resultaat deelnemingen' is in het kolom 'mutatie', resultaatcorrecties uit voorgaande jaren opgenomen.

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2017**Toelichting op belangen in andere rechtspersonen of vennootschappen:**

Naam en rechtsvorm en woonplaats rechtspersoon	Kernactiviteit	Verschaft kapitaal €	Kapitaalbe- lang (in %)	Eigen vermogen €	Resultaat €
Rechtstreekse kapitaalbelangen >= 20%:					
Express-so BV, te Den Haag	zie 6.1.4	18.000	100%	467.012	-9.440
West End Facility BV, te Den Haag	zie 6.1.4	18.000	100%	146.144	-75.935
Apotheek MCH Lijnbaan BV, te Den Haag	zie 6.1.4	9.180	51%	1.081.686	545.828
Lab West BV, te Den Haag	zie 6.1.4	9.000	50%	116.148	2.969
Zeggenschapsbelangen:					
Bronovo Participaties BV heeft de volgende belangen:					
Bronovo Behandeladviescentrum	zie 6.1.4	18.000	100%	759.115	103.514
Ouderengeneeskunde BV					
Cardiologie Centrum Voorschoten BV	zie 6.1.4	5.400	30%	296.000	102.000

Toelichting:

Zowel het resultaat als het vermogen zijn voor 100% in het bovenstaande tabel weergegeven. Verschillen met de verloop-overzicht is te verklaren door mutaties in het resultaat uit voorgaande boekjaren.

Zie voor verdere toelichting, toelichting op de geconsolideerde balans 6.1.5.

4. Voorraden

De specificatie is als volgt:

	31-dec-17 € 1.000	31-dec-16 € 1.000
Medische middelen	2.523	1.051
Leenemballage	45	45
Overige middelen	0	0
Af: incurante voorraden	0	-40
Totaal voorraden	2.568	1.056

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 6.1.5.

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2017**5. Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten**

De specificatie is als volgt:

	31-dec-17	31-dec-16
	€ 1.000	€ 1.000
Onderhanden werk DBC's / DBC-zorgproducten	58.973	50.177
Onderhanden werk GRZ	524	360
Af: ontvangen voorschotten	-40.005	-35.149
Totaal onderhanden werk	19.492	15.388

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 6.1.5.

6. Vorderingen uit hoofde van financieringstekort en schulden uit hoofde van financieringsoverschot

	t/m 2014	2015	2016	2017	totaal
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Saldo per 1 januari	1.847	-315	-270	329	1.847
Financieringsverschil boekjaar	-71	45	391	-74	291
Correcties voorgaande jaren	0	0	208	-125	83
Betalingen/ontvangsten	-2.091	0	0	0	-2.091
Subtotaal mutatie boekjaar	-2.162	45	599	-199	-1.717
Saldo per 31 december	-315	-270	329	130	130

Stadium van vaststelling (per erkenning):

c

c

b

a

a= interne berekening

b= overeenstemming met zorgverzekeraars

c= definitieve vaststelling NZa

Waarvan gepresenteerd als:

- vorderingen uit hoofde van financieringstekort
- schulden uit hoofde van financieringsoverschot

31-dec-17	31-dec-16
€ 1.000	€ 1.000
130	329
0	0
130	329

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 6.1.5.

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2017**7. Debiteuren en overige vorderingen***De specificatie is als volgt:*

	31-dec-17	31-dec-16
	€ 1.000	€ 1.000
Vorderingen op debiteuren	32.945	64.807
Nog te factureren omzet DBC's / DBC-zorgproducten	44.858	18.869
Nog te factureren omzet GRZ	445	226
Af: ontvangen voorschotten NTF	-1.668	-3.287
Af: Te vorderen / betalen uit hoofde van contracten	-21.701	-14.461
Overige vorderingen:		
Vorderingen op groepsmaatschappijen	43	468
Vorderingen op participanten en maatschappijen waarin wordt deelgenomen	0	0
Vooruitbetaalde bedragen:		
Vooruitbetaalde bedragen	3.369	4.505
Overige overlopende activa:		
Medische stafleden	0	-34
Vorderingen personeel	0	-60
Te verrekenen met Stafmaatschap	0	-49
Overige vorderingen	6.753	5.454
Totaal overige vorderingen	65.044	76.438

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 6.1.5.

8. Effecten*De specificatie is als volgt:*

	31-dec-17	31-dec-16
	€ 1.000	€ 1.000
Effecten	0	0
Totaal effecten	0	0

9. Liquide middelen*De specificatie is als volgt:*

	31-dec-17	31-dec-16
	€ 1.000	€ 1.000
Bankrekeningen	38.089	32.216
Kassen	11	5
Totaal liquide middelen	38.100	32.221

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 6.1.5.

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2017**PASSIVA****10. Eigen vermogen***Het eigen vermogen bestaat uit de volgende componenten:*

	31-dec-17	31-dec-16
	€ 1.000	€ 1.000
Kapitaal	1.336	1.336
Bestemmingsreserves	355	355
Bestemmingsfondsen	-7.541	-6.951
Algemene en overige reserves	166.234	163.038
Totaal groepsvermogen	<u>160.384</u>	<u>157.778</u>

Mutatie algemene en overige reserves als gevolg van stelselwijziging:

	31-dec-16
	€ 1.000
Algemene en overige reserves per 31 december 2016	141.139
Mutatie als gevolg van stelselwijziging Groot Onderhoud	21.899
Algemene en overige reserves per 1 januari 2017	<u>163.038</u>

Kapitaal*Het verloop is als volgt weer te geven:*

	Saldo per 1-jan-2017	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-2017
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Kapitaal	1.336	0	0	1.336
Totaal kapitaal	<u>1.336</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>1.336</u>

Bestemmingsreserves*Het verloop is als volgt weer te geven:*

	Saldo per 1-jan-2017	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-2017
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Bestemmingsreserves:				
Reserve afschrijving investeringen	0	0	0	0
Reserve automatisering	0	0	0	0
Reserve projecten	0	0	0	0
Reserve bond medische specialisten	355	0	0	355
Reserve aanvaardbare kosten:				
Totaal bestemmingsreserves	<u>355</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>355</u>

Bestemmingsfondsen*Het verloop is als volgt weer te geven:*

	Saldo per 1-jan-2017	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-2017
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Bestemmingsfondsen:				
Egalisatie afschrijvingen	268	0	0	268
Reserve aanvaardbare kosten	-7.219	-590	0	-7.809
Totaal bestemmingsfondsen	<u>-6.951</u>	<u>-590</u>	<u>0</u>	<u>-7.541</u>

Algemene en overige reserves*Het verloop is als volgt weer te geven:*

	Saldo per 1-jan-2017	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-2017
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Algemene reserves:				
Algemene reserves	162.744	3.196	0	165.940
Bestemmingsfondsen	0	0	0	0
Overige reserves:				
Diakonia (voormalig pensioen)	294	0	0	294
Totaal algemene en overige reserves	<u>163.038</u>	<u>3.196</u>	<u>0</u>	<u>166.234</u>

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 6.1.5.

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2017**Specificatie aansluiting geconsolideerd - enkelvoudig vermogen 31 DECEMBER 2017 en resultaat over 2017***De specificatie is als volgt :*

	Eigen vermogen	Resultaat
	€ 1.000	€ 1.000
Enkelvoudig eigen vermogen en resultaat:	160.384	2.606
Geconsolideerd eigen vermogen en resultaat Ziekenhuis	167.586	3.196
Geconsolideerd eigen vermogen en resultaat Verpleeghuis Nebo	-7.202	-590
Totaal geconsolideerd eigen vermogen en resultaat	<u>160.384</u>	<u>2.606</u>

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 6.1.5.

11. Voorzieningen

<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	Saldo per 1-jan-2017	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Saldo per 31-dec-2017
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Voorzieningen uit hoofde van macrobeheersinstrument	0	0	0	0	0
Overige voorzieningen:					
Jubilea	1.465	0	159	0	1.306
Reorganisatievoorziening	3.238	1.632	340	1.120	3.410
Voorziening CAO Levensfase	734	0	266	0	468
Vorderingen op verbonden partijen	254	0	0	254	0
Reorganisatievoorziening Nebo	0	0	0	0	0
Voorziening Medirisk eigen behoud	1.054	1.253	253	0	2.054
Voorziening deelneming Lab West BV	0	0	0	0	0
Totaal voorzieningen	<u>6.745</u>	<u>2.885</u>	<u>1.018</u>	<u>1.374</u>	<u>7.238</u>

Toelichting in welke mate (het totaal van) de voorzieningen als langlopend moeten worden beschouwd:

	31-dec-17
	€ 1.000
Kortlopend deel van de voorzieningen (< 1 jr.)	1.553
Langlopend deel van de voorzieningen (> 1 jr.)	5.685

Toelichting per categorie voorziening:

Zie toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 6.1.5.

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2017**12. Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)***De specificatie is als volgt:*

	31-dec-17	31-dec-16
	€ 1.000	€ 1.000
Schulden aan banken	123.186	102.885
Overige langlopende schulden	2	2
Totaal langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)	123.188	102.887

Het verloop is als volgt weer te geven:

	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Stand per 1 januari	113.861	123.380
Bij: nieuwe leningen	33.000	3.000
Af: aflossingen	11.351	12.519
Stand per 31 december	135.510	113.861
Af: aflossingsverplichting komend boekjaar	12.324	10.976
Stand langlopende schulden per 31 december	123.186	102.885

Toelichting in welke mate (het totaal van) de langlopende schulden als langlopend moeten worden beschouwd:

	31-dec-17	31-dec-16
	€ 1.000	€ 1.000
Kortlopend deel van de langlopende schulden (< 1 jr.), aflossingsverplichtingen	12.324	10.976
Langlopend deel van de langlopende schulden (> 1 jr.) (balanspost)	123.186	102.885
Hiervan langlopend (> 5 jaar)	78.631	62.457

Voor een nadere toelichting op de langlopende schulden wordt verwezen naar de bijlage overzicht langlopende schulden.
De aflossingsverplichtingen zijn verantwoord onder de kortlopende schulden.

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 6.1.5.

13. Overige kortlopende schulden*De specificatie is als volgt:*

	31-dec-17	31-dec-16
	€ 1.000	€ 1.000
Schulden aan groepmaatschappijen	242	161
Schulden aan kredietinstellingen	0	15.900
Crediteuren	17.604	16.336
Aflossingsverplichtingen langlopende leningen	12.324	10.976
Aflossingsverplichtingen roll-over lening	0	0
Belastingen en sociale premies	10.611	10.378
Schulden terzake pensioenen	250	2.287
Nog te betalen salarissen	1.222	1.598
Vakantiegeld	7.385	7.033
Vakantiedagen	3.395	3.498
CAO levensfase	15.505	14.310
Overige schulden:		
Te verrekenen met Medische Specialisten	4.774	12.785
Nog te betalen kosten:		
Interest leningen	960	923
Overige overlopende passiva:		
Overige kortlopende schulden	15.515	20.968
Totaal overige kortlopende schulden	89.787	117.153

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde balans 6.1.5.

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2017

14. Financiële instrumenten

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde balans 6.1.5.

15. Niet in de balans opgenomen verplichtingen en niet in de balans opgenomen activa

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde balans 6.1.5.

6.1.15 ENKELVOUDIG MUTATIEOVERZICHT IMMATERIELE VASTE ACTIVA

	Kosten op- richting en uitgifte van aandelen	Kosten van ontwikkeling	Kosten van concessies, vergunningen en rechten van intellectuele eigendom	Kosten van goodwill die van derden is verkregen	Vooruitbe- talingen op immateriële activa	Totaal
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Stand per 1 januari 2017						
- aanschafwaarde	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0	0
Boekwaarde per 1 januari 2017	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Mutaties in het boekjaar						
- investeringen	0	2.303	0	0	0	2.303
- herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
- afschrijvingen	0	329	0	0	0	329
- bijzondere waardeverminderingen	0	0	0	0	0	0
<i>- terugname geheel afgeschreven activa</i>						
.aanschafwaarde	0	0	0	0	0	0
.cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
.cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0	0
<i>- desinvesteringen</i>						
aanschafwaarde	0	0	0	0	0	0
cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0	0
per saldo	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	<u>0</u>	<u>1.974</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>1.974</u>
Stand per 31 december 2017						
- aanschafwaarde	0	2.303	0	0	0	2.303
- cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve afschrijvingen	0	329	0	0	0	329
Boekwaarde per 31 december 2017	<u>0</u>	<u>1.974</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>1.974</u>
<i>Afschrijvingspercentage</i>		14,3%				

6.1.16 ENKELVOUDIG MUTATIEOVERZICHT MATERIELE VASTE ACTIVA

	Bedrijfs- gebouwen en terreinen	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfs- middelen, technische en administratieve uitrusting	Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa	Niet aan het bedrijfsproces dienstbare materiële activa	Totaal
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Stand per 1 januari 2017						
- aanschafwaarde	327.741	64.565	148.197	21.336	0	561.839
- cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve afschrijvingen	173.950	37.996	95.182	0	0	307.128
Boekwaarde per 1 januari 2017	153.791	26.569	53.015	21.336	0	254.711
Mutaties in het boekjaar						
- investeringen	18.130	9.392	12.662	-19.644	0	20.540
- herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
- afschrijvingen	11.363	3.893	13.162	0	0	28.418
- bijzondere waardeverminderingen	0	0	0	0	0	0
- <i>terugname geheel afgeschreven activa</i>						
.aanschafwaarde	28.970	10.087	45.820	0	0	84.877
.cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
.cumulatieve afschrijvingen	28.970	10.087	45.820	0	0	84.877
- <i>desinvesteringen</i>						
aanschafwaarde	394	0	0	0	0	394
cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
cumulatieve afschrijvingen	394	0	0	0	0	394
per saldo	0	0	0	0	0	0
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	6.767	5.499	-500	-19.644	0	-7.878
Stand per 31 december 2017						
- aanschafwaarde	316.507	63.870	115.039	1.692	0	497.107
- cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve afschrijvingen	155.949	31.802	62.524	0	0	250.275
Boekwaarde per 31 december 2017	160.558	32.068	52.515	1.692	0	246.833
<i>Afschrijvingspercentage</i>	2% tot 10%	5% tot 33%	10% tot 33%			

6.1.17 ENKELVOUDIG MUTATIEOVERZICHT FINANCIELE VASTE ACTIVA

	Deelnemingen in groepsmaat- schappijen	Overige deelnemingen	Vorderingen op groepsmaat- schappijen	Vorderingen op participanten en op maatschappij- en waarin wordt deelgenomen (overige deelnemingen)	Overige effecten	Vordering op grond van compensa- tieregeling	Overige vorderingen	Totaal
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Boekwaarde per 1 januari 2017	0	1.194	0	3.226	0	0	0	4.420
Kapitaalstortingen	0	15	0	0	0	0	0	15
Resultaat deelnemingen	0	1.525	0	0	0	0	0	1.525
Ontvangen dividend	0	0	0	0	0	0	0	0
Verstrekte leningen / verkregen effecten	0	0	0	722	0	0	448	1.170
Ontvangen dividend / aflossing leningen	0	0	0	-131	0	0	0	-131
(Terugname) waardeverminderingen	0	-992	0	0	0	0	0	-992
Amortisatie (dis)agio	0	0	0	0	0	0	449	449
Boekwaarde per 31 december 2017	<u>0</u>	<u>1.742</u>	<u>0</u>	<u>3.817</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>897</u>	<u>6.456</u>
Som waardeverminderingen								0

6.1.18 Enkelvoudig overzicht langlopende schulden ultimo 2017

Leninggever	Datum	Hoofdsom	Totale loop- tijd	Soort lening	Werke- lijke- rente	Restschuld 31 december 2016	Nieuwe leningen in 2017	Aflossing in 2017	Restschuld 31 december 2017	Restschuld over 5 jaar	Resterende looptijd in jaren eind 2017	Aflos- sings- wijze	Aflos- sing 2018	Gestelde zekerheden
		€ 1.000			%	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000			€ 1.000	
Bank Nederlandse Gemeenten	30-mrt-01	5.445	20	onderhands	0,170%	1.362	0	272	1.090	0	4	lineair	272	2)
Nederlandse Waterschapsbank	30-mrt-01	5.445	20	onderhands	4,320%	1.362	0	272	1.090	0	4	lineair	272	2)
Nederlandse Waterschapsbank	30-mrt-01	5.445	20	onderhands	4,270%	1.362	0	272	1.090	0	4	lineair	272	2)
Nederlandse Waterschapsbank	15-nov-01	5.899	20	onderhands	2,710%	1.475	0	295	1.180	0	4	lineair	295	2)
Nederlandse Waterschapsbank	24-jan-02	5.899	20	onderhands	0,110%	1.770	0	295	1.475	0	5	lineair	295	2)
Nederlandse Waterschapsbank	15-aug-02	7.000	25	onderhands	1,180%	3.080	0	280	2.800	1.400	10	lineair	280	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-aug-02	6.000	25	onderhands	3,640%	2.640	0	240	2.400	1.200	10	lineair	240	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	13-aug-02	7.000	25	onderhands	0,650%	3.080	0	280	2.800	1.400	10	lineair	280	2)
Nederlandse Waterschapsbank	14-nov-03	7.000	20	onderhands	2,340%	2.450	0	350	2.100	350	6	lineair	350	2)
Nederlandse Waterschapsbank	14-nov-03	7.000	20	onderhands	1,110%	2.450	0	350	2.100	350	6	lineair	350	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-jun-04	4.254	15	onderhands	4,025%	850	0	284	566	0	2	lineair	284	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	21-jun-04	3.630	16	onderhands	4,155%	907	0	227	680	0	3	lineair	227	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-aug-04	2.553	15	onderhands	4,475%	511	0	170	341	0	2	lineair	170	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-sep-04	2.553	15	onderhands	4,313%	511	0	170	341	0	2	lineair	170	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-dec-04	2.904	12	onderhands	3,910%	0	0	0	0	0	0	lineair	0	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	2-jan-05	1.453	12	onderhands	3,930%	121	0	121	0	0	0	lineair	0	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	20-jan-05	2.118	14	onderhands	3,950%	454	0	151	303	0	2	lineair	151	1)
Nederlandse Waterschapsbank	20-jan-05	1.059	14	onderhands	3,810%	226	0	76	150	0	2	lineair	76	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-feb-05	3.403	15	onderhands	3,898%	907	0	227	680	0	3	lineair	227	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	16-feb-05	2.178	12	onderhands	3,730%	181	0	181	0	0	0	lineair	0	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	21-feb-05	794	14	onderhands	3,620%	170	0	57	113	0	2	lineair	57	1)
Nederlandse Waterschapsbank	18-sep-06	12.000	20	onderhands	2,990%	6.000	0	600	5.400	2.400	9	lineair	600	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	18-sep-06	14.000	20	onderhands	1,700%	7.000	0	700	6.300	2.800	9	lineair	700	2)
ING Bank	15-dec-08	35.000	20	euroflex	3,797%	21.000	0	1.750	19.250	10.500	11	lineair	1.750	3)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-apr-02	3.491	30	onderhands	3,570%	1.863	0	116	1.747	1.167	15	lineair	116	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	3-jun-02	3.491	30	onderhands	3,160%	1.862	0	116	1.746	1.166	15	lineair	116	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	22-okt-02	3.491	30	onderhands	3,670%	1.860	0	117	1.743	1.158	15	lineair	117	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-dec-02	3.490	30	onderhands	2,670%	1.862	0	116	1.746	1.166	15	lineair	116	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-jul-03	5.236	30	onderhands	3,300%	2.966	0	175	2.791	1.916	16	lineair	175	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	14-mrt-03	3.490	30	onderhands	2,700%	1.979	0	116	1.863	1.283	16	lineair	116	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	19-sep-11	10.000	5	onderhands	1,995%	0	0	0	0	0	0	lineair	0	2)
Nederlandse Waterschapsbank	1-dec-11	15.000	15	onderhands	2,850%	10.000	0	1.000	9.000	4.000	9	lineair	1.000	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-sep-03	10.000	40	onderhands	4,770%	6.750	0	250	6.500	5.250	26	lineair	250	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-sep-03	5.000	20	onderhands	4,495%	1.750	0	250	1.500	250	6	lineair	250	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	30-nov-15	15.000	30	onderhands	1,790%	14.500	0	500	14.000	11.500	28	lineair	500	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	30-nov-15	6.000	15	onderhands	0,430%	5.600	0	400	5.200	3.200	13	lineair	400	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	25-apr-16	3.000	15	onderhands	0,965%	3.000	0	200	2.800	1.800	14	lineair	200	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	25-jan-17	18.000	20	onderhands	1,169%	0	18.000	0	18.000	13.500	20	lineair	900	2)
ING Bank	1-mei-17	15.000	10	onderhands	1,900%	0	15.000	375	14.625	10.875	10	lineair	750	3)
Totaal		269.722				113.861	33.000	11.351	135.510	78.631			12.324	

Gestelde zekerheid:

- 1) Rijksgarantie
- 2) Waarborgfonds

3) Hypotheek op het onroerend goed aan de Burgemeester Banninglaan in Leidschendam, aan de Lijnbaan in Den Haag, aan de Bronovolaan in Den Haag, aan het Floris Arntzeniusplantsoen in Den Haag en aan de Hofcampweg in Wassenaar.

Er zijn geen schulden in rang achtergesteld bij andere schulden. Voor de hypotheek hebben het Waarborgfonds voor de Zorgsector, de ING Bank en de Nederlandse Staat een positie die gelijk in rang is.

In 2016 is ter meerdere zekerheid hypotheekrecht op het onroerend goed aan de Burgemeester Banninglaan in Leidschendam, aan de Lijnbaan, aan de Bronovolaan/Hogenhoucklaan en aan het Floris Arntzeniusplantsoen in Den Haag en aan de Hofcampweg in Wassenaar verstrekt aan het Waarborgfonds, de ING Bank en de Nederlandse Staat voor een bedrag van € 167 mln.

6.1.19 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2017**6.1.19.1 GESEGMENTEERDE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2017****SEGMENT 1 Ziekenhuis Haaglanden Medisch Centrum**

	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:		
Opbrengsten zorgprestaties	404.998	407.537
Subsidies	24.071	23.240
Overige bedrijfsopbrengsten	15.829	17.061
Som der bedrijfsopbrengsten	444.898	447.838
BEDRIJFSLASTEN:		
Personeelskosten	240.873	238.718
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	28.043	26.594
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	0	0
Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten	55.352	55.990
Overige bedrijfskosten	115.019	119.472
Som der bedrijfslasten	439.287	440.775
BEDRIJFSRESULTAAT	5.611	7.063
Financiële baten en lasten	-2.415	-2.822
RESULTAAT BOEKJAAR	3.196	4.241
RESULTAATBESTEMMING		
<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Toevoeging/(onttrekking):		
Reserve aanvaardbare kosten	0	0
Algemene en overige reserves	3.196	4.241
	3.196	4.241

6.1.19 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2017**6.1.19.1 GESEGMENTEERDE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2017****SEGMENT 2 Verpleeghuis Nebo**

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€ 1.000	€ 1.000
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:		
Opbrengsten zorgprestaties	9.440	9.505
Subsidies	117	155
Overige bedrijfsopbrengsten	275	370
Som der bedrijfsopbrengsten	<u>9.832</u>	<u>10.030</u>
BEDRIJFSLASTEN:		
Personeelskosten	7.570	8.144
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	704	702
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	0	0
Honorariumkosten vrijgevestigd medisch specialisten die aan	0	0
Overige bedrijfskosten	1.656	1.950
Som der bedrijfslasten	<u>9.930</u>	<u>10.796</u>
BEDRIJFSRESULTAAT	-98	-767
Financiële baten en lasten	-492	-501
RESULTAAT BOEKJAAR	<u><u>-590</u></u>	<u><u>-1.268</u></u>
RESULTAATBESTEMMING		
<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>		
	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€ 1.000	€ 1.000
Toevoeging/(onttrekking):		
Reserve aanvaardbare kosten	-590	-1.268
Algemene en overige reserves	0	0
	<u><u>-590</u></u>	<u><u>-1.268</u></u>

6.1.19 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2017

6.1.19.2 AANSLUITING TOTAAL RESULTAAT MET RESULTAAT SEGMENTEN

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€ 1.000	€ 1.000
Resultaat volgens gesegmenteerde resultatenrekeningen (enkelvoudig):		
SEGMENT 1 Ziekenhuis Haaglanden Medisch Centrum	3.196	4.241
SEGMENT 2 Verpleeghuis Nebo	-590	-1.268
	<u>2.606</u>	<u>2.973</u>
Resultaat volgens enkelvoudige resultatenrekening	<u><u>2.606</u></u>	<u><u>2.973</u></u>

6.1.19 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2017

Voor zover posten uit de enkelvoudige resultatenrekening niet afwijken van de geconsolideerde resultatenrekening zijn deze hierna niet nader toegelicht en wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening.

BATEN**16. Opbrengsten zorgprestaties**

	2017	2016
<i>De specificatie is als volgt:</i>	€ 1.000	€ 1.000
Opbrengsten zorgverzekeringswet (exclusief subsidies)	411.754	412.891
Opbrengsten Ministerie van Veiligheid en Justitie (forensische zorg; exclusief subsidies)	0	0
Beschikbaarheidsbijdragen Zorg (exclusief Opleidingen)	0	0
Overige zorgprestaties	2.684	4.151
Totaal	414.438	417.042

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

17. Subsidies

	2017	2016
<i>De specificatie is als volgt:</i>	€ 1.000	€ 1.000
Beschikbaarheidsbijdragen Opleidingen	18.028	17.606
Overige subsidies, waaronder loonkostensubsidies en EU-subsidies	6.161	5.789
Totaal	24.189	23.395

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

18. Overige bedrijfsopbrengsten

	2017	2016
<i>De specificatie is als volgt:</i>	€ 1.000	€ 1.000
Overige dienstverlening (waaronder 2e-4e geldstroom UMC's voor onderzoek):		
Overige dienstverlening	4.224	5.347
Overige opbrengsten (waaronder vergoeding voor uitgeleend personeel en verhuur onroerend goed):		
Overige opbrengsten	11.880	12.084
Totaal	16.104	17.431

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

6.1.19 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2017**LASTEN****19. Personeelskosten***De specificatie is als volgt:*

	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Lonen en salarissen	170.179	171.012
Sociale lasten	23.103	24.347
Pensioenpremies	13.960	14.048
Andere personeelskosten:		
Andere persoonsgebonden personeelkosten	11.594	10.938
Subtotaal	<u>218.836</u>	<u>220.345</u>
Personeel niet in loondienst	29.607	26.517
Totaal personeelskosten	<u><u>248.443</u></u>	<u><u>246.862</u></u>
Specificatie aantal personeelsleden in loondienst (in FTE's) per segment per 31 december:		
SEGMENT 1 Ziekenhuis Haaglanden Medisch Centrum	3.291	3.314
SEGMENT 2 Verpleeghuis Nebo	107	124
Totaal aantal personeelsleden op basis van full-time eenheden per 31 december	<u><u>3.398</u></u>	<u><u>3.438</u></u>
Aantal personeelsleden dat buiten Nederland werkzaam is	0	0

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

20. Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa*De specificatie is als volgt:*

	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Afschrijvingen:		
- immateriële vaste activa	329	0
- materiële vaste activa	28.418	27.296
Totaal afschrijvingen	<u><u>28.747</u></u>	<u><u>27.296</u></u>

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

21. Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa*De specificatie is als volgt:*

	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Bijzondere waardeverminderingen van:		
- immateriële vaste activa	0	0
- materiële vaste activa	0	0
Totaal	<u><u>0</u></u>	<u><u>0</u></u>

6.1.19 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2017**22. Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten***De specificatie is als volgt:*

	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten	55.352	55.991
Totaal	<u>55.352</u>	<u>55.991</u>

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

23. Overige bedrijfskosten*De specificatie is als volgt:*

	2017	2016
	€ 1.000	€ 1.000
Voedingsmiddelen en hotelmatige kosten	11.596	11.620
Algemene kosten	25.687	28.523
Patiënt- en bewonersgebonden kosten	76.312	75.351
Onderhoud en energiekosten:		
- Onderhoud	4.742	7.970
- Energiekosten gas	672	839
- Energiekosten stroom	1.831	2.041
- Energie transport en overig	762	880
Subtotaal	<u>8.007</u>	<u>11.730</u>
Huur en leasing	1.457	1.799
Dotaties dubieuze debiteuren	1.251	1.568
Overige baten en lasten	-7.634	-9.169
Totaal overige bedrijfskosten	<u>116.676</u>	<u>121.422</u>

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

6.1.19 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2017

24. Financiële baten en lasten

De specificatie is als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€ 1.000	€ 1.000
Rentebaten	66	36
Subtotaal financiële baten	<u>66</u>	<u>36</u>
Rentelasten	-3.367	-3.559
Resultaat deelnemingen	394	199
Subtotaal financiële lasten	<u>-2.973</u>	<u>-3.360</u>
Totaal financiële baten en lasten	<u><u>-2.907</u></u>	<u><u>-3.324</u></u>

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

6.1.19 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2017

Ondertekening door bestuurders en toezichthouders

W.G.

dhr. drs. P.W. Doop

W.G.

mevr. dr. R.M.Y. Barge

W.G.

dhr. drs. V.W.J.A. van Stijn

W.G.

dhr. A. Bruijntjes

W.G.

dhr. mr. G.J.R. de Groot

W.G.

dhr. prof. dr. C.J.H.M. van Laarhoven

W.G.

dhr. drs. R.N. van der Plank

W.G.

mw. prof. dr. I.D. de Beaufort

W.G.

dhr. drs. E.M.J. Schoenmaker

Den Haag, 24 mei 2018

6.2 OVERIGE GEGEVENS

6.2 OVERIGE GEGEVENS

6.2.1 Statutaire regeling resultaatbestemming

In de statuten is bepaald, conform artikel 15, dat het behaalde resultaat ter vrije beschikking staat van stichting Haaglanden Medisch Centrum.

6.2.2 Nevenvestigingen

HMC heeft geen nevenvestigingen anders dan de locaties Westeinde, Bronovo, Antoniushove, Nebo en Gezondheidscentrum Wassenaar in Nederland waar zij haar zorgactiviteiten uitoefent.

6.2.3 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

De controleverklaring is opgenomen op de volgende pagina.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad van bestuur en de raad van toezicht van Stichting Haaglanden Medisch Centrum

Verklaring over de jaarrekening 2017

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van Stichting Haaglanden Medisch Centrum een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de stichting en de groep op 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi.

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2017 van Stichting Haaglanden Medisch Centrum te Den Haag ('de stichting') gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde jaarrekening van Stichting Haaglanden Medisch Centrum en haar dochtermaatschappijen (samen: 'de groep') en de enkelvoudige jaarrekening.

De jaarrekening bestaat uit:

- de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2017;
- de geconsolideerde en enkelvoudige resultatenrekening over 2017; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is de Regeling verslaggeving WTZi.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en de Regeling Controleprotocol WNT 2017 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Haaglanden Medisch Centrum zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

WUW7A5QV4XDA-1886931719-141

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Thomas R. Malthusstraat 5, 1066 JR Amsterdam, Postbus 90357, 1006 BJ Amsterdam

T: 088 792 00 20, F: 088 792 96 40, www.pwc.nl

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Overige aangelegenheid inzake de WNT

Wij hebben geen controlewerkzaamheden verricht ten aanzien van de klassenindeling bezoldigingsmaximum 2014. In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2017 hebben wij het bezoldigingsmaximum WNT 2014 zoals bepaald en verantwoord door Stichting Haaglanden Medisch Centrum als uitgangspunt gehanteerd voor onze controle en hebben wij geen werkzaamheden verricht op de totstandkoming van dit bezoldigingsmaximum 2014.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het maatschappelijk jaarverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Regeling verslaggeving WTZi is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening. De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het verslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van de raad van bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi; en voor
- een zodanige interne beheersing die de raad van bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de raad van bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsel moet de raad van bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de raad van bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De raad van bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Amsterdam, 24 mei 2018
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door drs. J.D. Lamse-Minderhoud RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2017 van Stichting Haaglanden Medisch Centrum

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, de Regeling Controleprotocol WNT 2017, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is.

Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de raad van bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door de raad van bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen bepaald om te waarborgen dat we voldoende controlewerkzaamheden verrichten om in staat te zijn een oordeel te geven over de jaarrekening als geheel. Bepalend hierbij zijn de geografische structuur van de groep, de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten, de bedrijfsprocessen en interne beheersingsmaatregelen en de bedrijfstak waarin de stichting opereert.

Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

HMC Antoniusshove
Burg. Banninglaan 1
2262 BA Leidschendam
Postbus 432
2501 CK Den Haag

088 97 97 900
www.haaglandenmc.nl

HMC Bronovo
Bronovolaan 5
2597 AX Den Haag
Postbus 432
2501 CK Den Haag

HMC Westeinde
Lijnbaan 32
2512 VA Den Haag
Postbus 432
2501 CK Den Haag